

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet

Poslijediplomski specijalistički studij pravne znanosti

Fiskalni sustav i fiskalna politika

Iva Sabolić

OPOREZIVANJE NEMATERIJANE IMOVINE U TRANSAKCIJAMA IZMEĐU
POVEZANIH DRUŠTAVA

Sveučilišni specijalistički rad

mentor: doc. dr. sc. Irena Klemenčić

Zagreb, 2026. godine

SAŽETAK

Nematerijalna imovina ima sve veći gospodarski značaj i vrijednost za multinacionalna poduzeća. S obzirom na specifična obilježja nematerijalne imovine, u praksi se otvaraju pitanja o mogućnosti premještanja dobiti u druge države (s niskim poreznim opterećenjem ili bez poreznog opterećenja) te o raspodjeli prava na oporezivanje nematerijalne imovine i dobiti ostvarene njezinim iskorištavanjem. Međunarodni okvir za oporezivanje transakcija nematerijalne imovine, čiji je ujedno cilj riješiti navedena sporna pitanja, postavljen je OECD-ovim Modelom ugovora, Smjernicama o transfernim cijenama te određenim akcijama BEPS-a. Međutim, primjena navedenih akata otvara sporna pitanja zbog neobvezujuće pravne naravi, nedovoljno razrađenih pojedinih instituta i nedostatka jedinstvene sudske prakse. Rad se bavi oporezivanjem nematerijalne imovine, s naglaskom na uređenje raspodjele prava na oporezivanje, raspodjele dobiti od nematerijalne imovine te sprječavanje premještanja dobiti, a to je područje uređeno OECD-ovim aktima, i ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja sklopljenih temeljem OECD Modela. Naglasak se stavlja na ulogu nacionalnih sudova u tumačenju OECD-ovih akata i njihov doprinos razvoju pravnih standarda. Posebna pozornost posvećena je pravu Europske unije, Direktivi 2003/49/EZ i praksi Suda Europske unije, kao i uređenju u hrvatskom poreznom zakonodavstvu.

Ključne riječi: *nematerijalna imovina, autorska naknada, OECD, BEPS, Model ugovora, Smjernice o transfernim cijenama, Direktiva o kamatama i autorskim naknadama, Europska unija, DEMPE koncept, transferne cijene, izbjegavanje porezne obveze, prijenos dobiti, povezana društva*

SUMMARY

Intangible assets hold increasing economic significance and value for multinational enterprises. Given the specific characteristics of intangible assets, practical issues arise regarding the potential for profit shifting to other jurisdictions (with low or no tax burdens) and the allocation of taxing rights over intangible assets and the profits derived from their exploitation. The international framework for taxing intangible asset transactions, which also aims to address these contentious issues, is established by the OECD Model Convention, the Transfer Pricing Guidelines, and specific BEPS actions. However, the application of these instruments raises issues due to their non-binding legal nature, the lack of detailed elaboration on certain concepts, and the absence of consistent case law. This paper examines the taxation of intangible assets, focusing on the allocation of taxing rights, the distribution of profits derived from intangible assets, and profit-shifting issues, areas governed by OECD instruments and double taxation treaties concluded based on the OECD Model. Emphasis is placed on the role of national courts in interpreting OECD instruments and their contribution to the development of legal standards. Particular attention is paid to European Union law, specifically Directive 2003/49/EC and the case law of the Court of Justice of the European Union, as well as the relevant provisions within Croatian tax legislation.

Keywords: *intangibles, royalties, OECD, BEPS, Model Convention, Transfer Pricing Guidelines, EU Interest and Royalty Directive, European Union, DEMPE concept, transfer pricing, tax avoidance, profit shifting, related companies*

SADRŽAJ

1. Uvod	5
2. Definicija nematerijalne imovine	6
3. Specifičnosti nematerijalne imovine	13
4. Projekt OECD-a protiv erozije porezne osnovice i premještanja dobiti (BEPS)	18
5. Uređenje u okviru Modela Ugovora i Direktive o kamatama i autorskim naknadama.....	21
5.1. Pravna snaga i odnos između Modela ugovora i Direktive o kamatama i autorskim naknadama	21
5.2. Raspodjela prava na oporezivanje	25
5.3. Pravilo o posebnom odnosu.....	26
5.4. Stvarni korisnik.....	27
5.5. Sudjelovanje posrednika u transakciji između isplatitelja i stvarnog korisnika i teret dokazivanja.....	29
6. OECD Smjernice za nadzor transfernih cijena.....	33
6.1. Okvir za analizu transakcija koje uključuju nematerijalnu imovinu	36
6.1.1. Definicija nematerijalne imovine i analiza ugovornih aranžmana.....	37
6.1.2. Ugovorni aranžmani.....	37
6.1.3. DEMPE koncept	39
6.1.4. Stvarna bit posla.....	54
6.1.5. Analiza usporedivosti.....	55
6.1.6. Metode transfernih cijena	57
7. Oporezivanje nematerijalne imovine u Republici Hrvatskoj	63
8. Zaključak	67
9. Literatura	69
10. Popis tablica i slika.....	73

1. Uvod

Posljednjih desetljeća svjetsko gospodarstvo prolazi kroz intenzivne procese globalizacije, digitalizacije i tehnološkog razvoja, uslijed kojih se struktura poslovne imovine trgovačkih društava značajno mijenja. Dok je u tradicionalnim gospodarskim granama najveći dio vrijednosti društava proizlazio iz materijalne imovine poput nekretnina, postrojenja, strojeva ili zaliha robe, suvremeno gospodarstvo sve se više temelji na znanju, inovacijama, podacima, intelektualnom vlasništvu i drugim oblicima nematerijalne imovine. Patenti, žigovi, autorska prava, poslovne tajne, računalni programi, baze podataka, know-how i različiti oblici poslovne reputacije danas često predstavljaju najvrjedniji dio imovine multinacionalnih grupa društava te imaju ključnu ulogu u stvaranju njihove tržišne vrijednosti i konkurentske prednosti.

Istodobno, upravo specifična obilježja nematerijalne imovine stvaraju brojne izazove u području međunarodnog oporezivanja. Za razliku od materijalne imovine, nematerijalna imovina nema fizički oblik, često je jedinstvena, teško ju je uspoređivati s drugim oblicima imovine, a njezino stvaranje i iskorištavanje često uključuje više povezanih društava koja posluju u različitim državama. Takve karakteristike omogućuju relativno jednostavan prijenos prava na nematerijalnoj imovini između povezanih društava te otvaraju prostor za određivanje cijena i drugih uvjeta transakcija koji mogu rezultirati premještanjem dobiti iz država s višim poreznim opterećenjem u države s nižim poreznim opterećenjem ili bez poreznog opterećenja. Svaka država uređuje svoj porezni režim s ciljem svog razvoja te, kako i sam Charles Adams kaže, mnoge su velike nacije postale velike baš zbog pravog načina oporezivanja, oporezivanja koje je potaknulo rast i poduzetništvo.¹ Međutim razlike u poreznim režimima država ne bi smjele rezultirati izigravanjem porezne obveze, konkretno premještanjem dobiti između država. Posljedično, oporezivanje nematerijalne imovine postalo je jedno od najvažnijih i najkompleksnijih pitanja suvremenog međunarodnog poreznog prava.

Posebna osjetljivost transakcija nematerijalne imovine proizlazi iz činjenice da se one često odvijaju između povezanih društava unutar multinacionalnih grupa. Za razliku od transakcija između neovisnih tržišnih sudionika, kod povezanih društava postoji mogućnost usklađenog djelovanja i određivanja cijena koje ne odgovaraju tržišnim uvjetima. U takvim okolnostima prijenos prava na nematerijalnoj imovini, davanje licencija, naplata autorskih naknada ili prijenos vlasništva nad nematerijalnom imovinom mogu postati instrumenti za premještanje porezne osnovice i dobiti između država. Upravo zbog toga međunarodna i europska zajednica

¹ Adams, C., Za dobro i zlo, utjecaj poreza na kretanje civilizacije, Zagreb, 2006., str. 456.

razvile su poseban sustav pravila kojima se nastoji osigurati da se dobit ostvarena korištenjem nematerijalne imovine oporezuje ondje gdje se stvarno stvara vrijednost.

Važnu ulogu u razvoju takvih pravila imaju Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (dalje u tekstu: OECD) te Europska unija (dalje u tekstu: EU). OECD i EU su kroz nekoliko međunarodnih i europskih dokumenata razvile skup načela kojima se nastoji osigurati pravedna raspodjela prava oporezivanja između država. Pri tome kontinuirani značajan doprinos razvoju novih i tumačenju postojećih pravila i pojmova daje sudska praksa kroz odluke Suda Europske unije (dalje u tekstu: Sud EU) te odluke nacionalnih sudova.

Uzimajući u obzir sve veću gospodarsku važnost nematerijalne imovine i istodobno rastuću potrebu država da zaštite svoje porezne sustave, predmet ovog rada jest analiza oporezivanja nematerijalne imovine u transakcijama između povezanih društava. Posebna će se pozornost posvetiti specifičnostima nematerijalne imovine koje otežavaju njezino oporezivanje, međunarodnim i europskim pravilima razvijenima radi sprječavanja izbjegavanja porezne obveze i premještanja dobiti te ulozi transfernih cijena u raspodjeli dobiti ostvarene korištenjem nematerijalne imovine. U radu će se analizirati relevantni međunarodni izvori, pravo EU, hrvatsko zakonodavstvo te odabrana sudska praksa nacionalnih sudova i Suda EU. Cilj rada jest prikazati na koji se način suvremeni međunarodni porezni sustavi nastoje prilagoditi gospodarskim promjenama koje donosi sve veća važnost nematerijalne imovine te procijeniti učinkovitost postojećih mehanizama u sprječavanju premještanja dobiti i očuvanju porezne pravednosti.

2. Definicija nematerijalne imovine

U teoriji ne postoji jedinstvena definicija nematerijalne imovine (engl. *intangible property*). Ni pojam ni oblik nematerijalne imovine nisu jednoznačni. Pojam nematerijalne imovine kao cjeline se može promatrati iz različitih aspekata (pravni, porezni, računovodstveni i sl.) koji je definiraju na različite načine. Što se pak tiče oblika u kojima se nematerijalna imovina pojavljuje, to mogu biti prava intelektualnog vlasništva (primjerice autorska i srodna prava, patent, žigovi (zaštitni znakovi), industrijski dizajn, oznake izvornosti i oznake zemljopisnog porijekla, know-how i dr.), prava koja proizlaze iz ugovornih odnosa (primjerice ugovorne zabrane tržišnog natjecanja radnika s poslodavcem) te nematerijalni resursi društva koji nisu

pravno zaštićeni ni zakonom ni ugovorom, ali ispunjavaju obilježja bitna za definiranje imovinskog predmeta u ekonomskom smislu (primjerice goodwill).²

U poreznom pravu općenito, nematerijalna imovina te njezini pojedini oblici predstavljaju porezne činjenice, čija je glavna odrednica njihova uloga u procesu stvaranja ekonomske vrijednosti.³

Različiti akti, na međunarodnoj, europskoj i nacionalnoj razini, sadrže odredbe kojima je cilj odrediti pojam nematerijalne imovine. Neki akti zapravo ni ne daju izravnu definiciju nematerijalne imovine već isključivo nabrajaju oblike koji se smatraju nematerijalnom imovinom. Bez obzira na nepostojanje jedinstvene definicije nematerijalne imovine, većina akata prilikom određenja nematerijalne imovine polaze od njezinih karakteristika kao što su nematerijalnost, nevidljivost i nemjerljivost te iste stavljaju u fokus kod određenja nematerijalne imovine. Također, nematerijalna imovina se često određuje negativno, kao imovina koja nije materijalna.⁴

U okviru ovog rada izložit će se kako je pojam nematerijalne imovine definiran/određen na međunarodnoj razini u okviru međunarodno priznatih akata kao što su Međunarodni računovodstveni standardi 38 – Nematerijalna imovina (International Accounting Standard 38 – Intangible Assets; dalje u tekstu: MRS 38)⁵, Model ugovora o oporezivanju dohotka i imovine (eng. *OECD Model Tax Convention on Income and on Capital*; dalje: Model ugovora)⁶, Komentar OECD-ovog Modela ugovora o oporezivanju dohotka i imovine (eng. *Commentaries on the Articles of the OECD Model Tax Convention on Income and on Capital*; dalje u tekstu: Komentar Modela ugovora)⁷ i Smjernice o transfernim cijenama (eng. *Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations*; dalje u tekstu: Smjernice)⁸. Na razini Europske unije relevantna je Direktiva Vijeća 2003/49/EZ od 3. lipnja 2003. o zajedničkom sustavu oporezivanja isplate kamata i licencije između povezanih trgovačkih

² Gadžo, S., Nematerijalna imovina multinacionalnih korporacija u kontekstu međunarodnog poreznog prava, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 65, br. 5, 2015., str. 748.

³ Gadžo, S., Nematerijalna imovina multinacionalnih korporacija u kontekstu međunarodnog poreznog prava, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 65, br. 5, 2015., str. 747.

⁴ Strnišćak, T., Nematerijalna imovina, Odvjetnik Tomislav Strnišćak, 11. kolovoza 2021., dostupno na: <https://www.odvjetnik-strniscak.hr/strucni-clanci/nematerijalna-imovina/>, 13. kolovoza 2026.

⁵ Međunarodni računovodstveni standard 38 – Nematerijalna imovina (MRS 38)

⁶ OECD (2019), Model Tax Convention on Income and on Capital 2017 (Full Version), OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/g2g972ee-en>

⁷ OECD (2019), Model Tax Convention on Income and on Capital 2017 (Full Version), Commentary on Article 12, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/g2g972ee-en>

⁸ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>

društava različitih država članica (dalje u tekstu: Direktiva o kamatama i autorskim naknadama ili Direktiva)⁹, a u nacionalnom pravu Republike Hrvatske Zakon o porezu na dobit¹⁰ (dalje u tekstu: Zakon o porezu na dobit ili Zakon).

Važnost definicije nematerijalne imovine u okviru MRS-a 38 proizlazi iz činjenice da se u većini država osnovica poreza na dobit utvrđuje polazeći od dobiti (razlike prihoda i rashoda ostvarenih u određenom razdoblju) utvrđene prema računovodstvenim propisima pa je odgovor na pitanje što je sve obuhvaćeno pojmom nematerijalne imovine za potrebe oporezivanja dobiti trgovačkih društava najčešće potrebno tražiti u računovodstvenim načelima i pravilima.¹¹ Aktualni MRS 38 tako nematerijalnu imovinu definira kao prepoznatljivu nefinancijsku imovinu bez fizičkog oblika¹² koja zadovoljava tri kumulativna uvjeta: 1) mogućnosti njezine identifikacije¹³, 2) mogućnosti njezine kontrole¹⁴ te 3) postojanje budućih ekonomskih koristi¹⁵.

Nadalje, na međunarodnoj razini se pitanjem oporezivanja nematerijalne imovine bavi OECD, stoga je bitno izložiti kako se u aktima OECD-a definira pojam nematerijalne imovine. Vezano za definiranje pojma nematerijalne imovine u okviru Modela ugovora, prvotno se napominje da Model Ugovora ne koristi ni ne definira pojam nematerijalna imovina, već pojam autorska naknada. Tako Model ugovora u članku 12. stavku 2. definira pojam autorskih naknada kao sva plaćanja primljena kao naknade za korištenje (ili za pravo korištenja) autorskih prava, prava industrijskog vlasništva, opreme i iskustva. Navedena odredba zapravo ne govori puno o pojmu nematerijalna imovine. Nešto više o definiciji odnosno određenju pojma autorske naknade može se pronaći u Komentaru Modela ugovora koji detaljnije odgovara na pitanje što se točno

⁹ Direktiva Vijeća 2003/49/EZ od 3. lipnja 2003. o zajedničkom sustavu oporezivanja isplate kamata i licencije između povezanih trgovačkih društava različitih država članica

¹⁰ Zakon o porezu na dobit, NN, broj 177/2004, 90/2005, 57/2006, 80/2010, 22/2012, 146/2008, 148/2013, 143/2014, 50/2016, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 114/2022, 114/2023, 151/2025

¹¹ Gadžo, S., Međunarodno porezno planiranje multinacionalnih korporacija s posebnim osvrtom na ulogu nematerijalne imovine, Pravo i porezi, br. 5, 2016., str. 17. i 18.

¹² Međunarodni računovodstveni standard 38 – Nematerijalna imovina (MRS 38), Odbor za međunarodne računovodstvene standarde, t. 8. (Definicije)

¹³ Međunarodni računovodstveni standard 38 – Nematerijalna imovina (MRS 38), Odbor za međunarodne računovodstvene standarde, t. 12. (Prepoznatljivost); Nematerijalna imovine se može identificirati: 1) ako se može odvojiti i prodati, prenijeti, dati u licencu, iznajmiti ili zamijeniti samostalno ili zajedno s povezanim ugovorom, prepoznatljivom imovinom ili obvezom ili 2) kada proizlazi iz ugovornih ili drugih zakonskih prava neovisno jesu li ta prava prenosiva ili odvojiva od subjekta ili drugih prava ili obveza.

¹⁴ Međunarodni računovodstveni standard 38 – Nematerijalna imovina (MRS 38), Odbor za međunarodne računovodstvene standarde, t. 13. (Kontrola); Subjekt kontrolira imovinu ako ima moć ostvariti buduće ekonomske koristi koje proizlaze iz temeljnog resursa te ograničiti pristup drugih osoba tim koristima.

¹⁵ Međunarodni računovodstveni standard 38 – Nematerijalna imovina (MRS 38), Odbor za međunarodne računovodstvene standarde, t. 17. (Buduće ekonomske koristi); Buduće ekonomske koristi koje proizlaze iz nematerijalne imovine mogu uključivati prihode od prodaje proizvoda ili usluga, uštede troškova ili druge koristi koje proizlaze iz korištenja te imovine od strane subjekta.

oporezuje kao autorska naknada. Tako se prema Komentaru Modela ugovora kao autorske naknade oporezuju: 1) ustupanje rukopisa za tiskanje knjiga ili ustupanje patenta, 2) prijenos softwarea radi daljnjeg razvijanja ili korištenja, 3) davanje industrijskog, komercijalnog ili znanstvenog znanja i iskustva, 4) pravo na uporabu materijalne imovine¹⁶ i nematerijalne imovine¹⁷. S druge strane, kao autorske naknade se, prema Komentaru Modela ugovora, ne oporezuju: 1) otuđenje materijalne i nematerijalne imovine, 2) naknada za obavljene usluge, 3) kupnja autorskog prava ili patenta, 4) leasing dugotrajne imovine (ako nije uvršten u ugovornu definiciju naknade za autorsko pravo), 5) kupnja uređaja za automatsku obradu podataka s pripadajućim softwareom, 6) ustupanje nezaštićenog znanja bez elemenata tajnosti.¹⁸ Iz navedenog je vidljivo da ni Komentar Modela ugovora zapravo ne daje definiciju pojma nematerijalne imovine već nabroja koji oblici transakcija će se oporezivati kao autorske naknade. Slijedom navedenog, u svrhu definiranja pojma nematerijalne imovine Model ugovora ni Komentar Modela ugovora zapravo ne daju preciznu definiciju pojma nematerijalne imovine, već se iz njihovih odredaba eventualno može vidjeti u kojim oblicima se nematerijalna imovina može pojaviti (primjerice, kao autorska prava, prava industrijskog vlasništva, rukopisi za tiskanje knjiga, patenti, software, komercijalna i znanstvena znanja i iskustva).

Smjernice, s druge strane, daju definiciju nematerijalne imovine u okviru transfernih cijena, pri čemu sadrže upozorenje da se pri analizi transfernih cijena mogu pojaviti poteškoće uslijed definiranja pojma nematerijalne imovine. Tako, ako se primijeni preuska definicija, porezni obveznici ili nadležna tijela mogu tvrditi da određene stavke ne ulaze u njezin obuhvat te se stoga mogu prenijeti ili koristiti bez posebne naknade, iako bi takva uporaba ili prijenos u nekontroliranim transakcijama zahtijevali plaćanje naknade. S druge strane, ako se primijeni preširoka definicija, porezni obveznici ili nadležna tijela mogu tvrditi da uporaba ili prijenos određene stavke u kontroliranim transakcijama zahtijeva naknadu u situacijama u kojima se takva naknada ne bi plaćala u nekontroliranim transakcijama.¹⁹ Smjernice, stoga, određuju pojam nematerijalne imovine kao imovine koja se odnosi na ono što nije fizička ni financijska imovina, što može biti u vlasništvu ili pod kontrolom radi uporabe u komercijalnim

¹⁶ Naknada za uporabu ili prava uporabe, industrijske, komercijalne ili znanstvene opreme ako su te naknade obuhvaćene ugovornom definicijom naknade za autorsko pravo.

¹⁷ Naknada za pravo na reprodukciju nematerijalne imovine i naknada za podatke u vezi s industrijskim, komercijalnim ili znanstvenim iskustvom – know-how.

¹⁸ Lončarić-Horvat O.; Arbutina, H., Osnove međunarodnog poreznog prava, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 210.

¹⁹ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 246 i 247.

aktivnostima te za čiju bi se uporabu ili prijenos plaćala naknada da je do toga došlo u nekontroliranim transakcijama u usporedivim okolnostima.²⁰ Uz definiciju pojma nematerijalne imovine, Smjernice izričito spominju i uređuju pojedine oblike nematerijalne imovine i to patent, know-how i poslovnu tajnu, žigove, trgovačke nazive i brandove, prava iz ugovora, licence i slična prava te goodwill. Nematerijalnom imovinom se sukladno Smjernicama ne smatraju sinergijski učinci grupe društava ni značajke lokalnih tržišnih okolnosti (kao što je razina raspoloživog dohotka na tom tržištu ili veličina ili konkurentnost tržišta jer se ne mogu posjedovati ni kontrolirati odnosno ne može se njima upravljati).²¹

Slijedom navedenog, Smjernice, za razliku od Modela ugovora i Komentara Modela ugovora, ne navode samo pojavne oblike nematerijalne imovine, već daju i svojevrstu definiciju pojma nematerijalne imovine koji se ima primijeniti kod analize transfernih cijena. Usporedbom definicije nematerijalne imovine iz MRS 38 i one iz Smjernica vidljivo je da obje sadrže iste ključne kriterije koje neka imovina mora zadovoljavati da bi se smatrala nematerijalnom imovinom. Ovdje svakako valja napomenuti da Smjernice daju definiciju nematerijalne imovine u okviru primjene transfernih cijena te da se takvo shvaćanje nematerijalne imovine ne mora nužno poklapati s općenitim shvaćanjem, kakvo je zauzeto MRS-om 38.

Što se tiče definicije nematerijalne imovine s aspekta sekundarnog prava EU-a, ono se u pravilu oslanja na sve gore navedene međunarodne akte. Oslanjajući se na navedene definicije nematerijalne imovine, EU u nekim svojim poreznim propisima definira pojam nematerijalne imovine (pri čemu ne koristi pojam nematerijalne imovine, već neki drugi ekvivalentan pojam kao primjerice licencija), no uz jasnu ogradu da se definicija daje samo u svrhu primjene konkretnog propisa. Tako primjerice, za potrebe primjene Direktive o kamatama i autorskim naknadama definiran je pojam autorske naknade i to na gotovo identičan način kao što to čine Smjernice, uz razliku što Direktiva kao jedan od oblika nematerijalne imovine spominje softver.²² Ističe se da Direktiva ne koristi pojam nematerijalna imovina, već pojam autorska naknada. Konkretno, za potrebe primjene Direktive u članku 2. stavku 1. točki b) navodi se definicija autorske naknade kao isplate svih vrsta koje su izvršene kao naknada za korištenje ili pravo na korištenje svih autorskih prava na književni, umjetnički ili znanstveni rad, uključujući filmove i software, patente, zaštitne znakove, dizajn ili model, plan, tajnu formulu ili postupak

²⁰ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 247.

²¹ Priručnik za nadzor transfernih cijena, Institut za javne financije, 2025., str. 124.

²² Maisto, G., Taxation of intellectual property under domestic law, EU law and tax treaties, IBFD Publications USA, Incorporated, New York, 2018., str. 51.

ili za informacije koje se odnose na industrijsko, trgovačko ili znanstveno iskustvo, plaćanja za korištenje ili za pravo na korištenje industrijske, trgovačke ili znanstvene opreme. Stoga, svaka naknada koja proizlazi iz neke od navedenih kategorija nematerijalne imovine smatra se autorskom naknadom. Iako se čini da definicija autorskih naknada odražava definiciju iz članka 12. stavka 2. Modela ugovora, definicija Direktive je šira jer za razliku od Modela ugovora spominje naknade za računalne programe te uključuje plaćanja za uporabu ili pravo uporabe industrijske, komercijalne ili znanstvene opreme.²³ Za daljnje tumačenje pojma autorske naknade iz Direktive mogu poslužiti razni pravni instrumenti (konvencije, uredbе, direktive) kao i praksa nadležnih sudova (uključujući praksu Suda EU-a).²⁴ Napominje se da se primjenu Direktive neće aktivirati sama činjenica postojanja i imanja nekog autorskog prava i/ili drugog prava intelektualnog vlasništva. Činjenica da je netko nositelj prava na nematerijalnoj imovini samo po sebi ne dovodi do nastanka porezne obveze, već je potrebno ostvarenje tržišnog potencijala te imovine (prodaja, davanje licence i sl.).²⁵

U zakonodavstvu Republike Hrvatske definiciju nematerijalne imovine za porezne svrhe možemo pronaći u Zakonu o porezu na dobit²⁶. Prvo u članku 31. stavku 4. Zakona o porezu na dobit, u odredbi koja uređuje porez po odbitku, nije dana definicija pojma već su nabrojani oblici autorskog prava i drugog prava intelektualnog vlasništva. Konkretna odredba glasi da se „porez po odbitku iz stavka 1. ovoga članka plaća se na kamate, dividende, udjele u dobiti te na autorska prava i druga prava intelektualnog vlasništva (prava na reprodukciju, patente, licence, zaštitni znak, dizajn ili model, proizvodni postupak, proizvodne formule, nacrt, plan, industrijsko ili znanstveno iskustvo i druga slična prava) koje se plaćaju inozemnim osobama koje nisu fizičke osobe“. Oblike autorskih prava i drugih prava intelektualnog vlasništva dodatno razrađuje Pravilnik o porezu na dobit²⁷. Tako, Pravilnik o porezu na dobit u članku 49. stavku 1. propisuje da u naknade prema članku 31. Zakona, za autorska prava i druga prava intelektualnog vlasništva, spadaju i naknade za ustupanje prava na uporabu intelektualnog vlasništva koje obuhvaćaju zaštitu prava na reprodukciju književnih, umjetničkih i znanstvenih

²³ Lang, M.; Pistone, P.; Schuch, J.; Staringer, C., Introduction to European Tax Law on Direct Taxation, Linde, Beč, 2023, str. 207.

²⁴ Maisto, G., Taxation of intellectual property under domestic law, EU law and tax treaties, IBFD Publications USA, Incorporated, New York, 2018., str. 58. - Popis pravnih instrumenata

²⁵ Arbutina, H., Direktiva 2003/49/EZ o zajedničkom sustavu oporezivanja isplate kamata i autorskih naknada između povezanih trgovačkih društava različitih država članica – analiza direktive i hrvatskog prijevoda nekih termina iz direktive, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. 12, br. 1, 2021., str. 211.

²⁶ Zakon o porezu na dobit, NN, broj 177/2004, 90/2005, 57/2006, 80/2010, 22/2012, 146/2008, 148/2013, 143/2014, 50/2016, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 114/2022, 114/2023, 151/2025

²⁷ Pravilnik o porezu na dobit, NN, broj 95/2005, 133/2007, 156/2008, 146/2009, 123/2010, 137/2011, 61/2012, 146/2012, 160/2013, 12/2014, 157/2014, 137/2015, 1/2017, 2/2018, 1/2019, 1/2020, 59/2020, 1/2021, 156/2022, 156/2023, 16/2025, 39/2026

djela, kinematografskih djela, patenata, zatim prava na uporabu imena proizvoda i zaštitnih znakova, dizajna ili modela, planova, nacрта, tajnih formula ili postupaka, prava na uporabu industrijskog, komercijalnog ili znanstvenog iskustva, prava na patent, licenciju, zaštitni znak, dizajn ili model, proizvodni postupak, proizvodnu formulu, nacrt, plan, industrijsko ili znanstveno iskustvo, koja su prava zaštićena pravnim propisima i običajima kojima se regulira njihovo stjecanje i uporaba. Nadalje, razvojem digitalizacije i informatizacije pojavila se potreba za uređenjem pojma softver u okviru intelektualnog vlasništva. Tako je člankom 49. stavkom 6. propisano da u naknade za autorska prava i druga prava intelektualnog vlasništva prema članku 31. Zakona spadaju i naknade za softver, stoga se porez po odbitku plaća ako naknada za softver ima elemente autorskih prava ili drugih prava intelektualnog vlasništva odnosno ako se radi o ustupanju autorskih prava na korištenje softvera radi prodaje ili radi daljnjeg razvitka pri čemu se ustupa na vremenski ograničeno korištenje zaštićeno autorsko pravo dok se porez po odbitku ne plaća na naknade za softver ako se radi o kupnji softvera za korištenje.²⁸ Nadalje, u članku 31.a stavku 1. točki 2. Zakona koji u zakonodavstvo Republike

²⁸ Napominje se da je odredba kojom je uređen status softvera unesena u Pravilnik o porezu na dobit iz 2010. godine. Ranije je o statusu softvera mišljenje dao Središnji Ured Porezne uprave (dalje u tekstu: SU Porezne uprave).

Tako je primjerice, SU Porezne uprave izdala mišljenje KLASA: 410-01/06-01/45, URBROJ: 513-07-21-01/06-2 od 24.10.2006. o poreznom tretmanu naknada za licenciju softvera, a koje naknade je plaćao rezident Republike Hrvatske rezidentu SR Njemačke. SU Porezne uprave naveo je da iako sam pojam "softver" nije izričito naveden niti u Zakonu o porezu na dobit, kao ni u Ugovoru o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, njegovo se poimanje podrazumijeva pod znanstvenim iskustvom, a u skladu sa OECD-ovim Komentarom ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja porezima na dohodak i na imovinu. Posljedično SU Porezne uprave zauzeo je stav da se u konkretnom slučaju na oporezivanje licencijske naknade za softver imaju primijeniti odredbe međunarodnog ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja koje uređuju oporezivanje autorskih naknada. U istom mišljenju SU Porezne uprave je zauzeo stav da usluge prilagodbe softvera za poslovanje prema hrvatskim propisima i potreba hrvatskog društva, usluge održavanja softvera i usluge dorade softvera nema obveze plaćanja poreza po odbitku sukladno Zakonu o porezu na dobit, te da se prema Ugovoru o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja u navedenim slučajevima primjenjuje odredba članka 7, prema kojoj se navedene usluge oporezuju u Njemačkoj. Naime, sukladno OECD-ovom Komentaru, gore navedene usluge smatraju se post-prodajnim uslugama, a ne know-how, te stoga ne podliježu porezu po odbitku, temeljem odredbe članka 13. Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja; dostupno na: [Mišljenja SU - Porezna uprava](#)

U jednom kasnijem mišljenju KLASA: 410-01/08-01/207, URBROJ: 513-07-21-01/08-3 od 26.03.2008. SU Porezne uprave zauzela je stav da naknada za softver spada u naknade za autorska prava i druga prava intelektualnog vlasništva te da ako se plaća naknada za softver koji ima elemente autorskih prava ili drugih prava intelektualnog vlasništva, u koje spada i licenca, tada se naknada oporezuje porezom po odbitku. Ako kupljeni softver nema tih obilježja, tada se porez po odbitku ne plaća. U pravilu, porez po odbitku plaća se ako se radi o ustupanju autorskih prava na korištenje softvera radi prodaje ili radi daljnjeg razvitka pri čemu se ustupa na vremenski ograničeno korištenje zaštićeno autorsko pravo. Ako se radi o kupnji softvera za korištenje, ne plaća se porez po odbitku. Zbog navedenog smatramo da, ako se radi o kupnji softvera kao robe za daljnu prodaju bez stjecanja autorskih i drugih prava intelektualnog vlasništva, tada se na naknade za softver ne plaća porez po odbitku; dostupno na: [Mišljenja SU - Porezna uprava](#)

Hrvatske unosi odredbe Direktive o kamatama i autorskim naknadama, Zakon daje definiciju autorskih naknada pri čemu zapravo kopira definiciju iz Direktive.²⁹

Slijedom navedenog, vidljivo je da različiti akti na različit način definiraju ili određuju pojam nematerijalne imovine pri čemu neki samo nabrajaju oblike nematerijalne imovine, koriste se različitim pojmovima te definicije daju u različite svrhe. Već iz samog nepostojanja jedinstvene i opće prihvaćene definicije nematerijalne imovine proizlaze njezine specifičnosti koje otežavaju njezino razumijevanje, a što posljedično otvara mogućnosti da se pomoću transakcija u vezi s nematerijalnoj imovinom izbjegava porezna obveza odnosno smanjenje porezne osnovice u jednoj državi te dobit premješta u drugu državu. U sljedećem poglavlju detaljnije će se obraditi druge specifične karakteristike nematerijalne imovine te objasniti kako olakšavaju izbjegavanje porezne obveze te dovode do smanjenje porezne osnovice u jednoj državi te se dobit premješta u drugu državu.

3. Specifičnosti nematerijalne imovine

U ranijem poglavlju istaknuta je problematika nematerijalne imovine i njezine specifičnosti koja već proizlazi iz nepostojanja jedinstvene, a ponekad nepostojanja ikakve, definicije. Nematerijalna imovina se po mnogočemu razlikuje od materijalne imovine te ima svoje specifičnosti koje u konačnici poreznim obveznicima omogućavaju jednostavnije premještanje dobiti iz jedne jurisdikcije u drugu te na taj način izbjegavanje porezne obveze, a poreznim tijelima stvaraju svojevrzne probleme kod oporezivanja.

Specifičnosti odnosno karakteristike nematerijalne imovine koje olakšavaju izbjegavanje porezne obveze, a uzimajući u obzir podjele prema Smjernicama³⁰ te autorima Annet Wanyana Oguttu i Jack Taylor, mogle bi se podijeliti u nekoliko kategorija.

1) Karakteristike koje dovode do izazova s utvrđenjem postojanja nematerijalne imovine i njezinim praćenjem

²⁹ Tako je propisano da u smislu Zakona o porezu na dobit, u primjeni Direktive o kamatama i autorskim naknadama, autorskim naknadama se smatraju isplate bilo koje vrste primljene kao naknada za korištenje ili pravo korištenja bilo kojeg autorskog prava na književno, umjetničko ili znanstveno djelo, uključujući kinematografske filmove i softver, bilo kojeg patenta, zaštitnog znaka, uzorka ili modela, plana, tajne formule ili postupka ili za obavijesti koje se odnose na industrijska, komercijalna ili znanstvena iskustva. Plaćanja za korištenje ili za pravo na korištenje industrijske, komercijalne ili znanstvene opreme smatra se autorskom naknadom.; Zakon o porezu na dobit NN, br. 177/2004, 90/2005, 57/2006, 80/2010, 22/2012, 146/2008, 148/2013, 143/2014, 50/2016, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 114/2022, 114/2023, 151/2025

³⁰ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 255. i 256.

1.1) Nedostatak fizičkog oblika – jedna od glavnih karakteristika nematerijalne imovine jest njezina neopipljivost odnosno nedostatak fizičkog oblika. Upravo taj nedostatak fizičkog oblika nematerijalne imovine otežava utvrđenje njezina postojanja, ali i njezina praćenja. Naime, neka nematerijalna imovina, primjerice know how, postoji iako ju ne možemo vidjeti niti njezino postojanje dokazati uvidom u javne registre što otežava njezino razumijevanje, a samim time i dokazivanje njezina postojanja pa i praćenje njezina prijenosa. S druge strane, nedostatak fizičkog oblika nematerijalne imovine olakšava njezino prenošenje. Naime, materijalna imovina je kao fizička uglavnom vezana uz mjesto na kojem se nalazi te se u određenom trenutku može nalaziti samo na jednom mjestu i u pravilu je može koristiti samo jedan subjekt. Također, prijenosom materijalne imovine nastat će određeni troškovi (primjerice, rastavljanje, utovar, prijevoz, ponovno sastavljanje, carine i druga slična davanja i sl.). Sve navedeno otežava prijenos materijalne imovine, ali olakšava dokazivanje. S druge strane, nematerijalna imovina nije vezana za određeno mjesto, može se lako prenijeti na više subjekata te je više subjekata može istovremeno koristiti. Za prijenos nematerijalne imovine ponekad je samo dovoljno da stranke postignu suglasnost volja, a ponekad eventualno sklope ugovor u propisanom obliku. Pri tome neće nastati dodatni troškovi kao kod prijenosa materijalne imovine. Sve navedeno olakšava prijenos nematerijalne imovine, ali otežava dokazivanje.

1.2) Dostupnost dokumentacije (podataka) o postojanju i prijenosu – postojanje i prijenos nematerijalne imovine je ponekad teško dokazati upravo zbog nedostatka fizičkog oblika, ali i zbog nepostojanja same dokumentacije o postojanju i prijenosu. Ono što otežava dokazivanje postojanja jest i činjenica da nije sva nematerijalna imovina upisana u javne registre niti se vodi u financijskim izvješćima društva. Što se tiče dokumentacije (podataka) o prijenosu nematerijalne imovine ističe se da pisani oblik ugovora nije propisan za svaki oblik transakcije, što otežava dokazivanje prijenosa i uvjeta prijenosa. Pristup dokumentaciji u slučajevima međunarodnog poslovanja je još teži s obzirom na to da mnoge države nerado dijele informacije jer to opterećuje njihove administrativne i financijske resurse.³¹

2) karakteristike koje dovode do izazova s utvrđenjem vrijednosti nematerijalne imovine

2.1) Nedostatak usporedivosti između predmeta nematerijalne imovine – svaka nematerijalna imovina je u pravilo jedinstvena te naizgled identični ili slični predmeti nematerijalne imovine mogu biti vrlo različiti. Primjerice, dva društva imaju registriran sličan figurativni žig za isti razred proizvoda (npr. slika kuhara koji se stavlja na proizvode iz razreda začina). Međutim

³¹ Oguttu, A. W., Base Erosion and Profit Shifting, br. 1, 2021, str. 447.

jedan žig je međunarodno raširen i poznat (uključujući i u državi A), iza njega postoji razvijen cijeli brend te je proizvod na koji se žig stavlja poznat po svojoj kvaliteti. Drugi žig je poznat samo na nacionalnoj razini (u državi A) te iza njega ne postoji cijeli brend, već je riječ o jedinom žigu. Iako su oba žiga slična i poznata u državi A te među potrošačima te države uživaju jednake simpatije, oni nisu usporedivi te nemaju jednake vrijednosti.

2.2) Nedostatak usporedivosti između transakcija povezanih s nematerijalnom imovinom – jednako kao što je svaka nematerijalna imovina specifična tako je i svaka transakcija povezana s nematerijalnom imovinom specifična te rijetko postoji identična ili dovoljno slična transakcija između nepovezanih osoba koja bi mogla poslužiti kao pouzdana usporedba s transakcijom između povezanih osoba.

2.3) Poteškoće pri izoliranju utjecaja bilo koje pojedine nematerijalne imovine na dohodak grupe društava - vrijednost nematerijalne imovine često ovisi o nizu čimbenika kao što su tržišni položaj društva, očekivani budući prihodi, stupanj zaštite intelektualnog vlasništva i sl. Također, ponekad je nematerijalna imovina usko vezana uz materijalnu imovinu. Primjerice, u okviru određenog proizvoda koristi se patent na zatvaraču koji osigurava čuvanje kvalitete proizvoda duže vrijeme i nakon njegova otvaranja. Proizvod se prodaje na tržištu zbog svoje kvalitete, ali prodaji pridonosi i postojanje patenta. Također, u državi sjedišta društva prodaji pridonosi i jačina tržišnog položaja tog društva koji društvo uživa samo u matičnoj državi, ali ne u inozemstvu. Kako bi se točno procijenila vrijednost nematerijalne imovine potrebno je izolirati učinak same nematerijalne imovine od doprinosa koji na prodaju i ostvarenje dobiti imaju kvaliteta proizvoda i tržišni utjecaj društva u matičnoj državi. Nadalje, ponekad neka nematerijalna imovina ima veću vrijednost kada se koristi u korelaciji s drugom nematerijalnom imovinom. Primjerice, žig koji se stavlja na ambalažu lijeka ima veću vrijednost upravo kada je povezan s određenim lijekom koji se proizvodi po određenom receptu. Žig sam po sebi ili na nekom drugom lijeku imao bi manju vrijednost.

2.4) Poteškoće pri utvrđenju vrijednosti nematerijalne imovine čija se vrijednost određuje na temelju njezina odnosa prema određenom društvu - nematerijalna imovina koja je primjenjiva u mnogim društvima (primjerice računalni programi) ili koja ima tržišnu vrijednost neovisnu o samom društvu (primjerice, patent) može se vrednovati na temelju tržišnih cijena, a njezin se vijek trajanja može odrediti prema općim poslovnim praksama, baš kao i kod materijalne imovine. Međutim, kada o vrijednosti nematerijalne imovine (primjerice, know how ili odnos

s klijentima) ovisi nastavak poslovanja određenog društva, tada tržišna vrijednost te imovine nije ista odnosno manja je ako se ona promatra odvojeno od tog poslovanja.³²

3) karakteristike koje dovode do izazova s utvrđenjem tko stvara vrijednost nematerijalne imovine

3.1) različita povezana društva na različite načine koriste različitu nematerijalnu imovinu - u praksi jedno društvo može biti pravni vlasnik nematerijalne imovine, dok druga povezana društva sudjeluju u njezinu razvoju, održavanju, unapređenju, zaštiti ili iskorištavanju. Istodobno, pojedina društva mogu koristiti različite vrste nematerijalne imovine različite vrijednosti i značaja za poslovanje, primjerice žigove, patente, softver i sl. Takva struktura otežava utvrđivanje stvarnog ekonomskog doprinosa svakog društva stvaranju vrijednosti povezane s nematerijalnom imovinom.

3.2) različiti članovi grupe društava mogu na različite načine stvarati vrijednost nematerijalne imovine – različiti članovi grupe društava mogu obavljati različite funkcije kojima se stvara vrijednost nematerijalne imovine ili iste funkcije, ali u različitom obujmu. Također, unutar grupe se internim aktima često uređuju ovlasti za obavljanje funkcija i odgovornosti za rizik (davanje, oduzimanje, proširenje ili ograničenja prava) na način kakav ne bi postojao između nepovezanih osoba. Stoga je teško pronaći usporedive transakcije, već je potrebno za svaki konkretan slučaj detaljno analizirati sve dostupne činjenice i dokaze.

3.3) doprinosi vrijednosti nematerijalne imovine različitih članova grupe društava mogu se odvijati u godinama koje se razlikuju od godina u kojima se ostvaruju povezane naknade – riječ je zapravo o tome da ostvarene naknade mogu biti rezultat ulaganja, obavljenih funkcija i preuzetih rizika tijekom više prethodnih godina. Stoga se ekonomska vrijednost doprinosa pojedinog društva često ne može procijeniti već u razdoblju u kojem je doprinos dan, nego tek nakon proteka duljeg vremenskog razdoblja. Primjerice, društvo ulaže u nastanak, razvoj, reklamiranje žiga, a što u narednim godinama, kada žig postane opće poznat i počne ga se povezivati s određenim proizvodima i doživljavati kao ekvivalent za kvalitetu, rezultira povećanjem prodaje, širenjem djelatnosti, širenjem poslovnih kontakata.

3.4) specifičnosti strukture grupe društava – kao što je rečeno, unutar grupe se internim aktima i ugovorima često uređuju ovlasti za obavljanje funkcija i odgovornosti za rizik (davanje,

³² Taylor, J., Intangible assets, income tax treatment u, Cordes, J.J.; Ebel, R.D.; Gravelle, J.G., The Encyclopedia of Taxation and Tax Policy, vol. 2, The Urban Institute press. 1999., str. 195.

oduzimanje, proširenje ili ograničenja prava) na način kakav ne bi postojao između nepovezanih osoba, a koji mogu doprinijeti smanjenju porezne osnovice i preusmjeravanju dobiti.³³

Navedene specifičnosti nematerijalne imovine olakšavaju poreznim obveznicima poduzimanje aktivnosti čiji rezultat je zakonito izbjegavanje porezne obveze. Zakonito izbjegavanje porezne obveze ili tzv. porezna optimizacija je zapravo korištenje rupa u zakonu, poreznih olakšica, poticaja i instrumenata koji su izričito dopušteni poreznim propisima, a cilj čijeg korištenja je platiti što manji porez ili ga ne platiti uopće.³⁴

S jedne strane poslovanje društava, kako povezanih tako i nepovezanih, se sve više proteže van granica samo jedne države. Globalizacija, digitalizacija i općenito modernizacija poslovanja rezultirale su međunarodnim poslovanjem te osnivanjem povezanih društava širom svijeta. Sve navedeno je pak dovelo do kompliciranih struktura povezanih društava između kojih su odnosi uređeni na dosta kompleksan i jedinstven način. Takvi odnosi ne postoje između drugih društava, a posebno ne postoje niti je za očekivati da će postojati između nepovezanih društava. S druge strane različite države često imaju različite propise pa tako i one koji se odnose na oporezivanje. Kada se spoje međunarodno poslovanje, kompleksne strukture povezanih društava te razlike u propisima različitih država rezultat može biti uspostavljanje struktura koje su tehnički zakonite, ali iskorištavaju neusklađenosti i asimetrije između nacionalnih i međunarodnih poreznih pravila kako bi izbjegla oporezivanje.³⁵ Budući da današnja društva sve veću pozornost pridaju nematerijalnoj imovini kao pokretaču stvaranja vrijednosti, ona se često koristi kao sredstvo za izbjegavanje porezne obveze odnosno prijenos dobiti iz jedne države u drugu.

Slijedom svega navedenog, jasno je da primjena općenitih odredaba o oporezivanju ne bi bila moguća ili ne bi dala vjerodostojne rezultate. Stoga je za oporezivanje transakcija nematerijalne imovine između povezanih društava bilo potrebno propisati i primijeniti posebne odredbe. Napominje se da se transakcije između povezanih društava razlikuju od transakcija između neovisnih tržišnih sudionika jer na oblikovanje njihovih uvjeta i cijena utječe postojanje zajedničkih vlasničkih ili upravljačkih interesa. Posljedično, postoji mogućnost određivanja uvjeta ili cijena koje odstupaju od tržišnih, osobito u prekograničnim transakcijama. Takvo

³³ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 255. i 256.

³⁴ Lončarić-Horvat O.; Arbutina, H., Osnove međunarodnog poreznog prava, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 74. i 75.

³⁵ Oguttu, A. W., Base Erosion and Profit Shifting, br. 1, 2021, str. 52.

određivanje transfernih cijena može rezultirati prijenosom dobiti u države s povoljnijim poreznim režimom, zbog čega međunarodno porezno pravo razvija posebna pravila za osiguravanje usklađenosti s načelom nepristrane tržišne cijene (*arm's length principle*).

U nastavku ovog rada biti će prikazano kako je oporezivanje nematerijalne imovine uređeno na međunarodnoj razini, u zakonodavstvu EU-a te u Republici Hrvatskoj, s naglaskom na odredbe kojima se nastoji spriječiti izbjegavanje porezne obveze odnosno prebacivanje dobiti. Također će se prikazati i kako su neka pitanja riješena u sudskoj praksi nacionalnih sudova, ali i Suda EU-a, također s naglaskom na rješenja kojima je cilj izbjegavanje porezne obveze.

4. Projekt OECD-a protiv erozije porezne osnovice i premještanja dobiti (BEPS)

Nakon globalne financijske krize 2007./2008., pojačala se svijesti i razvila zabrinutost javnosti da multinacionalne grupe društava, uslijed globalizacije, digitalizacije i sve većeg širenja poslovanja izvan državnih granica, koriste razlike između poreznih sustava različitih država radi umjetnog smanjenja porezne obveze te ne plaćaju svoj pravedni udio poreza u državama u kojima obavljaju gospodarske aktivnosti i stvaraju vrijednost. Kao rezultat toga, OECD i G20 su 2013. razvili projekt BEPS (eng. *Base Erosion and Profit Shifting*³⁶). U konačnici OECD je 2015.g. predstavio 15 akcijskih mjera za suzbijanje BEPS-a koje su se imale provesti putem izmjena nacionalnih i međunarodnih propisa i praksi te odredbi međunarodnih ugovora.³⁷

Cilj akcija BEPS-a jest osigurati da se dobit oporezuje ondje gdje se obavljaju gospodarske aktivnosti koje tu dobit stvaraju i gdje se stvara vrijednost. U okviru transakcija nematerijalne imovine relevantne su sljedeće akcije BEPS-a:

(i) Akcija 5 – Odnosi se, između ostalog, na povlaštene porezne režime (IP boxes ili Patent boxes) na temelju kojih su države poreznim povlasticama, kao što su niže porezne stope na dobit od nematerijalne imovine, željele privući društva da nematerijalnu imovinu prenesu u konkretnu državu (što opisuje pojam štetne porezne prakse). Cilj akcije 5 je, između ostalog, bio izbjeći prijenos nematerijalne imovine u državu s povlaštenim poreznim režimom pri čemu je društvo u toj državi samo pasivni vlasnik imovine, dok aktivnosti istraživanja i razvoja provode društva iz drugih država. Stoga akcija 5 zahtijeva da porezne pogodnosti budu povezane sa stvarnom gospodarskom prisutnošću i aktivnostima u jurisdikciji koja ih dodjeljuje

³⁶ OECD (2013), *Addressing Base Erosion and Profit Shifting*, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264192744-en> ; OECD (2013), *Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting*, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264202719-en>

³⁷ Oguttu, A. W., *Base Erosion and Profit Shifting*, br. 1, 2021, str. 52.

te da relevantne informacije o takvim režimima budu dostupne poreznim tijelima drugih država putem učinkovitih mehanizama razmjene informacija.³⁸ Akcijom 5 je stoga uveden tzv. *nexus approach* na temelju kojeg države porezne pogodnosti dodjeljuju onim poreznim obveznicima koji stvarno provode aktivnosti istraživanja i razvoja konkretne nematerijalne imovine.³⁹

(ii) Akcija 8: Odnosi se na pitanja transfernih cijena povezanih s transakcijama koje uključuju nematerijalnu imovinu i to na način da predviđa potrebu da dobit od nematerijalne imovine bude oporezovana tamo gdje se stvara vrijednost odnosno da se dobit od nematerijalne imovine raspodjeli na društva koja obavljaju DEMPE funkcije. DEMPE koncept uveden je Akcijom 8 i cilj mu je osigurati da se raspodjela prihoda od nematerijalne imovine, kao i raspodjela troškova povezanih s nematerijalnom imovinom, provodi na način da se svaki član grupe multinacionalnih društava adekvatno nagradi za svoj doprinos za stvaranje vrijednosti kroz obavljene DEMPE funkcije, korištenu imovinu i preuzete rizike. Pojam DEMPE je skraćenica za razvoj (Development), unapređenje (Enhancement), održavanje (Maintenance), zaštitu (Protection) i iskorištavanje (Exploitation), a što se ujedno smatraju i DEMPE funkcijama. Niže u tekstu biti će detaljnije objašnjeno što su to DEMPE funkcije te što je to DEMPE koncept i kako se primjenjuje.

(iii) Akcija 9: Razmatra ugovornu raspodjelu rizika i posljedičnu raspodjelu dobiti povezanu s tim rizicima, što možda ne odgovara aktivnostima koje se stvarno provode.⁴⁰ Stoga, akcija 9 zahtjeva da se dobit od nematerijalne imovine pripiše onom društvu koje stvarno kontrolira rizike i ima financijske mogućnosti snošenja rizika, bez obzira što su rizici ugovorom pripisani drugom društvu.⁴¹

(iv) Akcija 10 – Razmatra raspodjele dobiti proizašle iz transakcija koje nisu komercijalno racionalne za pojedinačna uključena društva (tzv. prekvalifikacija transakcija).⁴² Stoga, akcija 10 zahtjeva da ugovorni aranžmani neke transakcije budu sukladni stvarnim transakcijama te

³⁸ Oguttu, A. W., Base Erosion and Profit Shifting, br. 1, 2021, str. 103.

³⁹ OECD (2015), Countering Harmful Tax Practices More Effectively, Taking into Account Transparency and Substance, Action 5 - 2015 Final Report, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264241190-en>, str. 24. i 25.

⁴⁰ OECD (2015), Aligning Transfer Pricing Outcomes with Value Creation, Actions 8-10 - 2015 Final Reports, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264241244-enstr>, str. 10.

⁴¹ Oguttu, A. W., Base Erosion and Profit Shifting, br. 1, 2021, str. 445.

⁴² OECD (2015), Aligning Transfer Pricing Outcomes with Value Creation, Actions 8-10 - 2015 Final Reports, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264241244-enstr>, str. 10.

da nadležna tijela imaju mogućnost prekvalifikacije transakcija kako bi iste odgovarale stvarnom stanju stvaranja vrijednosti.

U svrhu provođenja akcija BEPS OECD je 2017. godine izmijenio Model ugovora na dva načina. Prvo, izmijenjena je preambula Modela ugovora uključivanjem izričite napomene da svrha ugovora nije stvaranje mogućnosti za neoporezivanje ili smanjeno oporezivanje putem utaje ili izbjegavanja plaćanja poreza, uključujući aranžmane odabira najpovoljnijeg ugovora, tzv. *treaty shopping*.⁴³ Drugo, člankom 29. stavkom 9. Modela ugovora opisana je primjena testa glavne svrhe kojim se nadležnim tijelima zabranjuje odobravanje pogodnosti iz ugovora u pogledu određene stavke dohotka ili imovine ako se na temelju svih činjenica i okolnosti može razumno zaključiti da je jedna od glavnih svrha bila ostvarivanje te pogodnosti.⁴⁴

Europska komisija je u svrhu provođenja akcija BEPS u potpunosti prihvatila pristup OECD-a i predložila niz nacрта direktiva.⁴⁵ Kao rezultat navedenog Direktiva o kamatama i autorskim naknadama u svrhu sprječavanja izbjegavanja porezne obveze sadrži dva općenita pravila o sprječavanja izbjegavanja porezne obveze u članku 5. Direktive – jedno pravilo daje izričito dopuštenje za primjenu nacionalnih mjera i mjera predviđenih međunarodnim ugovorima usmjerenih na sprječavanje izbjegavanja i utaje poreza, a drugo pravilo dopušta uskraćivanje pogodnosti ako su izbjegavanje i utaja poreza bili jedan od glavnih motiva transakcije.⁴⁶ Navedene odredbe predstavljaju dvije od 4 inačice doktrine o sprječavanju izbjegavanja poreznih obveza dok su preostale dvije (i) opća doktrina o zlouporabi prava koja se razvila 1970-ih godina i (ii) doktrina koja opravdava ograničenja temeljnih sloboda radi osiguravanja učinkovitosti fiskalnog nadzora, uključujući borbu protiv izbjegavanja i utaje poreza.⁴⁷

⁴³ Vanistendael, F., From Abuse to Base Erosion, How Did It Come to This?, u: Haslehner, W.; Pantazatou, K.; Kofler, G.; Rust, A., A Guide to the Anti-Tax Avoidance Directive, Edward Elgar Publishing, Cheltenham/Northampton, 2020., str. 22. i 23.

⁴⁴ Vanistendael, F., From Abuse to Base Erosion, How Did It Come to This?, u: Haslehner, W.; Pantazatou, K.; Kofler, G.; Rust, A., A Guide to the Anti-Tax Avoidance Directive, Edward Elgar Publishing, Cheltenham/Northampton, 2020., str. 24.

⁴⁵ Vanistendael, F., From Abuse to Base Erosion, How Did It Come to This?, u: Haslehner, W.; Pantazatou, K.; Kofler, G.; Rust, A., A Guide to the Anti-Tax Avoidance Directive, Edward Elgar Publishing, Cheltenham/Northampton, 2020., str. 4.

⁴⁶ Direktiva Vijeća 2003/49/EZ od 3. lipnja 2003. o zajedničkom sustavu oporezivanja isplate kamata i licencije između povezanih trgovačkih društava različitih država članica, SL L 157, 26.6.2003; članak 5. stavak 1. Ova Direktiva ne sprječava primjenu domaćih odredaba ili odredaba na temelju sporazuma potrebnih za sprečavanje prijevара ili zlouporaba.

članak 5. stavak 2. Države članice mogu u slučaju transakcija čiji je glavni motiv ili jedan od glavnih motiva utaja poreza, izbjegavanje ili zlouporaba poreza, povući pogodnosti ove Direktive ili odbiti primjenu ove Direktive.

⁴⁷ Vanistendael, F., From Abuse to Base Erosion, How Did It Come to This?, u: Haslehner, W.; Pantazatou, K.; Kofler, G.; Rust, A., A Guide to the Anti-Tax Avoidance Directive, Edward Elgar Publishing, Cheltenham/Northampton, 2020., str. 3.

U svrhu provođenja akcija BEPS-a izmijenjene su i Smjernice. Kao glavna izmjena ističe se uvođenje DEMPE koncepta.

Na koji točno način je navedenim aktima uređeno sprječavanje izbjegavanja porezne obveze odnosno prijenosa dobiti iz države s većim poreznim opterećenjem u državu s manjim ili bez poreznog opterećenja konkretno u okviru oporezivanja nematerijalne imovine biti će riječi u nastavku.

5. Uređenje u okviru Modela Ugovora i Direktive o kamatama i autorskim naknadama

Model ugovora i Direktiva o kamatama i autorskim naknadama na sličan način uređuju pitanje raspodjele prava na oporezivanje te pitanje sprječavanja prijenosa dobiti iz države s većim poreznim opterećenjem u državu s manjim poreznim opterećenjem ili bez poreznog opterećenja. U nastavku slijedi analiza spomenutih uređenja iz oba akta uz naznaku eventualnih sličnosti i razlika kao i rješenja iz sudske prakse Suda EU-a i nacionalnih sudova.

5.1. Pravna snaga i odnos između Modela ugovora i Direktive o kamatama i autorskim naknadama

Za početak je bitno objasniti pravnu snagu Modela ugovora i Direktive te njihov međusobni odnos u primjeni.

Model ugovora je međunarodno priznati ogledni ugovor stvoren na razini OECD-a koji služi kao podloga za sklapanje ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja kojim se uređuje raspodjela poreznih ovlasti između država ugovornica u odnosu na različite vrste dohotka i imovine (uključujući i nematerijalnu imovinu), s ciljem sprječavanja dvostrukog oporezivanja i porezne diskriminacije. Bitno je naglasiti da Model ugovora nije pozitivno pravo, tzv. *hard law*, već države slobodno odlučuju hoće li i s kojom državom sklopiti međunarodni ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja na temelju Modela ugovora. Također, države ugovornice ne moraju prihvatiti tekst Modela ugovora *as-is*, već ga mogu modificirati. Slijedom navedenog, države nisu obvezne sklopiti međunarodne ugovore o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, no ako to učine isti će, po propisanoj proceduri ratifikacije, predstavljati pozitivno pravo, tzv. *hard law* i imati prednost u primjeni pred nacionalnim zakonodavstvom.

Direktiva o kamatama i autorskim naknadama je propis donesen na razini EU-a. Jedno od temeljnih načela EU-a je načelo slobode unutarnjeg tržišta (sloboda kretanja robe, sloboda kretanja radnika, sloboda kretanja kapitala te sloboda poslovnog nastana i pružanja usluga) kojemu je cilj ukloniti trgovinske prepreke među državama članicama te osigurati pošteno

tržišno natjecanje⁴⁸, stoga Direktiva nastoji ukloniti prepreke i izjednačiti uvjete oporezivanja autorskih naknada (i kamata) u transakcijama između društava iz različitih država članica s onima između društava iz iste države članice.⁴⁹ Budući da bi takvi nepovoljniji porezni uvjeti mogli dovesti do dvostrukog oporezivanja takvih prekograničnih plaćanja unutar EU-a jer bilateralni i multilateralni porezni sporazumi ne jamče uvijek uklanjanje dvostrukog oporezivanja, cilj je Direktive urediti oporezivanje kamata i autorskih naknada na način da se pravo njihova oporezivanja raspodijeli između država članica EU-a te na taj način izbjegne međunarodno dvostruko oporezivanje.⁵⁰ Direktiva, za razliku od Modela ugovora (i Smjernica), predstavlja pozitivno pravo, tzv. *hard law* odnosno sekundarno pravo EU-a koje su države članice dužne implementirati u svoje nacionalno zakonodavstvo i kao takve poštovati. Ako država članica u svoje nacionalno zakonodavstvo ne prenese direktivu u roku ili je prenese nepravilno, pojedinac (uključujući i pravnu osobu – trgovačko društvo) može se izravno pozvati na odredbu direktive pred nacionalnim sudom (pod uvjetom da je odredba dovoljno jasna i precizna, bezuvjetna te da je istekao rok za prijenos direktive).⁵¹

Važno je napomenut da Direktiva ima prednost u primijeni u odnosu na međunarodne ugovore, uključujući i one o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.⁵² Međutim, postavlja se pitanje što ako se u konkretnom slučaju ne mogu primijeniti odredbe Direktive, ali se mogu primijeniti odredbe međunarodnog ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Ovdje se ne misli na slučajeve gdje Direktiva nije primjenjiva jer se radi o transakciji u kojoj je jedna od strana iz treće države, već se misli na situacije u kojoj su obje strane transakcije iz država članica EU-a

⁴⁸ Europski parlament, Unutarnje tržište: opća načela, dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/33/unutarnje-trziste-opca-nacela>, 05.07.2026.g.

⁴⁹ Naime, kada su oba društva rezidenti iste države članice autorska naknada koju jedno društvo isplaćuje drugom oporezuje se jednom u državi njihove rezidentnosti. S druge strane, kada su društva rezidenti različitih država može se dogoditi da se autorska naknada koju jedno društvo isplaćuje drugom oporezuje i u državi isplatitelja (primjerice porezom po odbitku) i u državi primatelja (primjerice porezom na dobit). Na taj način se društva rezidenti različitih država stavljaju u nepovoljniji položaj u odnosu na društva koji su rezidenti iste države. Primarno se u nepovoljniji položaj stavlja društvo primatelj naknade jer je isti porezni obveznik poreza u državi izvora i državi čiji je rezident. Također, i društvo isplatitelj naknade može biti stavljeno u nepovoljniji položaj jer u slučaju plaćanja poreza u državi izvora isti može imati svojevrzne troškove za radnje (primjerice obračun, obustava i plaćanje poreza) koje je isti dužan poduzeti kao porezni platac.

⁵⁰ Lang, M.; Pistone, P.; Schuch, J.; Staringer, C., Introduction to European Tax Law on Direct Taxation, Linde, Beč, 2023, str. 198.

⁵¹ Sud EU-a, presuda od 04.12.1974. godine, Yvonne van Duyn v Home Office, C-41/74, ECLI:EU:C:1974:133, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61974CJ0041>; Sud EU-a, presuda od 05.04.1979. godine, Tullio Ratti, C-148/78, ECLI:EU:C:1979:110, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61978CJ0148#MO> - Riječ je o tzv. izravnom vertikalnom učinku direktive

⁵² Sud EU-a, presuda od 05.07.1964. godine, Flaminio Costa vs. ENEL, C-6/64, ECLI:EU:C:1964:66, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61964CJ0006>

i Direktiva jest primjenjiva, no nisu ispunjeni svi uvjeti propisani Direktivom da bi subjekti transakcije uživali povlastice.

Vezano uz navedeno, Vrhovni sud u Španjolskoj je u predmetu Velcro koji se odnosi na primjenu Direktive o kamatama i autorskim naknadama zauzeo stav da Direktiva o kamatama i autorskim naknadama ima prednost pred međunarodnim poreznim ugovorima te da se u slučajevima kada se izuzeće Direktive odbije zbog neispunjavanja odredaba Direktive, zaštita ugovorom se ne može primijeniti kao rezerva. Radi jednostavnijeg i točnog razumijevanja značenja presude niže se izlaže kratak sadržaj predmeta.

Velcro Europe, S.A. u Španjolskoj (dalje: Velcro Španjolska), Velcro Industries B.V. u Curacao (dalje: Velcro Curacao) i Velcro Holding B.V. u Nizozemskoj (dalje: Velcro Nizozemska) su društva Velcro Grupe. Velcro Curacao je matično društvo i pravni vlasnik intelektualnog vlasništva, a Velcro Nizozemska i Velcro Španjolska su društva kćeri. Velcro Curacao i Velcro Nizozemska sklopili su ugovor o licencijski za intelektualno vlasništvo, a Velcro Nizozemska i Velcro Španjolska su potom sklopili ugovor o podlicencijski za isto intelektualno vlasništvo. Velcro Španjolska je na temelju ugovora o podlicencijski koristio intelektualno vlasništvo te Velcro Nizozemska plaćao podlicencijsku naknadu. Budući da su i Španjolska i Nizozemska države članice EU-a, Velcro Španjolska je španjolskim poreznim tijelima podnio zahtjev za izuzeće od španjolskog poreza po odbitku pozivajući se na Direktivu o kamatama i autorskim naknadama.

Međutim, španjolska porezna tijela odbila su zahtjev za izuzeće uz obrazloženje da Velcro Nizozemska nije stvarni korisnik podlicencijske naknade, već samo posrednik s ograničenom funkcijom i sposobnošću donošenja odluka, dok je stvarni vlasnik podlicencijske naknade Velcro Curacao pa stoga nisu ispunjeni uvjeti iz Direktive o kamatama i autorskim naknadama te se Direktiva u konkretnom slučaju ne može primijeniti.

Velcro Španjolska je u žalbi protiv odluke španjolskih poreznih tijela, između ostaloga, isticao da Španjolska i Nizozemska imaju sklopljen međunarodni ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja te da u slučaju da se ne može primijeniti Direktiva treba primijeniti međunarodni ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Nadalje, Velcro Španjolska čak traži da se Sudu EU-a postavi prethodno pitanje treba li, na temelju prednosti prava EU-a primjena koristi od međunarodnog ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja biti poništena jer nisu ispunjeni uvjeti za primjenu koristi iz Direktive.

Jedno od glavnih pitanja u okviru ovog predmeta bilo je može li se u slučaju neispunjenja uvjeta iz Direktive primijeniti odredbe međunarodnog ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Vrhovni sud Španjolske je odbio postaviti prethodno pitanje Sudu EU-a, uz objašnjenje da ovdje nema spora oko tumačenja prava EU-a te je, pozivajući se na pravna shvaćanja Suda EU-a, zauzeo stav da, kako je već rečeno - Direktiva o kamatama i autorskim naknadama ima prednost nad poreznim ugovorima te da se u slučajevima kada se izuzeće Direktive odbije zbog neispunjavanja odredaba Direktive, zaštita ugovorom ne može primijeniti kao rezerva.⁵³

Postavlja se pitanje je li u konkretnom slučaju bilo mjesta primjeni članka 9. Direktive koji sadrži odredbu o razgraničenju prema kojoj se primjenom Direktive ne može isključiti primjena povoljnijih odredbi nacionalnog prava ili međunarodnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.⁵⁴ Navedena odreda zapravo govori o tome da Direktiva ne sprječava primjenu pravila koja su povoljnija ili daju šire oslobođenje od onoga koje sama Direktiva zahtijeva. U konkretnom slučaju stvarni vlasnik autorske naknade je društvo iz treće zemlje što znači da nema mjesta primjeni Direktive, no, ako su ispunjeni svi drugi uvjeti, mogao bi se primijeniti međunarodni ugovor koji zapravo daje šire oslobođenje od Direktive u smislu da se povlastice primjenjuju i kada je stvarni vlasnik iz treće države. Je li navedeno tumačenje preširoko i nategnuto mogao bi odgovoriti Sud EU-a, no u konkretnom predmetu nacionalni sud je odbio postaviti prethodno pitanje.

Slijedom svega navedenog, Direktiva predstavlja pozitivno pravo, tzv. *hard law*, dok Model ugovora predstavlja *soft law*, no međunarodni ugovori sklopljeni po uzoru Modela ugovora predstavljaju *hard law*. Nadalje, Direktiva ima prednost u primjeni pred međunarodnim ugovorima te prema određenoj sudskoj praksi u slučajevima kada se izuzeće Direktive odbije zbog neispunjavanja odredaba, zaštita međunarodnim ugovorom se ne može primijeniti kao rezerva.

⁵³ Vrhovni sud Republike Španjolske, presuda broj: STS 20/2026 od 12.01.2026. (predmet Velcro Group), dostupno na: [Royalty Beneficial Owner – Spain Supreme Court \(2026\)](#)

⁵⁴ Lang, M.; Pistone, P.; Schuch, J.; Staringer, C., Introduction to European Tax Law on Direct Taxation, Linde, Beč, 2023, str. 199.

5.2. Raspodjela prava na oporezivanje

Jedna od glavnih svrha Modela ugovora i Direktive o kamata i autorskim naknadama jest, kao što je već rečeno, spriječiti međunarodno dvostruko oporezivanje, a to se čini uređenjem pitanja raspodjele prava na oporezivanje dobiti.

Naime, Model ugovora propisuje raspodjelu prava oporezivanja dobiti od poslovanja društva na način da člankom 7. stavkom 1. propisuje da se dobit trgovačkog društva oporezuje samo u državi rezidentnosti tog društva. S obzirom na to da primljena isplata na ime autorske naknade predstavlja dobit primatelja, to se navedena odredba može interpretirati na način da će autorska naknada oporezivati samo u državi primatelja naknade. Navedena odredba članka 7. Modela ugovora je zapravo *lex generalis* dok je odredba članka 12. Modela ugovora *lex specialis* jer ista izričito uređuje raspodjelu prava na oporezivanje autorskih naknada. Naime, člankom 12. stavkom 1. Modela ugovora propisano je da pravo na oporezivanje autorskih naknada isključivo pripada državi ugovornici čiji je rezident ustupatelj prava. S obzirom na to je ustupatelj prava zapravo primatelj naknade za ustupljeno pravo to će se prema navedenoj odredbi autorska naknada oporezivati u državi primatelja naknade. Supra je navedeno da države kod sklapanja međunarodnih ugovora ne moraju prihvatiti tekst Modela ugovora *as-is*, već ga mogu modificirati. Tako, u praksi ugovorne strane najčešće modificiraju odredbu članka 12. stavka 1. Modela ugovora te državi izvora ipak daju pravo oporezivanja autorskih naknada određenom nižom poreznom stopom.⁵⁵

Direktiva pak u odnosu na Model ugovora čini korak dalje te raspodjelu oporezivanja autorskih naknada uređuje na način da isključivo pravo oporezivanja daje državama rezidentnosti primatelja autorske naknade dok su države izvora obvezne ukinuti poreze koji se u njoj ubiru. Konkretno, Direktiva tako u članku 1. stavku 1. propisuje da se isplate kamata i autorskih naknada koje nastaju u državi članici ne oporezuju u navedenoj državi, bez obzira radi li se o odbitku na izvoru ili razrezu, uz uvjet da je stvarni korisnik kamata ili autorskih naknada poduzeće iz druge države članice ili stalna poslovna jedinica trgovačkog društva jedne države članice u drugoj državi članici. Jednostavnije rečeno, autorska naknada se ne oporezuje u državi izvora, odnosno u državi isplatitelja naknade, već se oporezuju u državi primatelja naknade.

Međutim, navedene odredbe Modela ugovora i Direktive koje uređuju raspodjelu prava oporezivanja dobiti same po sebi bez propisivanja dodatnih uvjeta i ograda mogu dovesti do

⁵⁵ Lončarić-Horvat O.; Arbutina, H., Osnove međunarodnog poreznog prava, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 210.

izbjegavanja porezne obveze odnosno prijenosa dobiti iz države s većim poreznim opterećenjem u državu s manjim ili bez poreznog opterećenja.

Primjerice, društvo A nalazi se u državi A koja ima visoku poreznu stopu poreza na dobit. Društvo B nalazi se u državi B koja ima nisku stopu poreza na dobit. Društvo A je 100%-tni vlasnik društva B. Društvo A je vlasnik nematerijalne imovine koju koristi u okviru redovnog poslovanja. Društvo A prodaje nematerijalnu imovinu društvu B, a društvo B zatim daje društvu A licenciju za korištenje te nematerijalne imovine za koju društvu A plaća licenčnu naknadu veću nego što bi bila ugovorena između nepovezanih društava. Između države A i države B primjenjuju se odredbe Direktive ili međunarodnog ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja na temelju kojih se porez na dobit plaća samo u državi B. Plaćanjem licenčne naknade društvo A smanjuje svoju dobit u državi A, čime smanjuje poreznu osnovicu i plaća manji porez na dobit. S druge strane društvo B primanjem licenčne naknade povećava svoju dobit u državi B, čime povećava i svoju poreznu osnovicu, ali zbog malih poreznih stopa plaća mali porez na dobit. Nakon isplate (malog) poreza u državi B društvo B isplaćuje dividende društvu A kao 100%-tnom vlasniku. Na ovaj način društvo A je zapravo svoju dobit prenijelo u državu B odnosno državu s niskom stopom poreza na dobit.

S ciljem sprječavanja ovakvog izbjegavanja porezne obveze i prijenosa dobiti, Model ugovora i Direktiva sadrže dodatne uvjete koji se moraju ispuniti kako bi se primijenile njihove povlastice. U svrhu sprječavanja izbjegavanja porezne obveze odnosno prijenosa dobiti nematerijalne imovine posebno mjesto među tim uvjetima zauzima pravilo o posebnom odnosu i pravilo o stvarnom korisniku autorskih naknada.

5.3. Pravilo o posebnom odnosu

U Modelu ugovora pravilo o posebnom odnosu uređeno je člankom 12. stavkom 4. te propisuje da odredbe članka 12. Modela ugovora neće biti primjenjive ako između isplatitelja i stvarnog korisnika (ili između njih i neke druge osobe) postoji poseban odnos, a kao posljedica tog odnosa autorska naknada koju oni ugovore je veća nego što bi je u konkretnom slučaju ugovorili isplatitelj i stvarni korisnik autorske naknade kad takvog odnosa ne bi bilo.⁵⁶

Slično tako i Direktiva u čl. 4. st. 1. propisuje da ako zbog posebnih odnosa između isplatitelja i stvarnog korisnika kamata ili autorskih naknada, ili između jednog od njih i neke druge osobe, iznos kamata ili autorskih naknada prelazi iznos koji bi bio dogovoren između isplatitelja i

⁵⁶ Lončarić-Horvat O.; Arbutina, H., Osnove međunarodnog poreznog prava, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 205. i 210.

stvarnog korisnika kad takvog odnosa ne bi bilo, odredbe Direktive primjenjivat će se samo na potonji iznos, ako ga bude.

Slijedom navedenog, autorska naknada isplaćena u okviru transakcije između povezanih osoba može se podijeliti na dva dijela. Jedan dio predstavlja iznos autorske naknade koji bi bio naplaćen u transakcijama između nepovezanih osoba te će se za potrebe oporezivanja tog iznosa primijeniti članak 12. stavak 1. Modela ugovora odnosno članak 1. stavak 1 Direktive kojima je uređena raspodjela prava na oporezivanje autorske naknade. Drugi dio predstavlja iznos autorske naknade koji je naplaćen zbog postojanja posebnog odnosa između povezanih društava te će se za potrebe oporezivanja tog iznosa primijeniti članak 12. stavak 4. Modela ugovora odnosno članak 4. stavak 1. Direktive te zakoni država ugovornica. U tom smislu taj više plaćeni iznos autorske naknade moći će se oporezovati u državi izvora sukladno njenom zakonodavstvu. Slijedom navedenog, primjenom jednom od metoda transfernih cijena provjerit će se odgovaraju li autorske naknade isplaćene u kontroliranim transakcijama autorskim naknadama dogovorenim i isplaćenim na slobodnom tržištu u usporednim nekontroliranim transakcijama. Potom će se na iznos autorske naknade koji odgovara iznosu u usporednim nekontroliranim transakcijama primijeniti povlastice, u smislu neoporezivanja (ili oporezivanja ugovorenom stopom) tog iznosa autorske naknade u državi izvora. S druge strane, iznosi autorske naknade koji prelaze iznose autorskih naknada koji bi bili isplaćeni u usporedivim nekontroliranim transakcijama mogu biti oporezovani u državi izvora odnosno državi isplatitelja sukladno njenom zakonodavstvu. O metodama transfernih cijena više će biti riječi infra. Stoga je svrha navedenog pravila da se spriječi povezana društva u dogovore cijene i druge uvjete transakcije nematerijalne imovine koji bi bili različiti od cijena i uvjeta između nepovezanih društava te na taj način, oslanjajući se na odredbe o raspodjeli prava na oporezivanje neopravdano prenose dobit. Svaka neopravdano odnosno povećano prenesena dobit oporezivati će se i u državi izvora.

5.4. Stvarni korisnik

Kada govorimo o primjeni povlastica iz međunarodnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ili Direktive na oporezivanje autorskih naknada, bitno je navesti da se iste mogu primijeniti uz uvjet da je primatelj autorske naknade stvarni korisnik⁵⁷ te naknade. Stvarni

⁵⁷ Arbutina, H., Direktiva 2003/49/EZ o zajedničkom sustavu oporezivanja isplate kamata i autorskih naknada između povezanih trgovačkih društava različitih država članica – analiza direktive i hrvatskog prijevoda nekih termina iz direktive, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. 12, br. 1, 2021.; Direktiva sadrži termin beneficial owner koji je u hrvatskoj verziji Direktive preveden kao ovlašteni korisnik umjesto stvarni korisnik.

korisnik je osoba koja ima stvarna ovlaštenja na (nematerijalnoj) imovini te ista ne mora ujedno biti i pravni vlasnik (nematerijalne) imovine. Model ugovora ni Direktiva ne daju definiciju stvarnog korisnika, već je njegovo značenje oblikovano kroz sudsku praksu.⁵⁸

Najpoznatija i najčešće citirana presuda koja uređuje pitanje stvarnog korisnika jest presuda Suda EU u predmetu N Luxembourg 1 i dr. protiv Skatteministeriet (spojeni predmeti Spojeni predmeti C-115/16, C-118/16, C-119/16 i C-299/16) od 26. veljače 2019. godine.⁵⁹ Napominje se da se konkretan predmet primarno odnosi na isplatu kamata, a ne autorskih naknada, stoga se činjenično stanje predmeta neće posebno navoditi. No utvrđenja o pojmu stvarni korisnik dana u toj presudi primjenjuju se i na situacije isplate autorskih naknada pa će se istaknuti samo zauzeta pravna shvaćanja.

U toj presudi Sud EU je zauzeo stav da se pojam stvarni korisnik ne smije tumačiti usko i tehnički, nego na način koji omogućuje izbjegavanje dvostrukog oporezivanja, sprečavanje utaje i izbjegavanja plaćanja poreza. Drugim riječima, da se pojam stvarni korisnik treba tumačiti na način da se isti ne odnosi na formalno utvrđenog primatelja, već da se njime označava subjekt koji stvarno ima ekonomsku korist od kamata (ili autorskih naknada) koje su mu isplaćene i mogućnost njima slobodno raspolagati. Nadalje, Sud EU-a navodi da su iz pojma stvarni korisnik isključena društva provodnici. Prema Sudu EU-a, okolnost da društvo djeluje kao društvo provodnik može se utvrditi kada je njegova jedina djelatnost primanje kamata (ili autorskih naknada) i njihov prijenos ovlaštenom korisniku ili drugim društvima provodnicima, pri čemu se nepostojanje stvarne gospodarske djelatnosti može utvrditi na temelju analize svih relevantnih elemenata, kao što su njegova bilanca, struktura njegovih troškova i stvarno nastali troškovi, osoblje koje zapošljava te prostorije i opremu kojima raspolaže. Također, prema mišljenju nezavisnog odvjetnika u određenom broju predmeta pred Sudom EU-a⁶⁰, društvo se

⁵⁸ Napominje se da OECD kao organizacija nema pravosuđno tijelo koje bi tumačilo i odlučivalo o primijeni akata OECD-a. Ulogu tumačenja akata OECD-a imaju nacionalni sudovi i Sud Europske unije (dalje: Sud EU). U praksi je često slučaj da Sud EU dade tumačenje vezano za neki aspekt međunarodnog oporezivanja autorske naknade, a nacionalni sudovi se u svojim presudama pozivaju na isti. Ističe se da iako akti OECD-a nisu ius cogens isti uživaju autoritet kako u državama članicama OECD-a tako i u državama koje to još nisu. Tako međunarodne ugovore po uzoru Model ugovora sklapaju i države koje nisu članice OECD-a te se njihovi nacionalni sudovi u svojim presudama koje se odnose na oporezivanje nematerijalne imovine pozivaju na akte OECD-a.

⁵⁹ Sud EU-a, presuda od 26.02.2019. godine, N Luxembourg 1 i dr. protiv Skatteministeriet, C-115/16, C-118/16, C-119/16 i C-299/16, ECLI:EU:C:2019:134, para. 88, 92 i 131, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:62016CJ0115>

⁶⁰ Ovdje se misli na sljedeće presude Suda EU-a: Presuda, BEI ApS v Skatteministeriet, C-682/16, brisana iz upisnika Suda EU odlukom predsjednika Suda EU-a od 7. studenoga 2019. godine, EU:C:2019:963te Presuda od 26. veljače 2019. godine N Luxembourg 1 v Skatteministeriet, C-115/16, ECLI:EU:C:2019:134, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:62016CJ0115>

smatra stvarnim korisnikom kamata odnosno autorskih naknada ako može odlučivati o njihovoj uporabi te ako samo snosi rizik mogućih gubitaka.⁶¹ Utvrđenja iz sudske prakse odgovaraju teorijskoj definiciji stvarnog korisnika prema kojoj je stvarni korisnik osoba koja može odlučivati: 1) o korištenju ili nekorisćenju kapitala ili druge imovine ili o njihovom stavljanju na raspolaganje drugim osobama ili 2) o korištenju prihoda od kapitala ili druge imovine ili 3) i o jednom i o drugom.⁶²

Na navedenu presudu i njezina utvrđenja o pojmu stvarnog korisnika oslanjaju se i nacionalni sudovi u predmetima oporezivanja nematerijalne imovine pri čemu navedenu sudsku praksu ponekad i dodatno razrađuju. Tako se Vrhovni sud u Španjolskoj, u već spomenutom predmetu Velcro⁶³, pozvao na utvrđenja Suda EU-a iz presude N Luxembourg 1 i dr. protiv Skatteministeriet u pogledu pojma stvarni korisnik te istaknuo da je stvarni korisnik autorskih naknada: 1) primatelj autorskih naknada koji može bez ograničenja koristiti i uživati u isplaćenoj naknadi te 2) primatelj autorskih naknada koji nije obvezan prenijeti cjelokupan ili veći dio primljene naknade drugoj osobi.

5.5. Sudjelovanje posrednika u transakciji između isplatitelja i stvarnog korisnika i teret dokazivanja

Iz gore navedenog pravila o stvarnom korisniku proizlazi da je uvjet za primjenu povlastica iz međunarodnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ili Direktive da je primatelj naknada stvarni korisnik istih, a što znači da je iste primio za svoju vlastitu dobrobit, a ne kao posrednik, kao što je to primjerice agent, opunomoćenik ili ovlašteni potpisnik za neku drugu osobu.⁶⁴ U praksi su se međutim pojavile transakcije u okviru kojih je između isplatitelja i stvarnog korisnika djelovao posrednik. Navedeno je otvorilo potrebu da se uredi pitanje primjene povlastica u slučajevima sudjelovanja posrednika te pitanje tereta dokazivanja tko jest stvarni korisnik. Glavnu ulogu u uređenju navedenih pitanja imala je sudska praksa.

Temelje za tumačenje primjene povlastica u slučaju sudjelovanja posrednika daje već spomenuta presuda Suda EU u predmetu N Luxembourg 1 i dr. protiv Skatteministeriet. Supra je opisano kako je za primjenu odredaba Direktive ključno da je primatelj autorske naknade

⁶¹ Lang, M.; Pistone, P.; Schuch, J.; Staringer, C., Introduction to European Tax Law on Direct Taxation, Linde, Beč, 2023, str. 210.

⁶² Lončarić-Horvat O.; Arbutina, H., Osnove međunarodnog poreznog prava, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 193.

⁶³ Vrhovni sud Republike Španjolske, presuda broj: STS 20/2026 od 12.01.2026. (predmet Velcro Group), dostupno na: [Royalty Beneficial Owner – Spain Supreme Court \(2026\)](#)

⁶⁴ Direktiva Vijeća 2003/49/EZ od 3. lipnja 2003. o zajedničkom sustavu oporezivanja isplate kamata i licencije između povezanih trgovačkih društava različitih država članica, SL L 157, 26.6.2003; članak 1. stavak 4.

njezin stvarni korisnik, a ne samo posrednik. Međutim, u spomenutoj presudi N Luxembourg 1 i dr. protiv Skatteministeriet zauzet je stav da sama okolnost da društvo koje prima kamate (autorske naknade) u jednoj državi članici nije njihov „stvarni korisnik” nužno ne znači da izuzeće predviđeno člankom 1. stavkom 1. Direktive nije primjenjivo. Naime, moguće je da takve kamate (autorske naknade) na tom temelju budu izuzete u državi izvora, kada društvo koje ih prima prenese njihov iznos stvarnom korisniku sa sjedištem u EU koji osim toga ispunjava sve druge uvjete za primjenu takvog izuzeća propisane Direktivom.⁶⁵ Još jednom se napominje da se citirani predmet odnosio na transakcije kamata, no na isti predmet se pozivaju nacionalni sudovi te analogno primjenjuju zauzete stavove u predmetima koji se odnose na transakcije autorskih naknada.

Što se pak tiče Modela ugovora, isti ne uređuje pitanje sudjelovanja posrednika. Međutim, iz Komentara Modela ugovora proizlazi da se povlastice iz međunarodnog ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ne mogu primijeniti ako između isplatitelja i primatelja naknade djeluje treća osoba, osim ako je stvarni korisnik rezident druge države ugovornice. Drugim riječima, ako isplatitelj autorske naknade izvrši isplatu subjektu koji samo djeluje kao posrednik i koji tu isplatu dalje prenese na stvarnog korisnika naknade tada će se moći primijeniti povlastice iz međunarodnog ugovora koji je sklopljen između države isplatitelja i države stvarnog korisnika.

Takav stav je, oslanjajući se na presudu Suda EU N Luxembourg 1 i dr. protiv Skatteministeriet zauzeo i Visoki upravni sud u Češkoj u predmetu YOLT Services s. r. o. vs. Appeal Financial Directorate⁶⁶. YOLT Services je bilo češko društvo koje je pružalo usluge gledanja televizijskih programa potrošačima u Republici Češkoj. U svrhu pružanja takvih usluga YOLT Services je s distributerima televizijskih programa imao sklopljene licencijske ugovore. Na temelju licencijskih ugovora distributeri televizijskih programa su na YOLT Services prenijeli prava distribucije i reprodukcije televizijskih programa, a za što im je YOLT Services plaćao licencijsku naknadu.

⁶⁵ Sud EU-a, presuda od 26.02.2019. godine, N Luxembourg 1 i dr. protiv Skatteministeriet, C-115/16, C-118/16, C-119/16 i C-299/16, ECLI:EU:C:2019:134, para. 94, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:62016CJ0115>

⁶⁶ Visoki upravni sud u Republici Češkoj, presuda od 04.02.2025. godine, YOLT Services s.r.l., 10 Afs 48/2025-64, dostupno na: <https://tpcases.com/wp-content/uploads/10-Afs-48-2025-60-ENG.htm>

Jedno od glavnih pitanja u ovom predmetu bilo je kakav je utjecaj sudjelovanja posrednika na primjenu međunarodnog ugovora između isplatitelja i stvarnog korisnika te na kojem je teret dokazivanja tko je stvarni korisnik.

Prvostupanjski sud u Češkoj u postupku je utvrdio da neki od distributera programa nisu stvarni korisnici licenčnih naknada, već da isti djeluju isključivo kao društva provodnici (engl. *conduit companies*) odnosno prijenosnici tih naknada drugim subjektima. Na temelju takvog utvrđenja sud je odbio primjenu međunarodnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja na oporezivanje licenčnih naknada u transakcijama između YOLT Services i distributera programa za koje je utvrđeno da nisu stvarni korisnici licenčne naknade. YOLT Services je osporavao navedenu presudu te se u postupku pozivao na, između ostalog, zaključke Suda EU (u predmetu N Luxembourg 1 i dr. protiv Skatteministeriet) i Komentara Modela ugovora iz kojih proizlazi da prijenos naknada za licenciju putem posrednika ne isključuje primjenu ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, a time ni primjenu povoljnije stope poreza po odbitku. Nadalje, YOLT Services je isticao da se navedeni izvori moraju tumačiti na način da prisutnost posrednika u transakciji ne sprječava primjenu poreznih pogodnosti iz međunarodnog ugovora u odnosu na stvarnog korisnika naknada, već sprječava primjenu međunarodnog ugovora u odnosu na posrednika ili neposrednog primatelja koji nije stvarni vlasnik tih naknada. Drugim riječima, YOLT Services je tvrdio da činjenica što je licenčna naknada isplaćena posredniku ne sprječava da primjene povlastice iz međunarodnog ugovora u odnosu na stvarnog korisnika licenčnih naknada. Međutim, drugostupanjski sud u Češkoj je u postupku utvrdio da YOLT Services nije imao sklopljene ugovore odnosno nikakav ugovorni odnos sa stvarnim korisnicima odnosno proizvođačima softvera. Stoga je sud zauzeo stav da nema mjesta primjeni međunarodnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na stvarne korisnike.

Vezano za teret dokazivanja Sud EU je u predmetu N Luxembourg 1 i dr. protiv Skatteministeriet u točki 4. izreke presude zauzeo stav da kako bi se društvu odbilo priznati svojstvo ovlaštenog korisnika kamata odnosno kako bi se utvrdilo postojanje zlouporabe prava, nacionalno tijelo nije dužno identificirati subjekt odnosno subjekte koje smatra ovlaštenim korisnicima tih kamata. U obrazloženju presude dodatno se navodi da nacionalno porezno tijelo nije dužno identificirati ovlaštene korisnike kamata, već samo utvrditi da je navodni ovlašten korisnik samo društvo provodnik. Jednostavnije rečeno, nacionalno tijelo države članice je dužno utvrditi je li subjekt s kojim isplatitelj ima poslovni (ugovorni) odnos, kojem je isplatitelj u okviru tog odnosa izvršio isplatu te zbog postojanja kojeg odnosa isplatitelj zahtjeva primjenu povlastica iz Direktive o kamatama i autorskim naknadama uistinu stvarni korisnik tih naknada.

S druge strane, ako nacionalno tijelo utvrdi da opisani subjekt nije stvarni korisnik naknada, već samo prijenosnik, nije dužno samostalno dalje utvrđivati tko jest stvarni korisnik.

Na navedenu presudu se pozvao već spomenuti Visoki upravni sud u Češkoj u predmetu YOLT Services s. r. o. vs. Appeal Financial Directorate te analogno primijenio zauzeti stav.

Kao što je rečeno prvostupanjski sud u Češkoj je u spomenutom predmetu YOLT Services utvrdio da neki od distributera programa nisu stvarni korisnici licenčnih naknada te da se na takve transakcije ne mogu primijeniti međunarodni ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Sud je obrazložio da je gore navedenu odluku temeljio na činjenicama i dokazima koje je iznio YOLT Services i koje je uspio pribaviti od drugih nadležnih tijela putem međunarodne razmjene informacija. Pri tome YOLT Services je bio pozvan da se očituje na prikupljene činjenice i dokaze te eventualno dopuni svoje već iznesene činjenice i dokaza. Međutim, YOLT Services tijekom postupka nikada nije tvrdio da bi stvarni korisnik bio itko drugi do distributera programa. YOLT Services je osporavao navedenu odluku tvrdeći da je samo zauzet stav tko nije stvarni korisnik licenčnih naknada, ali da nije donesena jasna odluku o tome tko je stvarni korisnik istih. Nadalje, YOLT Service tvrdi da je jasno da ako neposredni primatelj licenčne naknade nije stvarni korisnik da tada to mora biti sljedeći (i ujedno posljednji) subjekt u lancu, tj. proizvođač programa. Stoga navodi da je u takvom slučaju jasno tko je stvarni korisnik te da je u postupku i to pitanje trebalo ispitati i utvrditi. Međutim, sud je zauzeo stav da YOLT Services snosi teret dokazivanja prava na primjenu pogodnosti iz međunarodnog ugovora te da porezno tijelo ni sud nisu dužni tražiti ni utvrđivati alternativnog stvarnog korisnika mimo subjekta kojeg je naveo YOLT Services. Štoviše, dužnost poreznog tijela i suda nije utvrditi stvarnog korisnika licenčne naknade, već samo ocijeniti pripada li taj status subjektu kojeg je naveo porezni obveznik, u ovom slučaju YOLT Services.

Zaključno, Sud u Češkoj je, oslanjajući se na međunarodne akte OECD-a i sudsku praksu Suda EU-a, u predmetu YOLT Services zauzeo stav da, ako isplatitelj autorske naknade istu isplaćuje posredniku, a ne stvarnom korisniku, moguće je primijeniti odredbe međunarodnog ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ako:

- 1) između isplatitelja i stvarnog korisnika postoji poslovni (ugovorni) odnos,
- 2) država isplatitelja i država stvarnog korisnika imaju sklopljen međunarodni ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja,
- 3) isplatitelj identificira stvarnog korisnika.

Slijedom svega navedenog, Model ugovora i Direktiva o kamatama i autorskim naknadama uređuju tehničku provedbu oporezivanja dobiti od nematerijalne imovine odredbama o raspodjeli prava ne oporezivanje uz primjenu načela nepristrane transakcije. Nadalje, Model ugovora i Direktiva sadrže i odredbe kojima je cilj spriječiti da se povlastice iz navedenih akata primjenjuju na način da se izbjegava porezna obveza odnosno prenosi dobit. Međutim, te su odredbe dosta šture te je njihovo detaljnije značenje i primjena razrađena kroz sudsku praksu. No, ni Model ugovora ni Direktiva ne sadrže odredbe koje bi detaljnije uređivale oporezivanje nematerijalne imovine u okviru transakcija između povezanih društava. Kako je na početku rečeno, zbog brojnih specifičnih karakteristika nematerijalne imovine koje olakšavaju društvima da manipulacijom iste prenose dobit pojavila se potreba da se donesu i specifična pravila kojima se isto nastoji suzbiti takvo postupanje. Takve odredbe na međunarodnoj razini sadrže drugi dokumenti OECD-a kao što su Smjernice za nadzor transfernih cijena, a što je sve dodatno razrađeno i dopunjeno sudskom praksom te o čemu će biti riječi u nastavku.

6. OECD Smjernice za nadzor transfernih cijena

OECD-ove Smjernice o transfernim cijenama predstavljaju međunarodno priznati okvir za određivanje transfernih cijena u transakcijama između povezanih društava. OECD je u Smjernicama, između ostaloga, uredio i pitanje oporezivanja nematerijalne imovine između povezanih društava iz različitih država. Ovo pitanje je prvi puta uređeno u Smjernicama o transfernim cijenama iz 1979. godine (eng. *Transfer pricing and multinational enterprises*; dalje u tekstu: Smjernice iz 1979.godine). Smjernice iz 1979.g. su od donošenja pa do danas nekoliko puta mijenjane i dopunjavane, a aktualna verzija OECD-ovih Smjernica datira iz 2022. godine.⁶⁷

Smjernice kao ni Model ugovora nisu pozitivno pravo odnosno, tzv. *hard law* te se ne primjenjuju izravno u državama članicama OECD-a niti su ih iste dužne implementirati u svoje zakonodavstvo, već su, kako im samo ime kaže, smjernice koje nisu pravno obvezujuće. Pojedine države su svjesne da pravni status Smjernica u njihovim nacionalnim pravnim sustavima nije jasan, a neke čak problematiziraju i bi li se oslanjanje pravnog sustava na Smjernice moglo smatrati neustavnim. Neovisno o tome, i države članice kao i države nečlanice

⁶⁷ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 245.

OECD-a ipak priznaju utjecaj Smjernica u svojim zakonodavstvima te iste imaju značajan utjecaj na ponašanje država, institucija, poduzeća i pojedinaca.⁶⁸

Međutim, iako Smjernice imaju značajan utjecaj, u praksi se može dogoditi da neki nacionalni pozitivnopravni propis izričito zabranjuje neko postupanje, ili ne zabranjuje, ali ni izričito ne dopušta neko postupanje koje je propisano Smjernicama. U slučajevima kada nacionalni propis (*hard law*) sadrži izričitu odredbu kojom je određeno postupanje zabranjeno situacija je jasna. U takvim slučajevima trebala bi se primijeniti odredba nacionalnog prava koja za razliku od Smjernica predstavlja izvor prava. Međutim, u slučajevima kada nacionalni propis (*hard law*) ne zabranjuje, ali ni izričito ne dopušta neko postupanje koje je propisano Smjernicama situacija i nije skroz jasna. U takvim slučajevima javlja se pitanje na koji način tumačiti postojeće odredbe nacionalnog prava odnosno moraju li se te odredbe tumačiti strogo *as-is* ili se mogu tumačiti u svjetlu Smjernica.

Vezano uz navedeno, Vrhovni sud u Poljskoj je u predmetu IP restructuring Sp. z o. o.⁶⁹ zauzeo stav da Smjernice nisu izvor prava i da iste ne mogu proširiti administrativne ovlasti nacionalnih poreznih tijela izvan onoga što je izričito predviđeno zakonodavstvom. Nadalje, sud je zauzeo stav da se nacionalne odredbe mogu tumačiti sukladno logici Smjernica ako u nacionalnom zakonodavstvu za takvo tumačenje postoji odgovarajuća pravna osnova, a u suprotnom, ako nema odgovarajuće pravne osnove u nacionalnom zakonodavstvu, takvo tumačenje se smatra nezakonitim postupanjem. Radi boljeg razumijevanja odluke suda i konteksta u kojem je donesena niže se navodi ključno.

Unutar grupe multinacionalnih društava IP restructuring Sp. z o. o. provedeno je restrukturiranje koje je uključivalo i prijenos prava vlasništva žiga s društva koje ga je razvilo na drugo povezano društvo. Nakon što je izvršen prijenos vlasništva žiga, subjekt koji je bio novi vlasnik žiga licencirao je žig ranijem vlasniku žiga. Na temelju te licencije raniji vlasnik žiga, sada i korisnik licencije, plaćao je naknadu trenutnom vlasniku žiga, sada i davatelj licencije. Raniji vlasnik žiga (korisnik licencije) je iznose licenčne naknade koje je plaćao trenutnom vlasniku žiga (davatelju licencije) prikazivao kao rashod i time smanjivao poreznu osnovicu. S druge strane trenutni vlasnik žiga (davatelj licencije) amortizirao je stečeno intelektualno vlasništvo i time smanjio svoju poreznu osnovicu. Nakon provedenog nadzora, poljska porezna

⁶⁸ Miyatake, T., Transfer pricing and intangibles – General Report, Cahiers de droit fiscal international, General Report to the IFA Congress, vol. 92a, 2007., str. 21.

⁶⁹ Visoki upravni sud u Poljskoj, presuda od 20.11.2025. godine, IP restructuring Sp. z o. o., No II FSK 431/23, dostupno na: <https://tpcases.com/poland-vs-ip-restructuring-sp-z-o-o-november-2025-supreme-administrative-court-case-no-ii-fsk-431-23/>

tijela utvrdila su da novi vlasnik žiga (davatelj licencije) nije obavljao nikakve značajne DEMPE funkcije niti je snosio ikakav značajan ekonomski rizik. Na temelju toga, poljska porezna tijela su izvršile prilagodbu cijena i reklasificirale transakciju. Novi vlasnik žiga (davatelj licencije) osporavao je postupanje poljskih poreznih tijela tvrdeći da su, prema tadašnjem važećem poljskom zakonodavstvu bila ovlaštena samo izvršiti prilagodbu cijena, a da je izričita zakonska ovlast za reklasifikaciju transakcija uvedena tek kasnijih godina te da ni Smjernice ni funkcionalna analiza ne mogu zamijeniti jasnu pravnu normu.

Jedno od glavnih pitanja u ovom predmetu bilo je mogu li se odredbe nacionalnog prava tumačiti na način da budu u skladu sa Smjernicama ili se imaju primijeniti *as-is*.

Vrhovni upravni sud Republike Poljske zauzeo je stav da, prema nacionalnom zakonodavstvu važećem prije 2019. godine, poljska porezna tijela nisu imala pravo reklasificirati ili zanemariti transakciju koju su zakonito izvršile povezane strane, već da su njihove ovlasti bile ograničene na prilagođavanje cijena sukladno tržišnim uvjetima. Stoga da je odredbu trebalo tumačiti kako piše, a ne u svjetlu Smjernica. Međutim, iako je sud zauzeo jasan stav, iz njegove odluke se može također vidjeti i autoritativnost i uvažavanost Smjernica. Naime, sud je istaknuo da iako Smjernice ne predstavljaju izvor prava u Poljskoj njihove odredbe svejedno služe kao važan putokaz za tumačenje odredaba Zakona o porezu na dobit pravnih osoba.

Slijedom navedenog, vidljivo je da nacionalni sudovi, usprkos značajnom utjecaju Smjernica, ipak ponekad ograničavaju njihovu primjenu. U slučajevima kada neka odredba nacionalnog prava ne dopušta ni ne zabranjuje određeno postupanje, ne znači da se ta odredba može tumačiti u svjetlu Smjernica. Ako za tumačenje nacionalne odredbe sukladno Smjernicama nema pravne osnove u nacionalnom zakonodavstvu, tada se odredba možda treba tumačiti *as-is*.

Navedena presuda ima poslužiti u svrhu prikaza pravne snage i tumačenja Smjernica od strane nacionalnih sudova. Međutim, u narednim poglavljima naglasak neće biti na pravnoj snazi Smjernica, već na njihovu uređenju pitanja oporezivanja transakcija nematerijalne imovine između povezanih društava s posebnim naglaskom na provedbu spomenutih akcija BEPS-a odnosno sprječavanje izbjegavanja porezne obveze te smanjenja porezne obveze u jednoj državi i prijenosa dobiti od nematerijalne imovine iz jedne države u drugu. Pri tome svakako treba imati na umu ranije spomenutu pravnu snagu Smjernica te mogućnost njihova različita tumačenja u različitim državama, no cilj Smjernica u smislu sprječavanja izbjegavanja porezne obveze bi u konačnici trebao biti isti u svim državama.

6.1. Okvir za analizu transakcija koje uključuju nematerijalnu imovinu

U ranijim poglavljima objašnjene su specifične karakteristike nematerijalne imovine koje olakšavaju izbjegavanje porezne obveze u obliku smanjenja dobiti u državi s višim poreznim opterećenjem i prijenosa dobiti u države s nižim poreznim opterećenjem ili bez poreznog opterećenja. Stoga Smjernice, s ciljem sprječavanja izbjegavanja porezne obveze te uređenja raspodjele prava oporezivanja i raspodjele dobiti, posebnim odredbama postavljaju okvir za analizu transakcija koje uključuju nematerijalnu imovinu između povezanih društava.

Navedeni okvir za analizu transakcija nematerijalne imovine između povezanih društava postavljen je kroz 6 koraka:

- korak 1: potrebno je precizno identificirati nematerijalnu imovinu koja se koristi ili prenosi u transakciji te specifične, ekonomski značajne rizike povezane s DEMPE funkcijama,
- korak 2: potrebno je analizirati sadržaj i uvjete relevantnih ugovornih aranžmana između povezanih osoba uključujući vlasništvo i vrstu transakcije nematerijalne imovine,
- korak 3: pomoću DEMPE analize potrebno je utvrditi koji subjekti obavljaju DEMPE funkcije i/li nadziru obavljanje tih funkcija, koriste imovinu i preuzimaju rizike,
- korak 4: potrebno je utvrditi stvarnu bit posla odnosno postoji li i koji je stupanj usklađenosti između uvjeta relevantnih ugovornih aranžmana i postupanja subjekata (odgovara li ugovoreno stanje stvarnom stanju),
- korak 5: potrebno je provesti funkcionalnu analizu – usporediti kontrolirane transakcije s nekontroliranim transakcijama uzimajući u obzir vlasništvo nad nematerijalnom imovinom, uvjete ugovornih aranžmana i registracija te doprinosa subjekata u pogledu funkcija, imovine i rizika,
- korak 6: potrebno je utvrditi transferne cijene po načelu nepristrane transakcije u skladu s doprinosom svakog subjekta u pogledu obavljenih funkcija, korištene imovine i preuzetih rizika.^{70,71}

⁷⁰ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 256. i 257.

⁷¹ Srinivasan, N., Transfer Pricing issues- Royalty Transaction, 2023., dostupno na: https://www.linkedin.com/pulse/why-tax-authorities-focusing-pricing-intangibles-bdo-malta-e3oof?utm_source=share&utm_medium=member_android&utm_campaign=share_via, 06.07.2026.g.

U nastavku će se izložiti i detaljnije objasniti svaki od navedenih koraka, uz navođenje sudske prakse i teorijskih shvaćanja koji su postavili i/ili uredili određene pravne standarde. Pri tome će se poseban naglasak staviti na DEMPE koncept koji je uveden akcijama BEPS-a 8-10 upravo s ciljem utvrđenja mjesta (države) gdje se stvara vrijednost nematerijalne imovine te oporezivanja te vrijednosti u mjestu (državi) njezina stvaranja.

6.1.1. Definicija nematerijalne imovine i analiza ugovornih aranžmana

Definicija nematerijalne imovine kako ju propisuju Smjernice već je izložena u ranijem poglavlju 2. (Definicija nematerijalne imovine) . Stoga se u odnosu na definiciju nematerijalne imovine upućuje na poglavlje 2 (Definicija nematerijalne imovine), a u nastavku će se razraditi ostali spomenuti koraci.

6.1.2. Ugovorni aranžmani

Ugovorni aranžmani, njihovi uvjeti te prava i obveze koji iz njih proizlaze su polazišna točka svake transakcije. Uvjeti transakcije mogu biti ugovoreni u različitim oblicima pa tako u pisanim ugovorima, javnim evidencijama (poput registara patenata ili žigova) ili u pisanoj i/ili usmenoj korespondenciji i/ili drugoj komunikaciji među strankama.⁷² Smjernice ne inzistiraju na pisanom obliku ugovora. Međutim, napominje se da nacionalna zakonodavstva zahtijevaju pisani oblik kao uvjet valjanosti pojedinih ugovora pa se prilikom njihova sklapanja mora voditi računa o takvim odredbama nacionalnih propisa. Tako je, primjerice, Zakonom o obveznim odnosima propisano da ugovor o licenci mora biti sklopljen u pisanom obliku.⁷³ Poštivanje odredaba o obliku ugovora je važno jer posljedica može biti ništetnost ugovora. Ništetnost ugovora pak može rezultirati potrebom da svaka ugovorna strana vrati drugoj ugovornoj strani ono što je stekla na temelju ugovora, ili ako to ne može, da dade odgovarajuću naknadu u novcu. Takve transakcije odnosno vraćanja u konačnici bi mogle utjecati i na porezne obveze.

Što se tiče vlasništva, vlasnikom nematerijalne imovine smatra se njezin pravni vlasnik. Pravni vlasnik je subjekt koji na određenoj nematerijalnoj imovini ima pravo/ovlast da s nematerijalnom imovinom i njezinim koristima čini što ga je volja te da svakoga drugoga od toga isključi.⁷⁴ Vlasništvo nematerijalne imovine može se utvrditi analizom javnih registara,

⁷² OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 256.

⁷³ Zakon o obveznim odnosima, NN, br. 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 155/2023, 69/2026; članak 700.

⁷⁴ Navedeno odgovara definiciji iz Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, NN, br. 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 52/2025, no iz literature drugih autora proizlazi da je upravo to i shvaćanje pojma pravnog vlasnika.

pravnih propisa ili ugovornih aranžmana, uključujući korespondencije i/ili drugu komunikaciju među strankama. Ako se pravni vlasnik nematerijalne imovine ne može utvrditi ni na jedan od navedenih načina, tada će se pravnim vlasnikom nematerijalne imovine smatrati onaj član multinacionalne grupe društava koji kontrolira odluke o iskorištavanju te nematerijalne imovine i ima stvarnu mogućnost ograničiti drugima njezinu uporabu.⁷⁵ Utvrđenje vlasništva na nematerijalnoj imovini relevantno je s aspekta mogućnosti usporedbe nadzirane transakcije s nenadziranom transakcijom kod analize transfernih cijena. Međutim, vlasništvo nematerijalne imovine ne znači ujedno da će svi primici s osnova nematerijalne imovine pripasti pravnom vlasniku.⁷⁶ Pravni vlasnik ne mora nužno sam stvarati vrijednost nematerijalne imovine ni biti ekonomski vlasnik nematerijalne imovine, a o čemu će više biti riječi u nastavku rada.

Što se tiče vrsta transakcije nematerijalne imovine, prema Smjernicama postoje dvije opće vrste transakcija nematerijalne imovine. To su (i) transakcije koje uključuju prijenos nematerijalne imovine ili prava na nematerijalnoj imovini (primjerice, ugovor o licenci) i (ii) transakcije koje uključuju uporabu nematerijalne imovine u vezi s prodajom robe ili pružanjem usluga (primjerice, ugovor o co-brandingu⁷⁷).⁷⁸

Transakcije koje uključuju prijenos nematerijalne imovine ili prava na nematerijalnoj imovini dijele se pak na tri podvrste:

(i) (klasična) transakcija nematerijalne imovine ili prava na nematerijalnu imovinu (primjerice ugovor o licenci),

(ii) transakcija kombinacije (više) nematerijalne imovine (primjerice ugovor o uslužnoj proizvodnji⁷⁹ koji uključuje prijenos poslovne tajne (recept proizvoda) i korištenje žiga u okviru otiskivanja istog na ambalažu tog proizvoda),

⁷⁵ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 258.

⁷⁶ Vidi poglavlje 6.1.3. o DEMPE konceptu

⁷⁷ Ugovor o co-brandingu je ugovor između dviju ili više strana kojim se uređuje zajedničko korištenje njihovih robnih marki, žigova ili drugih prepoznatljivih obilježja u svrhu promicanja, razvoja, distribucije ili prodaje proizvoda i usluga, pri čemu svaka strana zadržava vlasništvo nad vlastitom markom. Primjerice, ugovor u kojem je jedna ugovorna strana proizvođač sladoleda, a druga ugovorna strana je proizvođač čokolade koja će biti glavni sastojak tog sladoleda. Glavni cilj ovakve vrste ugovora je prodaja robe, sladoleda, no na ambalaži istog isticat će se žig proizvođača sladoleda i proizvođača čokolade čime će se promicati oba društva i njihovi proizvodi kao i povećavati vrijednost njihovih žigova i primitaka po osnovi istih.

⁷⁸ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 274.

⁷⁹ Ugovor o uslužnoj proizvodnji je ugovor kojim jedno društvo (uslužni proizvođač) proizvodi proizvode za račun drugog društva (naručitelja), pri čemu uslužni proizvođač obavlja proizvodne aktivnosti prema uputama naručitelja i za to prima unaprijed ugovorenu naknadu, dok vlasništvo nad proizvodima, ključni poslovni rizici i povezana

(iii) transakcija nematerijalne imovine u kombinaciji s drugom poslovnom transakcijom (primjerice ugovor o licenci za softver koji uključuje i obvezu davatelja licenci za održavanje softvera za vrijeme trajanja licenci).⁸⁰

Napominje se da je iznimno bitno kod navedenih transakcija nematerijalne imovine točno definirati prirodu transakcije te nematerijalnu imovinu i njezin opseg kako se ne bi dogodilo da neka nematerijalna imovina ne bude obuhvaćena transakcijom. Iz navedenih primjera ugovora proizlazi da neke transakcije obuhvaćaju više oblika nematerijalne imovine te da u nekim transakcijama nematerijalna imovina nije jedini ni glavni predmet ugovora. Stoga, je pri sklapanju ugovora uvijek bitno utvrditi koji će oblici nematerijalne imovine biti zahvaćeni transakcijom te ih i urediti.

6.1.3. DEMPE koncept

U okviru trećeg koraka OECD propisuje primjenu DEMPE koncepta. DEMPE koncept je OECD uspostavio u okviru akcija BEPS 8–10. čime je učinjen ključan zaokret u okviru međunarodnog oporezivanja nematerijalne imovine. Za početak je bitno naglasiti da DEMPE koncept nije primjenjiv na materijalnu imovinu, već isključivo na nematerijalnu imovinu.

DEMPE je skraćenica za razvoj (Development), unapređenje (Enhancement), održavanje (Maintenance), zaštitu (Protection) i iskorištavanje (Exploitation). Razvoj (Development) podrazumijeva sve što je povezano s osmišljavanjem ideja te uspostavljanjem planova i strategija za njihovo stvaranje. Unapređenje (Enhancement) podrazumijeva kontinuirani rad na aspektima nematerijalne imovine kako bi se osiguralo njezino stalno dobro funkcioniranje i neprestano poboljšavanje. Održavanje (Maintenance) podrazumijeva poduzimanje svih mogućih mjera kako bi se osiguralo da nematerijalna imovina nastavi dobro funkcionirati i stvarati prihod. Zaštita (Protection) podrazumijeva poduzimanje radnji važnih za očuvanje snažne vrijednosti nematerijalne imovine. Iskorištavanje (Exploitation) podrazumijevanje poduzimanje radnji s ciljem i na način na koji se ta imovina koristi za ostvarivanje dobiti.⁸¹

nematerijalna imovina u pravilu ostaju kod naručitelja. Primjer ove vrste ugovora bio bi ugovor u kojem naručitelj daje recept svojeg proizvoda odnosno prenosi poslovnu tajnu na uslužnog proizvođača koji onda po tom receptu proizvodi proizvod. Glavni cilj ovakve vrste ugovora je proizvodnja proizvoda. No, s obzirom na to da će se na ambalaži proizvoda isticati žig naručitelja ugovorom o uslužnoj proizvodnji je potrebno urediti i pravo uslužnog proizvođača da koristi žig naručitelja u smislu njegova otiskivanja na ambalažu proizvoda.

⁸⁰ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 274.

⁸¹ Rudzika K., DEMPE explained, Royalty Range, 2018., dostupno na: <https://www.royaltyrange.com/resources/dempe-explained/>, 05.07.2026. godine

Do uvođenja DEMPE koncepta u okviru međunarodnog oporezivanja nematerijalne imovine polazilo se od pretpostavke da stvarnom vlasniku nematerijalne imovine⁸² automatski pripadaju sve koristi povezane s tom imovinom odnosno prihodi ostvareni od te imovine. U okviru takvog uređenja vlasnik nematerijalne imovine je povezanim društvima koja su obavljala određene funkcije, koje su u konačnici pridonijele stvaranju vrijednosti nematerijalne imovine, mogao isplatiti određenu naknadu za obavljanje tih funkcija, no sam prihod od nematerijalne imovine je u potpunosti pripadao vlasniku. Rezultat takvog uređenja bio je da povezana društva koja su ulagala dodatne napore za stvaranje vrijednosti nematerijalne imovine nisu imala pravo na nagradu za svoj doprinos.

Danas, nije rijetkost da različiti članovi iste grupe društava obavljaju različite DEMPE funkcije ili iste DEMPE funkcije, ali u različitom opsegu čime u različitom opsegu pridonose stvaranju prihoda od konkretne nematerijalne imovine. DEMPE koncept polazi od činjenice tko zapravo stvara vrijednost. Drugim riječima, DEMPE koncept osmišljen je upravo kako bi se osiguralo da se raspodjela prihoda od nematerijalne imovine, kao i raspodjela troškova povezanih s nematerijalnom imovinom, provodi kompenzacijom članova grupe za stvaranje vrijednosti kroz obavljene DEMPE funkcije, korištenu imovinu i preuzete rizike. Posljedično, porezna tijela više ne prihvaćaju pasivno vlasništvo kao osnovu za polaganje prava na dobit, već zahtijevaju dokaz da društvo stvara stvarnu ekonomsku vrijednost.⁸³

Napominje se da Smjernicama niti kakvim drugima aktom nije propisano da subjekt mora obavljati sve DEMPE funkcije niti je propisana kombinacija funkcija koje subjekt mora obavljati da bi imao pravo na dio dobiti. Također, nije propisana ni hijerarhija DEMPE funkcija u smislu da obavljanje određenih DEMPE funkcija donosi pravo na veći dio dobiti. DEMPE koncept se promatra kao skup funkcija, pri čemu se u svakom pojedinom slučaju analizira tko kroz obavljanje DEMPE funkcija stvarno doprinosi stvaranju i održavanju vrijednosti nematerijalne imovine te ne postoji pravilo da je jedna funkcija sama po sebi odlučujuća.

⁸² Vidi poglavlje 6.1.2. o Ugovornim aranžmanima

⁸³ Chala, T., The DEMPE Concept: Your Key to Asset and Transfer Pricing Efficiency, T1 Advisory 2025., dostupno na: <https://t1-advisory.com/blog/the-dempe-concept-your-key-to-asset-and-transfer-pricing-efficiency/>, 02.07.2026. godine

Tablica 1. Ključne razlike oporezivanja nematerijalne imovine prije i nakon uvođenja DEMPE koncepta

Ključni parametri	Prije akcija BEPS	Nakon akcija BEPS (DEMPE koncept)
osnova za raspodjelu dobiti	pravno vlasništvo	stvaranje vrijednosti
raspodjela dobiti	sva dobit pripada pravnom vlasniku	svako društvo koje pridonosi stvaranju vrijednosti mora biti adekvatno nagrađeno za svoj doprinos
država oporezivanja	država sjedišta pravnog vlasnika	države sjedišta društava koji stvaraju vrijednost
uloga dokumentacije pri oporezivanju	minimalna, formalna uloga	dokumentacija služi za detaljnu analizu funkcija, imovine i rizika odnosno utvrđenja mjesta stvaranja vrijednosti
način utvrđivanja stvaranja vrijednosti	uglavnom su bili dovoljni pisani ugovori	sadržaj ispred forme – prednost se daje stvarnom postupanju (koje se možda razlikuje od ugovorenog)

Izvor: Prilagodila autorica prema Chala, T., The DEMPE Concept: Your Key to Asset and Transfer Pricing Efficiency, T1 Advisory 2025., dostupno na: <https://t1-advisory.com/blog/the-dempe-concept-your-key-to-asset-and-transfer-pricing-efficiency/>

DEMPE koncept je u praksi često pogrešno shvaćen. Naime, DEMPE koncept ne predviđa niti propisuje matematičku formulu niti podjelu dobiti od nematerijalne imovine po određenom matematičkom ključu. Nerazumijevanje DEMPE koncepta može dovesti do zaključka da funkcionira na sljedeći način: „Dobit od nematerijalne imovine iznosi 100.000,00 eura. Društvo A obavlja otprilike 20% DEMPE funkcija, a društvo B obavlja otprilike 80% DEMPE funkcija. Stoga, društvo A ima pravo na 20.000,00 eura dobiti od nematerijalne imovine, a društvo B na 80.000,00 eura dobiti od nematerijalne imovine.“ Međutim, DEMPE koncept ne funkcionira na ovakav način. DEMPE koncept zapravo služi kako bi se utvrdilo koje funkcije i u kojem obujmu obavljaju koja povezana društva te tko stvara vrijednost. Nakon što se to utvrdi, provodi se usporedba s nepovezanim društvima koja djeluju na slobodnom tržištu. U konačnici se primjenjuje, za konkretan slučaj, najpovoljnija metoda transfernih cijena. Kombinacija sva tri

navedena koraka (DEMPE koncept, funkcionalna analiza i metode transfernih cijena) u konačnici rezultira brojčanim podatkom o iznosu transferne cijene i načinu podjele dobiti između povezanih društava. Na primjeru navedeno znači sljedeće: „Dobit od nematerijalne imovine iznosi 100.000,00 eura. Društvo A obavlja određene DEMPE funkcije i društvo B obavlja određene DEMPE funkcije. I društvo A i društvo B trebali bi biti adekvatno nagrađeni za svoj doprinos kojim stvaraju vrijednost nematerijalnoj imovini. Stoga se utvrđuje kako bi u usporedivim okolnostima dobit od nematerijalne imovine raspodijelila nepovezana društva koja bi na isti ili sličan način kao društvo A i društvo B pridonosili stvaranju vrijednosti nematerijalne imovine. Pomoću funkcionalne analize i metode transfernih cijena u konačnici se dobije matematički odgovor. U brojkama to može izgledati različito, ovisno o utvrđenjima za svaku pojedinu transakciju nematerijalne imovine. Iz navedenog bi se zapravo dalo zaključiti da sam DEMPE koncept nije matematička formula, no radi se o koraku odnosno dijelu formule u kojem dijelu je ključno utvrditi tko stvara vrijednost.

6.1.3.1. Stvaranje vrijednosti

Kao što je rečeno, prema DEMPE konceptu ključan faktor za raspodjelu dobiti od nematerijalne imovine jest tko stvara vrijednost. Smjernice DEMPE koncept ne uređuju kao matematičku formulu niti daju precizan odgovor na koji točno način se prema DEMPE konceptu utvrđuje tko stvara vrijednost. DEMPE koncept, kako je uređen na temelju Smjernica, ne propisuje konkretan, plastičan način primjene DEMPE koncepta u praksi. DEMPE koncept i njegov konkretniji način primjene u praksi je u konačnici detaljnije razrađen kroz pravnu teoriju i samu sudsku praksu. Tako se uvriježio stav da se stvaranje vrijednosti temelji na dva dodatna koncepta: točno razgraničenje transakcije i komercijalna racionalnost.⁸⁴

6.1.3.1.1. Točno razgraničenje transakcije

Točno razgraničenje transakcije podrazumijeva utvrđenje (i) tko i u kojem opsegu obavlja koju DEMPE funkciju (ili eventualno neku drugu važnu funkciju) te u vezi s tim (ii) tko i u kojem opsegu preuzima i snosi rizik i koristi imovinu.⁸⁵ Funkcije i rizici su povezane kategorije koje ovise jedna o drugoj, stoga ih je potrebno analizirati zajedno, u kombinaciji. Naime, prava i obveze obavljanja neke funkcije u pravilu su povezani s mogućnošću odlučivanja o riziku i odgovornošću za rizik koji je povezan s obavljanjem konkretne funkcije.

⁸⁴ Screpante M., The OECD Transfer Pricing Guidelines and Value Creation, IBFD Publications USA, Incorporated., New York, 2023., str. 276.

⁸⁵ Screpante M., The OECD Transfer Pricing Guidelines and Value Creation, IBFD Publications USA, Incorporated., New York, 2023., str. 299.

Kod utvrđenja tko obavlja funkcije i snosi rizike naglasak se stavlja na pojedinca. Neki autori navode da su, osim što su konkretne funkcije i rizici povezani s osobama koje stvarno mogu donositi odluke o tim funkcijama i rizicima, funkcije i rizici povezani i s fizičkom prisutnošću tih osoba, tj. njihovim prebivalištem u jurisdikciji.⁸⁶ Neki pak autori problematiziraju navedeno ističući da OECD ne propisuje moraju li direktori, kao pojedinci koji obavljaju funkcije i snose rizik, imati rezidentni status u državi u kojoj društvo posluje.⁸⁷ Postavlja se pitanje što zapravo znači ovako zauzet stav i koliko široko se može tumačiti. Preširoko tumačenje navedenog pitanja ne bi bilo u svjetlu DEMPE koncepta. Naime, DEMPE koncept veže obavljanje funkcija uz zaposlenike društva. Modernizacija poslovanja i mobilizacija radnika, posebno nakon bolesti COVID-19, zaposlenici, posebno oni za čiji posao nije bitna prisutnost na određenom mjestu (a odlučujuće funkcije u pravilu jesu takve) počeli su raditi s raznih mjesta i jurisdikcija. Međutim, sama lokacija zaposlenika ne bi trebala biti ključna. Ključno bi trebalo biti gdje je sjedište društva koje je pojedinca zaposlilo ili imenovalo na određenu funkciju. Funkcije koje takav zaposlenik obavlja, obavlja u ime i za račun društva te sva prava, obveze i rizici koji nastaju su prava, obveze i rizici društva, a ne pojedinca. Stoga bi ključno trebalo biti sjedište društva, a ne lokacija samog zaposlenika.

Nadalje se problematiziraju situacije kada je ista osoba direktor jednog povezanog društva i zaposlenik drugog povezanog društva, a oba sudjeluju u funkcijama razvoja nematerijalne imovine te kada je ista osoba direktor dvaju povezanih društava, a oba sudjeluju u funkcijama razvoja nematerijalne imovine.⁸⁸ U takvim situacijama ključno bi bilo provjeriti interne akte povezanih društava, uključujući i ugovore o radu te odluke o imenovanju. U internim aktima društava često se mogu naći odredbe kojima se uređuju ovlasti i ograničenja ovlasti određenih zaposlenika/direktora. Također, iz opisa poslova ugovora o radu također mogu proizlaziti određene ovlasti i odgovornosti konkretne osobe. Primjerice, osoba X zaposlenik je društva A na mjestu direktora odjela za reklamiranje i razvoj mesnih proizvoda. U okviru takve funkcije ima punomoć kojom je ovlašten samostalno sklapati pravne poslove iz redovnog poslovanja do 100.000,00 eura, za sklapanje pravnih poslova iz redovnog poslovanja od 100.000,00 eura do 150.000,00 eura potrebna mu je suglasnost nadležnog člana uprave društva A, a iznad 150.000,00 eura potrebna mu je odluka uprave društva A. Osoba X je također imenovana na funkciju

⁸⁶ Screpante M., *The OECD Transfer Pricing Guidelines and Value Creation*, IBFD Publications USA, Incorporated., New York, 2023., str. 299.

⁸⁷ Garbarino, C., *The OECD intangibles project and the concept of “intangible related return*, *Revista DireitoTributario Internacional Atual*, br. 1, 2017., str. 147.

⁸⁸ Garbarino, C., *The OECD intangibles project and the concept of “intangible related return*, *Revista DireitoTributario Internacional Atual*, br. 1, 2017., str. 147.

predsjednika uprave povezanog društva B čija je poslovna djelatnost proizvodnja mesa što uključuje i reklamiranje i razvoj mesnih proizvoda. Osoba X naizgled ima jaču funkciju u društvu B gdje je predsjednik uprave, nego u društvu A gdje je direktor odjela. Međutim, internim aktom su osobi X kao direktoru društva B ograničene ovlasti sklapanja poslova iz redovnog poslovanja na način da samostalno može sklapati poslove do 70.000,00 eura, a iznad 70.000,00 eura mu je potrebna odluka uprave društva A. Osoba X u okviru oba društva može donositi odluke o primjerice reklamiranju proizvoda i korištenja žiga te u tu svrhu sklapanja poslovne suradnje s marketinškom agencijom. No sadržaj te ovlasti mu je drugačiji s obzirom na poziciju u okviru koje odluke donosi. Stoga bi se prilikom analiza konkretne funkcije pomoću internih akata moglo zaključiti je li pojedinac mogao obaviti određenu funkciju kao predsjednik uprave ili kao direktor odjela te u na koji način mu je ograničeno donošenje odluka s obzirom na pojedinu funkciju. Također, iz navedenih internih akata može se zaključiti i tko snosi rizik za određenu odluku.

Kada govorimo o točnom razgraničenju transakcija u okviru funkcija potrebno je utvrditi tko i u kojem opsegu obavlja određenu funkciju te što je uopće potrebno da bi se određena funkcija izvršila. Prema nekim autorima, a koji stav je poduprla i sudska praksa, za izvršenje određenih funkcija ključni su (i) razina kompetencija i senioriteta osoba koje izvršavaju određene funkcije te (ii) operativna kontrola pojedinaca odnosno ovlasti pojedinaca za donošenje odluka.⁸⁹ Iz navedenog proizlazi da je mogućnost izvršenja funkcija određenog sadržaja ograničena iznutra (postojanje kompetencija) i izvana (dodijeljene ovlasti).

Ističe se da Smjernice ne definiraju što znači da je netko kompetentan niti posjedovanje određenih kompetencije izričito navode kao kriterij za osobe koje izvršavaju DEMPE funkcije. Također, Smjernice ni na koji način ne uređuju ovlasti za donošenje odluka. Stoga je za detaljniju analizu potrebno proučiti sudske presude nacionalnih sudova.

Stav da su kompetencije pojedinaca jedna od ključnih stavaka za utvrđenje tko je obavio određene funkcije zauzeo je i Vrhovni sud Danske u predmetu H1 a/s⁹⁰ gdje je sud kao razloge za utvrđenje ekonomskog vlasništva u obzir uzeo činjenice da su zaposlenici H1 a/s dobro obučeni te posjeduju značajno stručno znanje i opće kompetencije te da H1 a/s kontinuirano ulaže znatna sredstva kako bi zaposlenici bili u tijeku s tehnološkim promjenama. Sud je nadalje

⁸⁹ Screpante M., The OECD Transfer Pricing Guidelines and Value Creation, IBFD Publications USA, Incorporated., New York, 2023., str. 305.

⁹⁰ Vrhovni sud u Danskoj, presuda od 29.08.2023. godine, Consulting A/S, B-0956-16, BS-52532/2019-OLR, dostupno na: [Intra-group Royalties & Loans – Denmark Appeal \(2023\)](#)

zauzeo stav da su posjedovanje takvih kompetencija i kontinuirana edukacija relevantni za obavljanje konkretne poslovne djelatnosti društva (a s čime je povezano i obavljanje DEMPE funkcija) bez čega se ista djelatnost ne bi mogla uopće ili ne bi mogla kvalitetno obavljati.

Društvo G1 GmbH (dalje: društvo G1) i H1 a/s (dalje: društvo H1) povezana su društva. Društvo G1 je matično društvo i pravni vlasnik nematerijalne imovine. Društvo H1 je povezano društvo koje na temelju licencije koristi nematerijalnu imovinu. Društvo H1 na temelju ugovora o licenciji društvu G1 plaća licenčnu naknadu.

U postupku je jedno od glavnih pitanja bilo tko stvara vrijednost nematerijalne imovine te ima li društvo G1 uopće dovoljno te dovoljno kompetentnih zaposlenika za obavljanje DEMPE funkcija.

Sud je u presudi, između ostalog, zauzeo stav da zaposlenici društva G1 nisu imali sposobnost ni kapacitet za razvoj ni nadzor razvoja nematerijalne imovine. S druge strane, društvo H1 imalo je visokokvalificirane zaposlenike, koji su poslovnu djelatnost obavljali na visokoj razini. Sud je relevantnost postojanja visokokvalificiranih zaposlenika i ulaganje u njihov daljnji razvoj povezao i s poslovnom djelatnošću koju društvo H1 obavlja. Tako je sud, istaknuo da je H1 s obzirom na svoju poslovnu djelatnost konzultantsko i tehnološko društvo. Kao konzultantsko društvo zadaća H1 je razviti rješenja za specifične probleme pojedinog klijenta pri čemu je uz metode i procese koji su specifični za društvo H1 (i stoga dobro poznati njenim zaposlenicima) potrebno kombinirati i nove metode i procese, a za što su svakako potrebne kompetencije višeg stupnja. Stoga da, H1 kao konzultantsko društvo uvelike ovisi o vještinama i stručnosti svojih zaposlenika u pružanju i kvaliteti usluga. Kao tehnološko društvo zadaća je H1 osigurati da zaposlenici budu u korak s novim tehnologijama kako bi jačali svoju poziciju na tržištu jačanjem svog brenda, reputacije i širenjem poslovnih kontakata i suradnje. Drugim riječima, vrijednost osposobljavanja i usavršavanja koje prolaze zaposlenici tvrtke H1 posebno je važna kada se uzmu u obzir znanja i vještine specifični za tvrtku koje se time stječu, a osobito znanja i vještine potrebni za primjenu tehnologija i metoda pružanja usluga tvrtke H1. Stoga je sud zaključio da društvo G1 kao pravni vlasnik može biti nagrađen samo razmjerno doprinosima koje je dao za stvaranje rezidualnog prihoda, dok društvo H1 mora biti nagrađeno za svoje jedinstveno stručno znanje te funkcije povezane s razvojem, održavanjem i korištenjem nematerijalne imovine na danskom tržištu.

Također, Upravni sud u Austriji je u predmetu S GmbH⁹¹ zauzeo stav da pravni vlasnik žigova nije i ekonomski vlasnik jer broj zaposlenih osoba i plaća koja je istima isplaćivana pokazuju da društvo koje je pravni vlasnik žigova nema dovoljno zaposlenika niti su isti kompetentni da bi mogli obavljati važne funkcije povezane s nematerijalnom imovinom.

Društvo S GmbH (dalje: društvo S) bilo je pravni vlasnik nematerijalne imovine. Prilikom restrukturiranja vlasništvo nematerijalne imovine prešlo je na Društvo M GmbH (dalje: društvo M). Društvo M je osnovalo stalnu poslovnu jedinicu na Malti te na istu prenijelo sva prava na žigove. Društvo S i društvo M sklopili su ugovore o licencijskoj kojima se društvu S daje pravo korištenja žiga društva M za potrebe oglašavanja i marketinških aktivnosti povezanih s njegovim poslovanjem, uz plaćanje licencijske naknade (koja ovisi o ostvarenom prometu).

U postupku je jedno od glavnih pitanja bilo tko stvara vrijednost nematerijalne imovine te ima li društvo M uopće dovoljno te dovoljno kompetentnih zaposlenika za obavljanje DEMPE funkcija.

Sud je zauzeo stav da broj zaposlenih osoba i plaća koja je istima isplaćivana pokazuju da društvo M nema dovoljno zaposlenika niti su isti kompetentni da bi mogli obavljati važne funkcije povezane s nematerijalnom imovinom. Svoju odluku sud je obrazložio činjenicom da su troškovi plaća zaposlenicima bili nerazmjerni (premali) da bi se moglo zaključiti da su zaposlenici društva M dovoljno kompetentni te da imaju ovlasti za obavljanje važnih funkcija te odgovornost snositi rizike za isto. Naime, sud je utvrdio da je konkretna nematerijalna imovina u obliku prava na žigove vrijedna gotovo 400 milijuna eura te da je za obavljanje svih potrebnih funkcija i vršenje kontrole u vezi s istom potreban veći broj visokokvalificiranih ljudi. Plaće zaposlenika društva M su ukazivale na to da je riječ o manjem broju zaposlenika koji obavljaju jednostavnije administrativne zadatke i imaju tek pomoćnu ulogu.

Iz navedenih presuda proizlazi da je stav sudske prakse da je za izvršenje određenih funkcija (i poslovne djelatnosti društva), a posebno njihovo kvalitetno izvršenje, te za kontrolu visoko vrijedne nematerijalne imovine potrebno osoblje određenih kompetencija, a ne bilo kakvo osoblje.

⁹¹ Upravni sud u Austriji, presuda od 27.11.2020. godine, S GmbH, Ra 2019/15/0162-3), dostupno na: [Trademark Ownership Transfer Pricing – Austria \(2020\)](#)

Nadalje, kada govorimo o točnom razgraničenju transakcija u okviru rizika potrebno je prethodno utvrđenu funkciju sagledati zajedno s rizikom. Kad je riječ o nematerijalnoj imovini, u okviru kontrole nad rizikom, potrebno je razlikovati dvije vrste rizika: (i) financijske rizike - pristup sredstvima za preuzimanje ili otpuštanje rizika, financiranje funkcija ublažavanja rizika i snošenje posljedice rizika ako se on ostvari povezane s financiranjem osiguranim za ulaganja te (ii) operativne rizike - mogućnost odlučivanja da se preuzme rizik (pravna sposobnost) i mogućnost odlučivanja hoće li se i kako upravljati rizikom (funkcionalna izvedba).⁹²

Prema ekonomskom načelu viši rizici opravdavaju više očekivane povrate. Međutim, društvo može ostvarivati pravo na povrate samo za one rizike koje stvarno kontrolira. Drugim riječima, ako društvo kontrolira samo financijske rizike, ostvarivati će pravo na povrate koji proizlaze iz tih rizika, ali ne i povrate koji proizlaze iz operativnih rizika. Stoga je bitno utvrditi koji subjekt stvarno kontrolira koji rizik, a isto je usko povezano i s mogućnošću obavljanja funkcija povezanih s određenim rizikom. Raspodjela rizika se, stoga, ne smije promatrati samo kroz ugovorne odredbe, već u skladu s ekonomskom stvarnošću. Ako je ugovoreno da će određeni rizik kontrolirati određeni subjekt, no analizom se utvrdi da isti nema kapaciteta za snošenje tog rizika taj se rizik mora preraspodijeliti subjektu koji ga stvarno kontrolira i koji ima kapacitet za njegovo snošenje.⁹³

6.1.3.1.2. Komercijalna racionalnost

Ranije je navedeno da se stvaranje vrijednosti nematerijalne imovine analizira u okviru dva koraka. Prvo je razgraničenje transakcije u smislu da je potrebno jasno utvrditi tko obavlja funkcije i snosi rizike, a drugo je utvrditi kako bi u usporedivoj situaciji postupila nepovezana društva. Komercijalna racionalnost upravo daje odgovor na pitanje kako bi u usporedivoj situaciji postupila nepovezana društva odnosno je li transakcija između povezanih osoba gospodarski opravdana. U okviru komercijalne racionalnosti postavlja se pitanje ima li smisla da se određeni elementi poslovanja nalaze upravo tamo gdje se nalaze i u obliku u kojem su uspostavljeni? Je li poslovanje održivo s osobama koje se nalaze u određenoj jurisdikciji. Imaju li te osobe stvarnu funkciju? Jesu li one doista potrebne za obavljanje te funkcije? Bi li se ta aktivnost mogla obavljati negdje drugdje s manjim brojem ljudi?⁹⁴ Drugim riječima, transakcija

⁹²Screpante M., The OECD Transfer Pricing Guidelines and Value Creation, IBFD Publications USA, Incorporated., New York, 2023., str. 307. i 308.

⁹³ Screpante M., The OECD Transfer Pricing Guidelines and Value Creation, IBFD Publications USA, Incorporated., New York, 2023., str. 127.

⁹⁴ Screpante M., The OECD Transfer Pricing Guidelines and Value Creation, IBFD Publications USA, Incorporated., New York, 2023., str. 312.

je komercijalno racionalna ako je prijenos obavljanja DEMPE funkcija iz jedne jurisdikcije u drugu temeljen na gospodarski i tržišno opravdanim odlukama, a ne isključivo s ciljem izbjegavanja porezne obveze odnosno prijenosa dobiti.

Primjerice, društvo A sa sjedištem u državi A bavi se proizvodnjom i prodajom ribe te je pravni vlasnik žigova po kojima su njegovi riblji proizvodi poznati. Društvo B sa sjedištem u državi B bavi se proizvodnjom i prodajom hrane za kućne ljubimce te je pravni vlasnik žigova po kojima su poznati njegovi proizvodi. Društvo A počinje slabije poslovati te isto u konačnici bude prodano društvu B čime postane njegovo povezano društvo. Radi raznih ušteda društvo A s vremenom obavljanje sve više svojih djelatnosti prenese na društvo B te samo ni nema određene zaposlenike za obavljanje određenih funkcija. Tako društvo A s vremenom zatvori pravni i marketinški odjel te obavljanje tih funkcija prenese na društvo B. S obzirom na to da društvo A ima svoje žigove čiji je pravni vlasnik, a s druge strane nema svoje zaposlenike koji bi obavljali DEMPE funkcije za te žigove to društvo A dade isključivo licenciju društvu B za te žigove, a društvo B za to plaća licencijsku naknadu. S obzirom na to da je u konkretnoj situaciji razlog davanja takve isključive licencije bio smanjenje radne snage zbog potrebe smanjenja troškova te srozavanje djelatnosti društva A gotovo na samo tvorničke djelatnosti to bi se ovakva transakcija mogla smatrati komercijalno racionalnom, a ne izvršenom s ciljem prijenosa dobiti.

6.1.3.2. Primjena DEMPE koncepta u slučaju prodaje nematerijalne imovine

Nije sporno da DEMPE koncept uređuje preraspodjelu prihoda ostvarenih iskorištavanjem nematerijalne imovine pri čemu članovi multinacionalne grupe društava imaju pravo na naknadu za funkcije koje stvarno obavljaju, imovinu koju stvarno koriste i rizike koje stvarno preuzimaju. Međutim, otvara se pitanje primjene DEMPE koncepta na preraspodjelu prihoda ostvarenih prodajom nematerijalne imovine.

S jedne strane, postoje situacije u kojima pravni vlasnik prodaje nematerijalnu imovinu nepovezanom subjektu. Pitanje je hoće li ekonomski vlasnik nematerijalne imovine koji je pridonio nastanku i/ili povećanju njezine vrijednosti imati pravo na dio naknade odnosno kupoprodajne cijene. Kod analize tko ima pravo na naknadu od prodaje ključno je utvrditi koje su realne opcije pojedinog subjekta, konkretno ima li subjekt pravo prodati nematerijalnu imovinu.⁹⁵ Drugim riječima, ako član grupe nije ovlašten prodati nematerijalnu imovinu neće ostvarivati pravo na dobit od njezine prodaje. *Argumentum a contrario*, dobit od prodaje

⁹⁵ Silberstein C.; Guillaume M., Does Intangible Ownership Move with the People That Perform the DEMPE Functions?, International Transfer Pricing Journal, IBFD, Vol. 27, No. 2, 2020., str. 101.

nematerijalne imovine pripada isključivo pravnom vlasniku nematerijalne imovine koji ima pravo istu i otuđiti.

S druge strane, postoje situacije u kojima pravni vlasnik prodaje nematerijalnu imovinu ekonomskom vlasniku odnosno povezanom društvu koje je pridonijelo nastanku i/ili povećanju njezine vrijednosti. Ovdje se postavlja pitanje ako društvo koje kupuje nematerijalnu imovinu već godinama obavlja sve relevantne DEMPE funkcije, nije li dio vrijednosti koju kupuje zapravo vrijednost koju je samo stvorilo. OECD jasno govori kako DEMPE funkcije utječu na raspodjelu dobiti, ali ne daje jasan odgovor kako kvantificirati kupoprodajnu cijenu kada kupac već predstavlja glavni izvor ekonomske vrijednosti nematerijalne imovine. Smjernice, kao moguću transakciju nematerijalne imovine predviđaju i prodaju nematerijalne imovine jednog povezanog društva drugom. No, Smjernice ne sugeriraju da bi u okviru takve transakcije došlo do preraspodjele prihoda od prodaje između pravnog vlasnika i ekonomskog vlasnika, odnosno da bi ekonomski vlasnik imao pravo na smanjenje kupoprodajne cijene zato što je pridonio stvaranju vrijednosti konkretne nematerijalne imovine.

U svrhu analize ovog pitanja potrebno je razmotriti nekoliko ključnih stvari. Prvo je potrebno spomenuti općeniti stav koji Smjernice propisuju u okviru analize transfernih cijena, a to je da se prihodi od transakcija odnosno transferne cijene vežu uz opcije koje su u okviru pojedine transakcije realno dostupne svakoj od stranaka u transakciji. U konkretno slučaju to bi značilo da je pravo na dobit od prodaje nematerijalne imovine povezano s realnom opcijom odnosno pravom na otuđenje (prodaju) nematerijalne imovine.⁹⁶ Drugo, potrebno je spomenuti značenje i razlikovanje između pravnog i ekonomskog vlasništva. Pravni vlasnik je subjekt koji sukladno propisima ima pravo vlasništva na nematerijalnoj imovini, uključujući i pravo otuđiti nematerijalnu imovinu. Ekonomski vlasnik je subjekt koji pridonosi stvaranju vrijednosti nematerijalne imovine i potencijalno posjeduje nematerijalnu imovinu. Međutim, ekonomsko vlasništvo ne može dovesti do stjecanja pravnog vlasništva nematerijalne imovine te ekonomski vlasnik neće imati sva prava kao pravni vlasnik.⁹⁷ Treće, potrebno je razmotriti svrhu DEMPE koncepta. Svrha DEMPE koncepta jest da svaki subjekt koji pridonosi stvaranju vrijednosti nematerijalne imovine bude odgovarajuće nagrađen za isto. No, DEMPE koncept se ne primjenjuje sam za sebe, već u kombinaciji s funkcionalnom analizom i metodama transfernih cijena. To znači da je potrebno utvrditi kako bi postupila nepovezana društva na slobodnom

⁹⁶ Silberztein C.; Guillaume M., Does Intangible Ownership Move with the People That Perform the DEMPE Functions?, International Transfer Pricing Journal, IBFD, Vol. 27, No. 2, 2020., str. 101.

⁹⁷ Sollberger, M., Can DEMPE functions impact your IP valuation?, KPMG Switzerland, dostupno na: <https://kpmg.com/ch/en/insights/taxes/transfer-pricing-dempe-functions-impact.html>, 24.07.2026.g.

tržištu te bi li oni i kako uzeli u obzir činjenicu da je kupac pridonio stvaranju vrijednosti nematerijalne imovine zbog čega je sada i kupoprodajna cijena viša.

U praksi su se pojavili različiti stavovi. Pojavili su se slučajevi u kojima su porezna tijela države čije društvo kupuje nematerijalnu imovinu tvrdila da je to društvo kupac već ekonomski vlasnik nematerijalne imovine te su predložile da se vrijednost nematerijalne imovine procijeni nisko ili čak nula.⁹⁸ Zauzimanje ovakvog stava te prijedlog poreznih tijela države kupca je razumljiv s njihova aspekta jer bi isti rezultirao dvostrukim poreznim benefitom za državu kupca. Prvo, kupac bi platio malu ili nikakvu kupoprodajnu cijenu čime bi isti ostvario male ili nikakve rashode i malo ili nikakvo smanjenje porezne osnovice te država kupca ne bi puno ili ne bi ništa izgubila na ime poreza na dobit tog društva. Drugo, kupac bi postao pravni vlasnik te nematerijalne imovine te više ne bi morao plaćati naknadu za njezino iskorištavanje čime se po toj osnovi više ne bi smanjivala njegova porezna osnovica, a s druge strane istu bi mogao davati na korištenje drugim društvima i za isto primati naknadu čime bi se po toj osnovi ubuduće povećavala njegova porezna osnovica. Međutim, ovakav stav je kontroverzan i sporan jer bi, između ostaloga, mogao pridonijeti izbjegavanju porezne obveze.⁹⁹ S druge strane, u većem broju slučajeva prodaje nematerijalne imovine između povezanih društava gdje je kupac pridonio stvaranju vrijednosti nematerijalne imovine zauzet je stav da se ima ispitati je li prije prodaje nematerijalne imovine ekonomski vlasnik bio adekvatno nagrađen za svoj doprinos. Ukoliko se utvrdi da u ranijim godinama, prije prodaje, ekonomski vlasnik nije bio adekvatno nagrađen tada će nadležna tijela izvršiti potrebna usklađenja za ta razdoblja. Kupoprodajna cijena se pak ima tretirati samostalno, u smislu da se ista neće automatski umanjivati za doprinos kupca, već će se provesti usporedba s nekontroliranim transakcijama te primijeniti metode transfernih cijena i na taj način utvrditi kupoprodajna cijena koja se ima isplatiti između povezanih društava.¹⁰⁰

Slijedom navedenog, pitanje primjene DEMPE koncepta u slučajevima prodaje nematerijalne imovine između povezanih društava iz različitih država pri čemu kupac već obavlja većinu DEMPE funkcija u praksi još uvijek otvara sporna pitanja. Iako teorija, ali i praksa, naginju stavu da činjenica doprinosa stvaranju vrijednosti nematerijalne imovine ne može rezultirati smanjenjem kupoprodajne cijene nematerijalne imovine, ipak su se u praksi počela pojavljivati

⁹⁸ Sollberger, M., Can DEMPE functions impact your IP valuation?, KPMG Switzerland, dostupno na: <https://kpmg.com/ch/en/insights/taxes/transfer-pricing-dempe-functions-impact.html>, 24.07.2026.g.

⁹⁹ Ovakav stav je sporan i prema stavu KPMG-a (jedno od društava Velike četvorke).

¹⁰⁰ Tako i u američkom predmetu DHL koji je detaljnije objašnjen u paragrafu Test jasne granice.

i suprotna stajališta. U budućnosti će biti zanimljivo vidjeti hoće li se prevladavajući stav promijeniti i kojim temeljima će se pravdati.

6.1.3.3. Test jasne granice

Razlikovanjem pravnog od ekonomskog vlasništva i uvođenjem DEMPE koncepta došlo je do preokreta u okviru oporezivanja nematerijalne imovine na način da se sve veći značaj pridaje ekonomskom vlasništvu odnosno subjektu koji nije pravni vlasnik nematerijalne imovine, ali je pridonio stvaranju njezine vrijednosti. U svrhu primjene DEMPE koncepta potrebno je razumjeti određene pojmove i institute od kojih neki predstavljaju ekonomsku kategoriju (kao primjerice vrijednost nematerijalne imovine), a neki pravnu kategoriju (kao primjerice vrsta transakcije, funkcije, vlasništvo). Slijedom navedenog, suci u postupcima vezanim za oporezivanje nematerijalne imovine i DEMPE funkcije moraju kroz prizmu prava tumačiti ekonomske kategorije te kroz prizmu ekonomije tumačiti pravne kategorije.¹⁰¹ Takvim postupanjem i tumačenjem sudska praksa ponekad samostalno stvara određene institute i koncepte. Tako je u sudskoj praksi u predmetima oporezivanja nematerijalne imovine nastao i tzv. test jasne granice (eng. *bright line test*). Navedeni test jasne granice nije uveden kroz pravne akte, već sudsku praksu, a prvi puta je spomenut u predmetu DHL u SAD-u.¹⁰² S ciljem jasnijeg razumijevanja testa jasne granice i njegova nastanka u nastavku se iznose činjenice navedenog predmeta.

Društvo DHL bilo je matično društvo sa sjedištem u SAD-u koje se bavilo poslovima kurirske službe na području SAD-a. Društvo DHLI bilo je društvo kćer sa sjedištem u Hong Kongu koje se zajedno s društvom Middlestown bavilo poslovima kurirske službe izvan područja SAD-a. Društvo DHL bilo je vlasnik žiga, a društvo DHLI je nekoliko godina koristilo taj žig na temelju licencije bez obveze plaćanja naknade društvu DHL. Društvo DHLI je korištenjem žiga u svom poslovanju povećavalo njegovu vrijednost te gradilo brand izvan SAD-a. Tako su primjerice potrošači na području Europe povezivali predmetni žig s kvalitetnom uslugom koju pruža DHLI. Nakon što je u društvu DHLI došlo do promjene vlasništva te je ono prestalo biti društvo kćer društva DHL, društvo DHL ponudilo je društvu DHLI kupnju predmetnog žiga. Provedena je procjena vrijednosti žiga kojom je utvrđeno da je vrijednost žiga 50 mil. dolara. Društvo DHL i DHLI ugovorili su se da će kupoprodajna cijena biti 20 mil. dolara. Porezna uprava je

¹⁰¹ Screpante M., *The OECD Transfer Pricing Guidelines and Value Creation*, IBFD Publications USA, Incorporated., New York, 2023., str. 332.

¹⁰² Verlinden I.; Bakker A.; *Mastering the IP Life Cycle from a Legal, Tax and Accounting Perspective : Grasping the Intangible*, IBFD Publications USA, Incorporated, 2018., str. 401. – 405.

smatrala da je vrijednost žiga znatno viša te da je društvu DHL kao vlasniku žiga trebala biti isplaćena veća kupoprodajna cijena.

Jedno od glavnih pitanja u postupku bilo je tko je zapravo stvorio ekonomsku vrijednost međunarodnog brenda DHL te na koji način vrednovati taj doprinos. Žalbeni sud SAD-a utvrdio je da je vrijednost žiga izvan SAD stvorena isključivo zajedničkim naporima i djelovanje društava DHL i DHLI te da je društvo DHLI razvilo žig i servisnu mrežu koja je bila temelj za isti.¹⁰³ Tom prilikom žalbeni sud je u presudi spomenuo ono što je danas poznato kao test jasne granice, odnosno jasno razgraničenje između razvoja i iskorištavanja nematerijalne imovine. Sud je u okviru testa jasne granice istaknuto da postoje dvije vrste izdataka, rutinski i nerutinski, svaki s jedne strane granice. Rutinski izdaci su izdaci koje bi uobičajeno snosio svaki distributer ili domaći subjekt radi povećanja poslovanja. Nerutinski izdatci su povećani izdaci koji prelaze uobičajene izdatke te dovode do nastanka ekonomskog vlasništva nad nematerijalnom imovinom i potrebno ih je posebno nagraditi (kompenzirati). Kada izdaci odnosno ulaganje subjekta prijeđe granicu iz rutinskih u nerutinske izdatke, tada za taj subjekt nastaje ekonomsko vlasništvo, najvjerojatnije u obliku marketinške nematerijalne imovine. Međutim, osim što je sud postavio test jasne granice i objasnio njegovu primjenu, nije ga detaljnije razradio. Razlog tome je bio što DHLI nije uspio dokazati koje je sve konkretne troškove imao u vezi s razvojem žiga pa do primjene testa jasne granice u njegovu punom obujmu nije ni došlo.

Pojam marketinške nematerijalne imovine definiran je u Smjernicama kao nematerijalna imovina koja se odnosi na marketinške aktivnosti, pridonosi komercijalnom iskorištavanju proizvoda ili usluge i/ili ima važnu promotivnu vrijednost za predmetni proizvod. Ovisno o kontekstu, marketinška nematerijalna imovina može uključivati, primjerice, žigove, trgovačka imena, popise kupaca, odnose s kupcima te vlastite podatke o tržištu i kupcima koji se koriste ili pridonose marketingu i prodaji robe ili usluga kupcima.¹⁰⁴ Najjednostavnije rečeno marketinška nematerijalna imovina je povećanje vrijednosti brenda.

¹⁰³ Tako je i vještak u navedenom postupku naveo da vrijednost žiga nije proizlazila sama po sebi iz naziva, nego iz vrste usluge koju je to društvo pružalo te da je u Europi DHLI bio prvi izbor korisnika upravo zbog iznimne kvalitete svojih usluga, daleko bolje od one koju je pružalo neprofitabilno američko poslovanje. Nadalje je istaknuo da nije bilo nikakve dvojbe oko toga tko je razvio žig i dao mu vrijednost te da je DHLI čak razvio i logotip koji je DHL na kraju prihvatio.

Verlinden I.; Bakker A.; Mastering the IP Life Cycle from a Legal, Tax and Accounting Perspective : Grasping the Intangible, IBFD Publications USA, Incorporated, 2018., str. 405.

¹⁰⁴ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 23.

Valja napomenuti da sud u SAD-u nije izmislio test jasne granice, već je isti bio sadržan u postojećim američkim propisima. Naime, u američkim propisima iz 1968. godine uvedena je teorija o pravilima za „razvijatelja i pomagača” (tzv. *Developer-Assister rules*). Prema tim pravilima, razvijatelj nije pravni vlasnik, već na određenom pravnom temelju koristi brend i snosi troškove njegova oglašavanja, marketinga i promocije te se smatra ekonomskim vlasnikom. S druge strane, pomagač je pravni vlasnik brenda, no ne snosi troškove oglašavanja, marketinga ni promocije pa nema pravo na naknadu od razvijatelja za to što po određenoj osnovi koristi brend.¹⁰⁵

Predmetom DHL je započeo razvoj testa jasne granice, a isti se i dalje razvijao kroz sudsku praksu nacionalnih sudova te se na taj način razvila i primjena testa svijetle linije kroz sljedeće korake:

- 1) potrebno odvojiti troškove promicanja prodaje (troškovi provizija, gotovinskih popusta, rabata na količinu, trgovinskih popusta i sl.) od troškova promicanja nematerijalne imovine (troškove oglašavanja, marketinga i promocije),
- 2) potrebno utvrditi iznos troškova promicanja nematerijalne imovine (troškove oglašavanja, marketinga i promocije) koje je imalo povezano društvo koji nije pravni vlasnik nematerijalne imovine;
- 2) potrebno usporediti utvrđene troškove oglašavanja, marketinga i promocije povezanog društva koji nije pravni vlasnik s usporedivim troškovima oglašavanja, marketinga i promocije neovisnih društava;
- 3) usporedbom s nekontroliranim transakcijama potrebno utvrditi jasnu granicu koja odvaja rutinske od nerutinskih troškova oglašavanja, marketinga i promocije;
- 4) usporedbom s nekontroliranim transakcijama potrebno utvrditi koliki su nerutinski troškovi oglašavanja, marketinga i promocije,
- 5) potrebno utvrditi iznos nagrade povezanom društvu koje nije pravni vlasnik nematerijalne imovine, a koje je snosilo nerutinske troškove oglašavanja, marketinga i promocije.

Slijedom navedenog, troškovi oglašavanja, marketinga i promocije koji prelaze tu granicu smatraju se doprinosom stvaranju vrijednosti brenda za povezano društvo koje je pravni vlasnik

¹⁰⁵ Singhal , T., Transfer Pricing – the concept of Bright Line Test, Bombay Chartered Accountants’ Journal, Curiosity to Creativity, 2014., dostupno na: [BCAJ | Bombay Chartered Accountant Journal](#)

nematerijalne imovine, a koji doprinos je dalo povezano društvo koje nije pravni vlasnik nematerijalne imovine.¹⁰⁶

Napominje se da je razvitak testa jasne granice krenuo od američkih sudova i njihove sudske prakse. Pri tome je važno istaknuti dvije stvari. Prvo, američko zakonodavstvo pripada anglosaksonskom pravnom sustavu koji poznaje sustav presedana odnosno suske odluke kao izvor prava. Međutim, države kontinentalnog pravnog sustava drugačije su uređene te sudske presude ne predstavljaju izvor prava. Drugo, sud u SAD-u test jasne granice nije temeljio samo na tumačenjima Smjernica, već je isti imao temelj u samom američkom zakonodavstvu, kako je gore i opisano. S druge strane, države koje u svom nacionalnom zakonodavstvu nemaju neki sličan institut zapravo nemaju pravni temelj za primjenu testa jasne granice. Već ranije je navedeno da neke zemlje preispituju ustavnost primjene Smjernica kao izvora prava u donošenju nacionalnih sudskih odluka s obzirom na to da iste nisu *hard law* niti su ih se države članice OECD-a dužne pridržavati kao ni unijeti u svoje zakonodavstvo. Primjena testa jasne granice je još za jedan stupanj spornija budući da isti nema uporište u pravnim ni ikakvim drugim aktima, već da je riječ o proizvodu sudske prakse nacionalnih sudova koja je nastala tumačenjem Smjernica. Na navedeno upozorava i Vrhovni sud u Indiji koji u predmetu Sony Ericsson Mobile Communications India Pvt. Ltd. jasno zauzima stav da test jasne granice nema zakonsko uporište u indijskom nacionalnom zakonodavstvu te da generalna primjena istog na svaki predmet nije ni propisana ni predviđena te predstavlja oblik sudskog stvaranja prava.¹⁰⁷ Međutim, analizom presuda europskih sudova kao i indijskih uočeno je da isti ipak primjenjuju navedeni test jasne granice. U nekim presudama uočeno je i da se test jasne granice ne spominje kao poseban institut, već više kao matematička formula utvrđivanja rutinskih i nerutinskih troškova čime se možda pokušava izbjeći izričito pozivanje na institut kao takav.

6.1.4. Stvarna bit posla

U okviru četvrtog koraka analize zapravo se uspoređuju utvrđenja iz prethodnih koraka (ugovoreni uvjet i stvarno postupanje) odnosno postoji li odstupanje između stvarnog postupanja strana u odnosu na ono na što su se iste ugovorno obvezale. Cilj ovog koraka jest da se utvrdi „stvarna bit posla” (eng. *real deal*). U okviru ovog koraka odnosno potrebe utvrđenja stvarne biti posla je zapravo vidljiv utjecaj BEPS akcije 10 koja govori o tome da u

¹⁰⁶ Singhal, T., Transfer Pricing – the concept of Bright Line Test, Bombay Chartered Accountants’ Journal, Curiosity to Creativity, 2014., dostupno na: [BCAJ | Bombay Chartered Accountant Journal](#)

¹⁰⁷ Vrhovni sud u Delhiju, presuda od 16.03.2015. godine, Sony Ericsson Mobile Communications India Pvt. Ltd., 16/2014, para. 121 i para. 194. Q5 (x), dostupno na: [AMP Expenses Bright Line Test – India High Court \(2015\)](#)

svrhu sprječavanja izbjegavanja porezne obveze ugovorni aranžmani transakcija moraju biti sukladni stvarnim transakcijama te da mora postojati mogućnost da nadležna tijela izmjene transakcije kako bi iste odgovarale stvarnom stanju stvaranja vrijednosti.¹⁰⁸

Uz okviru stvarne biti posla potrebno spomenut koncept realno dostupnih opcija (eng. *options realistically available*) koji govori o tome da neovisna poduzeća, prilikom procjene uvjeta potencijalne transakcije, uspoređuju predmetnu transakciju s drugim opcijama koje su im realno dostupne te ulaze u tu transakciju samo ako ne postoji druga mogućnost koja im pruža bolju priliku za ostvarenje njihovih poslovnih ciljeva. Stoga se konceptom realno dostupnih opcija zapravo žele postaviti granice kakve bi postavili i u okviru kojih bi postupali neovisni subjekti na komercijalno racionalan način, a koje granice onda ne bi smjeli prelaziti ni povezani subjekti u kontroliranim transakcijama. Koncept realno dostupnih opcija zapravo postavlja minimalan standard stvarnosti u okviru kojeg moraju postupati subjekti u kontroliranim transakcijama.¹⁰⁹

Koncept realno dostupnih opcija povezan je s ranije spomenutim načelom komercijalne racionalnosti. Prema konceptu realno dostupnih opcija društvo će odvagnuti s jedne strane koristi, a s druge strane troškove i rizike svih postojećih opcija te donijeti komercijalno racionalnu odluku. Realno dostupne opcije zapravo predstavljaju skup mogućih izbora, a komercijalna racionalnost služi kao alat za procjenu je li odabir jedne od tih opcija ekonomski opravdan. Ako povezano društvo odabere jednu od postojećih opcija, a očito postoji bolja i izvediva alternativa koju bi odabralo neovisno društvo, može se zaključiti da analizirana transakcija nije komercijalno racionalna u danim okolnostima.¹¹⁰

6.1.5. Analiza usporedivosti

Nakon što su se u prethodnim koracima utvrdili bitni elementi konkretne transakcije u petom koraku analize provodi se tzv. analiza usporedivosti kontrolirane i nekontroliranih transakcija. Ukoliko se pronađu transakcije u kojima postoji razlika između transfernih cijena i cijena koje ugovaraju nepovezane osobe na slobodnom tržištu porezna tijela mogu ispraviti transferne cijene samo ako između transakcija postoji dovoljan stupanj usporedivosti.¹¹¹ Transakcije su

¹⁰⁸ OECD (2015), Aligning Transfer Pricing Outcomes with Value Creation, Actions 8-10 - 2015 Final Reports, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264241244-enstr.>, str. 10.

¹⁰⁹ Screpante M., The OECD Transfer Pricing Guidelines and Value Creation, IBFD Publications USA, Incorporated., New York, 2023., str. 123.

¹¹⁰ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 39. – 42.

¹¹¹ Gadžo, S., Nematerijalna imovina multinacionalnih korporacija u kontekstu međunarodnog poreznog prava, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 65, br. 5, 2015., str 754.

usporedive ako nijedna razlika između transakcija i subjekata koji je obavljaju ne može značajno utjecati na cijenu na slobodnom tržištu te ako je moguće relativno točno izvršiti usklađenja koja bi uklonila te razlike.¹¹² Za utvrđivanje stupnja usporedivosti ključna je tzv. funkcionalna analiza koja uspoređuje ekonomski važne funkcije, korištenu imovinu te preuzete rizike subjekata transakcije. Naime, u nekontroliranim transakcijama naknada je vezana uz funkcije, imovinu i rizike na način da što su funkcije važnije, imovina vrijednija, a rizici veći, to se očekuje veća naknada, tj. povrat pa se ista logika ima primijeniti i u kontroliranim transakcijama.¹¹³ U okviru funkcionalne analize prvenstveno se uspoređuju funkcije, imovina i rizici, no Smjernice propisuju i dodatne parametre koji se odnose na same karakteristike nematerijalne imovine kao što su ekskluzivnost¹¹⁴, trajanje i mogućnost produljenja trajanja¹¹⁵, geografski (teritorijalni) obuhvat¹¹⁶, korisni vijek (useful life)¹¹⁷, stupanj razvijenosti¹¹⁸, prava

¹¹² Arbutina, H.; Rogić Lugarić, T.; Cindori, S.; Bogovac, J.; Klemenčić, I., Javno financijski sustav Republike Hrvatske, Zagreb 2022., str. 91.

¹¹³ Gadžo, S., Nematerijalna imovina multinacionalnih korporacija u kontekstu međunarodnog poreznog prava, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 65, br. 5, 2015., str 753.

¹¹⁴ Prava na nematerijalnoj imovini mogu biti isključiva i neisključiva. Subjekt koji ima isključivo pravo na nematerijalnoj imovini može isključiti druge subjekte s tržišta ili im onemogućiti korištenje nematerijalne imovine te isti ima visok stupanj tržišne moći ili utjecaja. Subjekt koji ima neisključivo pravo na nematerijalnoj imovini ne može isključiti sve konkurente s tržišta te isti ima manji stupanj tržišne moći ili utjecaja. Tako primjerice, subjekt koji je vlasnik registriranog žiga na određenom teritoriju ima isključivo pravo stavljati na tržište robu i/ili usluge obilježene tim žigom te zahtijevati od svih drugih subjekata koji na istom tom teritoriju koriste znak sličan ili istovjetan njegovu žigu da isti prestanu koristiti odnosno da na tom teritoriju prestanu prodavati robu i/ili pružati usluge pod tim znakom. Ako drugi subjekt ne postupi po navedenom zahtjevu vlasnik registriranog žiga može zatražiti pravnu zaštitu (primjerice, podnijeti tužbu).

¹¹⁵ Pravna zaštita određene nematerijalne imovine može spriječiti konkurente da uđu na određeno tržište. Stoga trajanje prava na nematerijalnu imovinu utječe na očekivanja subjekata u transakciji u pogledu budućih koristi od njezina iskorištavanja te na stupanj tržišne moći nositelja tih tog prava. Tako primjerice, registracija (pravna zaštita) žiga koja vlasniku žiga daje isključivo pravo stavljati na tržište robu i/ili usluge obilježene tim žigom traje 10 godinu uz neograničenu mogućnost produljenja. S druge strane prijava (pravna zaštita) patenta koja nositelju patenta daje isključivo pravo stavljati na tržište robu i/ili usluge u okviru kojih se koristi taj patent u pravilu traje 20 godina bez mogućnosti produljenja. Budući da se patentna zaštita ne može produljiti to na tržištu nemaju jednaku snagu patentni čija zaštita traje još godinu dana i oni čija zaštita traje još 5 godina.

¹¹⁶ Zaštita nematerijalne imovine u pravilu je vezana uz teritorij na kojemu se ista štiti. Primjerice, žig može biti registriran samo na nacionalnoj razini, na razini EU (obuhvaćene sve države članice) i na međunarodnoj razini (obuhvaćeno nekoliko država po izboru). Vlasnik žiga ima isključivo pravo stavljati na tržište robu i/ili usluge obilježene tim žigom samo u državama u kojima je žig registriran. Slijedom navedenog, međunarodno ustupanje prava na nematerijalnu imovinu može biti vrijednije od ustupanja prava ograničenog na jednu ili nekoliko jurisdikcija.

¹¹⁷ Korisni vijek nematerijalne imovine jest zapravo period u kojem nematerijalna imovina pruža tržišne prednosti. Korisnik vijek nematerijalne imovine često je vezan uz trajanje njezine zaštite. Primjerice, za vrijeme trajanja zaštite (registracije) žiga isti svom nositelju pruža određene tržišne prednosti na način da može spriječiti konkurente da na određenom teritoriju pružaju usluge ili prodaju robu pod sličnim znakom. Korisni vijek nematerijalne imovine može biti vezan i uz tehnološka unaprjeđenja. Primjerice, patent kojemu je istekla zaštita pruža svom nositelju tržišne prednosti tako dugo dok netko drugi ne razvije sličan ili bolji patent. Zaključno, nematerijalna imovina za koju se očekuje da će pružati tržišne prednosti tijekom duljeg razdoblja bit će vrijednija od slične nematerijalne imovine koja takve prednosti pruža tijekom kraćeg razdoblja, uz pretpostavku da su ostali čimbenici jednaki.

¹¹⁸ Nematerijalna imovina povezana s proizvodima dokazane komercijalne isplativosti bit će vrijednija od inače usporedive nematerijalne imovine povezane s proizvodima čija se komercijalna isplativost tek treba utvrditi. Pri

na poboljšanja, revizije i ažuriranja¹¹⁹ te očekivanja vezana uz buduće benefite^{120, 121}. Ako analiza relevantnih parametara pokaže da između kontrolirane i nekontrolirane transakcije postoji dovoljan stupanj usporedivosti, no postoji razlika između transfernih cijena i cijena koje ugovaraju nepovezane osobe na slobodnom tržištu, porezna tijela mogu ispraviti transferne cijene koristeći jednu od metoda transfernih cijena.

6.1.6. Metode transfernih cijena

U postupku utvrđenja je li neka transakcija nematerijalne imovine provedena prema načelu nepristrane transakcije potrebno je odabrati najprikladniju metodu transfernih cijena. Smjernice predviđaju pet metoda, od čega tri spadaju u klasične transakcijske metode (metoda usporedivih nekontroliranih cijena, metoda trgovačkih cijena, metoda dodavanja bruto dobiti na troškove), a dvije u metode transakcije dobiti (metoda transakcijske neto marže, metoda podjele dobiti). EU priznaje načelo nepristrane transakcije iz OECD-ova Modela ugovora i Smjernica kao i spomenute metode transfernih cijena.¹²² U nastavku će se detaljnije razraditi dvije metode koje su se u praksi pokazale kao najadekvatnije za primjenu kod transakcija nematerijalne imovine – metoda usporedivih nekontroliranih cijena i metoda podjele dobiti.¹²³

provođenju analize usporedivosti koja uključuje djelomično razvijenu nematerijalnu imovinu, važno je uzeti u obzir stupanj razvoja iste te procijeniti vjerojatnost da će daljnji razvoj iste dovesti do komercijalno značajnih budućih koristi. U praksi se događa da se nematerijalna imovina prenosi u kontroliranoj transakciji prije nego što se u potpunosti dokaže da će ista podržavati komercijalno isplative proizvode. Tako primjerice, društvo može razviti i patentirati sistem (aplikator i membrana) koji će se biti sastavni dio dječjih sokova i kašica te omogućiti potrošačima jednostavnije korištenje proizvoda. Predmetni patentirani sistem može biti prenesen u kontroliranoj transakciji na drugog subjekta prije nego se proizvod koji će se puniti u ambalažu čiji dio je i patentirani sistem ispitan i odobren za proizvodnju i stavljanje na tržište. U toj fazi još nije dokazano da će proizvodi (dječji sokovi i kašice) biti isplativi pa ni sam patent nema vrijednost kakvu će steći kasnije.

¹¹⁹ U nekim industrijama proizvodi zaštićeni nematerijalnom imovinom mogu postati zastarjeli ili nekonkurentni u relativno kratkom vremenu ako izostanu kontinuirani razvoj i poboljšanje te imovine. Posljedično, pristup ažuriranjima i poboljšanjima može biti presudan za to hoće li se od nematerijalne imovine ostvariti kratkoročna ili dugoročna prednost. Stoga je u svrhu analize usporedivosti potrebno razmotriti uključuje li određeno ustupanje prava na nematerijalnu imovinu i pristup njezinim poboljšanjima, revizijama i ažuriranjima

¹²⁰ Subjekti prilikom uporabe predmetne nematerijalne imovine imaju određenih očekivanja budućih koristi. Ako iz bilo kojeg razloga postoji znatna razlika između očekivane buduće koristi od uporabe jedne nematerijalne imovine u odnosu na drugu, teško je smatrati tu imovinu dovoljno usporedivom da bi poslužila kao temelj za analizu transfernih cijena na temelju usporedivih transakcija, osim ako nisu dostupne pouzdane prilagodbe radi usporedivosti. Malo je vjerojatno da će nematerijalna imovina koja omogućuje ostvarivanje visoke dobiti od proizvoda ili usluga biti usporediva s nematerijalnom imovinom koja podržava proizvode ili usluge s profitabilnošću na razini prosjeka u djelatnosti.

¹²¹ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 283. - 286.

¹²² Europska komisija, Transfer Pricing in the EU, dostupno na: [Transfer Pricing in the EU - Taxation and Customs Union](#), 09.07.2026. godine

¹²³ Iako Smjernice kao najadekvatnije metode transfernih cijena smatraju metodu usporedivih nekontroliranih cijena i metodu podjele dobiti u period između 2018. i 2023.g. u postupku procjene pred Službenikom za transferne cijene Indije uočeno je da porezni obveznici općenito primjenjuju Metodu transakcijske neto marže (TNMM) kao najprikladniju metodu za određivanje referentnih vrijednosti naknada u transakcijama nematerijalne imovine. U

6.1.6.1. Metoda usporedivih nekontroliranih cijena

Metoda usporedivih nekontroliranih cijena (engl. *Comparable Uncontrolled Price Method*; dalje u tekstu: CUP metoda) izravno uspoređuje cijenu naplaćenu za imovinu ili usluge prenesene u kontroliranoj transakciji s cijenom naplaćenom za imovinu ili usluge prenesene u usporedivoj nekontroliranoj transakciji pod usporedivim okolnostima. Budući da je CUP metoda najizravniji i najpouzdaniji način primjene načela nepristranih transakcija, ova metoda ima prednost u primjeni u odnosu na druge metode uvijek kada je to moguće (kada postoje usporedive transakcije). Međutim, činjenica je da je na tržištu teško pronaći nenadziranu transakciju koja će biti dovoljno slična nadziranoj transakciji u smislu da nema nikakve razlike koja bitno utječe na cijenu.¹²⁴

Stoga Smjernice propisuju da se za potrebe CUP metode nekontrolirana transakcija smatra usporedivom s kontroliranom transakcijom ako je ispunjen jedan od dva uvjeta:

- (i) nijedna od razlika (ako postoje) između transakcija koje se uspoređuju ili između društava koja provode te transakcije ne bi mogla značajno utjecati na cijenu na otvorenom tržištu ili
- (ii) mogu se provesti dovoljno točne prilagodbe kako bi se uklonili značajni učinci takvih razlika.¹²⁵

Kada se CUP metoda koristi kod transakcija nematerijalne imovine, posebna se pozornost mora posvetiti usporedivosti nematerijalne imovine ili prava na nematerijalnu imovinu prenesenu u kontroliranoj transakciji i u potencijalno usporedivim nekontroliranim transakcijama.¹²⁶ Stoga se u transakcijama nematerijalne imovine u okviru CUP metode uspoređuju sljedeći faktori:

- 1) ugovorni uvjeti transakcije,
- 2) DEMPE funkcije koje obavljaju subjekti transakcije,

takvim okolnostima porezni obveznici, imaju dvije mogućnosti - ili kod svog matičnog društva provjeriti je li dostupna analiza usporednih nekontroliranih cijena za relevantnu godinu ili provode analizu koristeći globalne baze podataka.; Srinivasan, N., *Transfer Pricing issues- Royalty Transaction*, 2023., dostupno na: https://www.linkedin.com/pulse/transfer-pricing-issues-royalty-transaction-nithya-srinivasan?utm_source=share&utm_medium=member_android&utm_campaign=share_via, 05.07.2026. godine

¹²⁴ OECD (2022), *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 291., a isto tako i Arbutina, H.; Rogić Lugarić, T.; Cindori, S.; Bogovac, J.; Klemenčić, I., *Javno financijski sustav Republike Hrvatske*, Zagreb 2022., str. 96.-97.

¹²⁵ OECD (2022), *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 291.

¹²⁶ OECD (2022), *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 291.

- 3) posebne karakteristike nematerijalne imovine ili prava na nematerijalnu imovinu,
- 4) ekonomska pozicija subjekata na tržištu te uvjeti na tržištu na kojem subjekti posluju,
- 5) postavljene poslovne ciljeve subjekata.¹²⁷

Ako transakcije nisu usporedive tada nije moguće primijeniti CUP metodu, već je neku drugu odgovarajuću metodu transfernih cijena. Kao što je rečeno, u praksi se pokazalo da se u takvim slučajevima najčešće primjenjuje metoda podjele dobiti.

6.1.6.2. Metoda podjele dobiti

Metoda podjele dobit (eng. Transactional Profit Split Method; dalje u tekstu: TPS metoda) je metoda koja se primjenjuje kada je predmet transakcije značajna nematerijalna imovina te kada druge metode nisu primjenjive. U okviru TPS metode utvrđuje se kako je podijeljena dobit između subjekata u kontroliranim transakcijama te se procjenjuje kako bi ta ista dobit bila podijeljena između subjekata u nekontroliranim transakcijama.¹²⁸

Postoje dva pristupa primjeni TPS metode, ovisno o obilježjima kontroliranih transakcija i dostupnim informacijama: analiza doprinosa i metoda podjele rezidualne dobiti.¹²⁹

Kod analize doprinosa ukupna dobit ostvarena u kontroliranim transakcijama nematerijalne imovine dijeli se između subjekata na način da se postigne razumna raspodjela dobiti koju bi ostvarili subjekti u nekontroliranim transakcijama. Takva raspodjela može se temeljiti na:

- 1) podacima o usporedivim transakcijama (ako postoje) ili
- 2) (u nedostatku podataka o usporedivim transakcijama) na relativnoj vrijednosti doprinosa svakog subjekta utvrđenih na temelju internih informacija multinacionalne grupe društava,¹³⁰ a koji doprinosi se procjenjuju na temelju obavljenih funkcija, korištene imovine i preuzetih rizika.

¹²⁷ Verlinden I.; Bakker A.; Mastering the IP Life Cycle from a Legal, Tax and Accounting Perspective : Grasping the Intangible, IBFD Publications USA, Incorporated, 2018., str. 166. i 167.

¹²⁸ Arbutina, H.; Rogić Lugarić, T.; Cindori, S.; Bogovac, J.; Klemenčić, I., Javno financijski sustav Republike Hrvatske, Zagreb 2022., str. 99.

¹²⁹ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 137.

¹³⁰ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 137 i 138.

Metoda podjele rezidualne dobiti primjenjuje se kada su doprinosi subjekata takvi da se neki mogu pouzdano procijeniti primjenom jednostrane metode i usporediti s tržišnim podacima, dok se drugi ne mogu. Stoga se metoda podjele rezidualne dobiti provodi u dva koraka:

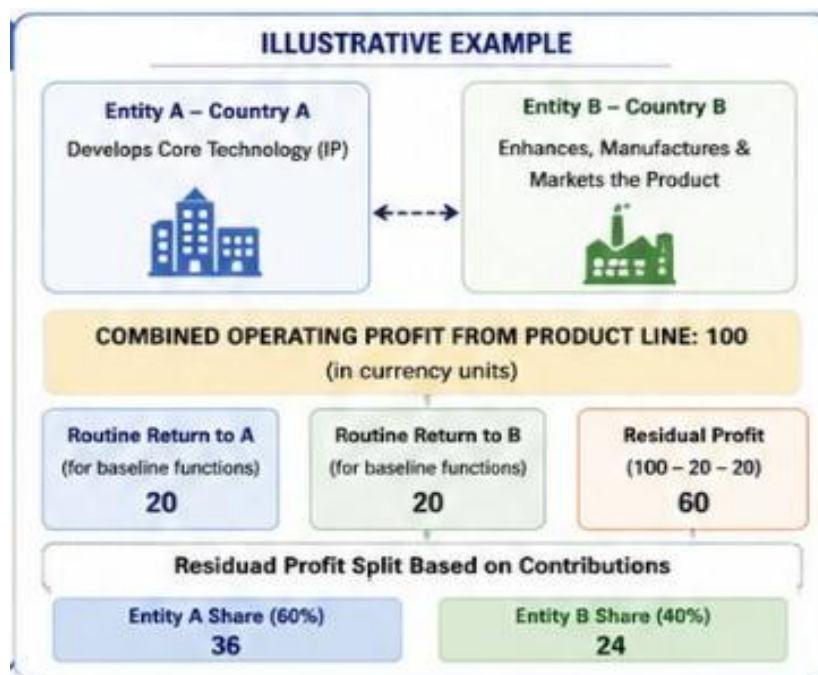
1) u prvom koraku se dijeli dobit koja se može pripisati doprinosima subjekata koji se mogu pouzdano procijeniti primjenom jednostrane metode i usporediti s tržišnim podacima – drugim riječima, utvrđuje se dobit koju je subjekt u nekontroliranoj usporedivoj transakciji ostvario obavljajući funkciju usporedivu s funkcijom koju je obavio subjekt u kontroliranoj transakciji pa se takva dobit dodjeljuje subjektu u kontroliranoj transakciji,

2) u drugom koraku se rezidualna dobit (odnosno višak dobiti preostao nakon provedbe prvog koraka) dijeli između subjekata na temelju njihova doprinosa u vidu obavljenih funkcija, korištene imovine i preuzetih rizik – drugim riječima, višak dobiti preostao nakon provedbe prvog koraka podijelit će se između subjekata sukladno njihovim doprinosima utvrđenima na temelju internih podataka.¹³¹

Primjerice, društvo A i društvo B su povezana društva. Društvo A je stvorilo, registriralo i razvilo žig kao nematerijalnu imovinu. Društvo B razvija, proizvodi i prodaje proizvod na koji se stavlja predmetni žig. Ukupan prihod od prodaje proizvoda sa žigom iznosi 100 novčanih jedinica. U prvom koraku utvrđuje se dobit koju bi u nekontroliranoj transakciji ostvarilo društvo za obavljanje funkcija koje su usporedive s funkcijama koje su obavljala društvo A i društvo B. Utvrđeni iznosi dobiti dijele se društvima u kontroliranoj transakciji. Drugim riječima, ako se utvrdi da je društvo u nekontroliranoj transakciji za obavljanje usporedivih funkcija ostvarilo 20 novčanih jedinica tada će se društvu A i društvu B dodijeliti svakome po 20 novčanih jedinica. Nakon prvog koraka preostane 60 novčanih jedinica. U drugom koraku se utvrđuje koliko je društvo A, a koliko društvo B doprinijelo (u vidu obavljenih funkcija, korištene imovine i preuzetih rizika) stvaranju vrijednosti odnosno nastanku dobiti. Zatim se preostala dobit (60 novčanih jedinica) dijeli na društvo A i društvo B sukladno njihovom doprinosu. Tako primjerice društvu A može sukladno njegovu većem doprinosu pripasti pravo na veći udio, primjerice 36 novčanih jedinica, a društvu B sukladno njegovu manjem doprinosu pripasti pravo na manji udio, primjerice 24 novčane jedinice. Niže se može vidjeti i ilustrativni prikaz opisanog primjera.

¹³¹ Santhos, R., Understanding the Profit Split Method for Transfer Pricing, 2026., dostupno na: [Understanding the Profit Split Method for Transfer Pricing | Santhosh Rupert posted on the topic | LinkedIn](#), 04.07.2026.g.

Slika 1. Ilustrativni prikaz metode podjele rezidualne dobiti

Izvor: Santhos, R., Understanding the Profit Split Method for Transfer Pricing, 2026., dostupno na: https://www.linkedin.com/posts/santhoshrupert_profitsplit-psm-oecd-share-7453712035395051520-MJO4/?utm_source=share&utm_medium=member_android&rcm=ACoAADN9R_UBO5KscJPKHoJXrpchrqi9t821tK8

Slijedom gore navedenog, vidljivo je da je prednost TPS metode u tome jer se ne oslanja direktno na usporedive transakcije, već u obzir uzima određene posebne činjenice i okolnosti koje se mogu dogoditi samo u povezanim društvima. Stoga je ova metoda primjenjiva i u slučajevima kada se ne mogu identificirati usporedive nekontrolirane transakcije. Nedostatak je pak što se kod pokušaja utvrđivanja internih činjenica i okolnosti mogu javiti poteškoće vezane uz dostupnosti informacija od inozemnih ovisnih društava, a o kojima ovisi utvrđivanje činjenica i okolnosti.

6.1.6.3. Tehnike vrednovanja

U situacijama u kojima nije moguće primijeniti ni jednu od pet metoda transfernih cijena odnosno utvrditi pouzdane usporedive nekontrolirane transakcije za prijenos nematerijalne imovine, moguće je koristiti tehnike vrednovanja kao alate kojima se procjenjuje nematerijalna

imovina.¹³² Sličnosti između metoda transfernih cijena i tehnika vrednovanja su što se obje temelje se na načelu neovisnih transakcije, a mnoge imaju isto polazište i cilj. S druge strane, razlike između metoda transfernih cijena i tehnika vrednovanja su što se prve primjenjuju na same transakcije nematerijalne imovine, a potonje se primjenjuju na samu nematerijalnu imovinu s ciljem utvrđenja njezine vrijednosti ili cijene po tržišnim uvjetima. Drugim riječima, i metode transfernih cijena i tehnike vrednovanja počinju od definiranja nematerijalne imovine i njezine transakcije s krajnjim ciljem da utvrde odgovara li cijena nematerijalne imovine tržišnoj cijeni.

Vrednovane nematerijalne imovine može biti dosta subjektivno jer dva naizgled ista objekta nematerijalne imovine možda nemaju istu vrijednost. Stoga je vrednovanje svakog objekta nematerijalne imovine povezano je s određenim faktorima koji utječu na vrijednost, a utvrđuju se u okviru sljedećih koraka:

- 1) identifikacija nematerijalne imovine,
- 2) utvrđivanje vlasnika nematerijalne imovine i nositelja DEMPE funkcija,
- 3) utvrđivanje vrste transakcije nematerijalne imovine te tko ima pravo na naknadu za nju,
- 4) utvrđivanje vrijednosti ili cijene nematerijalne imovine po tržišnim uvjetima.¹³³

Navedeni koraci provode se u okviru konkretne tehnike vrednovanja. Najčešće tehnike vrednovanja nematerijalne imovine su: tržišno utemeljeni pristupi, pristupi temeljeni na troškovima, pristupi temeljeni na prihodima i drugi pristupi (primjerice formalni pristupi ili pristupi temeljeni na ekonomskoj upotrebi). Izbor tehnike vrednovanje ovisit će o količini i sadržaju dostupnih dokumenata i informacija te dostupnim činjenicama i okolnostima, uključujući prirodu transakcije, odnose i motivaciju subjekata, stupanj u kojem je nematerijalna imovina izložena tržištu i obračunskoj jedinici vrednovanja.¹³⁴ Ovisno o činjenicama i okolnostima, tehnike vrednovanja mogu koristiti porezni obveznici i porezne uprave kao dio

¹³² Tako i Porezna uprava RH: „Osim navedenih metoda porezni obveznik može koristiti i druge metode za određivanje cijena pod uvjetom da te cijene zadovoljavaju načelo nepristrane transakcije. Druge metode se koriste samo ako nijedna od pet metode navedenih u Poglavlju II Smjernica nisu primjerene činjenicama i okolnostima slučaja te odabir istih mora biti potkrijepljen obrazloženjem razloga njihove primjene u odnosu na prethodno navedenih pet metoda.“, dostupno na: [Transferne cijene - Porezna uprava](#)

¹³³ Verlinden I.; Bakker A.; Mastering the IP Life Cycle from a Legal, Tax and Accounting Perspective : Grasping the Intangible, IBFD Publications USA, Incorporated, 2018., str. 157. i 158.

¹³⁴ Verlinden I.; Bakker A.; Mastering the IP Life Cycle from a Legal, Tax and Accounting Perspective : Grasping the Intangible, IBFD Publications USA, Incorporated, 2018., str. 168. i 169.

jedne od pet OECD-ovih metoda transfernih cijena ili kao alat koji se može korisno primijeniti u određivanju cijene po tržišnim uvjetima.¹³⁵

7. Oporezivanje nematerijalne imovine u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska je članica EU-a od 1. srpnja 2013. godine, no Republika Hrvatska još nije članica OECD-a. Službeno pismo namjere za pristupanje OECD-u Republika Hrvatska je uputila 25. siječnja 2017. godine te je trenutno u završnoj fazi procesa pristupanja. Slijedom navedenog, Republika Hrvatska oporezivanje nematerijalne imovine temelji na već spomenutim aktima EU-a te OECD-a.

Što se tiče Direktive o kamatama i autorskim naknadama ona je u cijelosti prenesena u hrvatsko zakonodavstvo Zakonom o porezu na dobit¹³⁶ koji je donesen još 2008. godine uz jasnu ogradu da na snagu stupa primanjem Republike Hrvatske u članstvo EU-a.¹³⁷ Razlog ovakvog postupanja leži u činjenici da su se već tijekom 2008. godine provodile mjere usklađivanja hrvatskog poreznog zakonodavstva s pravnom stečevinom EU-a. Stoga je Republika Hrvatska svoje zakonodavstvo, uključujući i porezno zakonodavstvo, morala uskladiti sa zakonodavstvom EU-a uz odgodni učinak primjene s trenutkom primanja Republike Hrvatske u EU.

Prijedlogom Zakona o dopunama Zakona o porezu na dobit od 2008. godine (dalje u tekstu: Prijedlog Zakona) navodi se da osnovna pitanja koja se njime uređuju jesu usklađivanje hrvatskog (poreznog) zakonodavstva s pravnom stečevinom EU-a. Nadalje se navodi da se u pregovorima o pristupanju Republike Hrvatske EU-u po pitanju oporezivanja pokazalo nužnim dopuniti odredbe Zakona o porezu na dobit u skladu s pravnom stečevinom EU-a. Jedan od koraka takvog usklađivanja je bilo i usvajanje Direktiva o kamatama i autorskim naknadama. U nastavku Prijedloga Zakona objašnjava se da je temeljni cilj Direktive osigurati da se isplate kamata i autorskih naknada oporezuju samo jednom u jednoj državi članici. Stoga da je najprimjerenije sredstvo za postizanje takvog cilja ukidanje poreza na isplate kamata i autorskih naknada kada se isti ubiru u državi izvora kada se takve isplate vrše između povezanih društava koja se nalaze u različitim državama članicama jednako kao i između stalnih poslovnih jedinica

¹³⁵ OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>, str. 293.

¹³⁶ Zakon o porezu na dobit, NN, broj 177/2004, 90/2005, 57/2006, 80/2010, 22/2012, 146/2008, 148/2013, 143/2014, 50/2016, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 114/2022, 114/2023, 151/2025

¹³⁷ Zakon o porezu na dobit, NN, broj 177/2004, 90/2005, 57/2006, 146/2008., članak 31.d stavak 4.: „Ovaj Zakon objavit će se u „Narodnim novinama“, a stupa na snagu na dan prijema Republike Hrvatske u Europsku uniju.“

takvih društava. Prijedlog Zakona dodatno ističe da se ovakve odredbe imaju primijeniti samo na iznose kamata i autorskih naknada koji bi bili ugovoreni između isplatitelja i stvarnog korisnika kad između njih ne bi postojao poseban odnos (kada to ne bi bila povezana društva).

138

Bitno je naglasiti da je Republika Hrvatska bila svjesna da će unosom odredaba Direktive u svoje zakonodavstvo ostati bez određenih poreznih prihoda. Tako je u Prijedlogu Zakona navedeno da za provedbu toga Zakona nije potrebno osigurati posebna sredstva u državnom proračunu, ali da njegova primjena može rezultirati smanjenjem prihoda od poreza na dobit. Prema podacima Porezne uprave, prijavu poreza na dobit za 2007. godinu (godina prije donošenja Zakona o dopunama Zakona o porezu na dobit od 2008. godine¹³⁹) predalo je 99.805 poreznih obveznika, ukupno naplaćeni porez na dobit iznosio je 8.646.621.434 kuna, a porez na dobit po odbitku iznosio je 169.753.838 kuna. Prema tadašnjoj procjeni prijenosom Direktive u Zakon o porezu na dobit, došlo bi do smanjenja prihoda od poreza na dobit po odbitku u iznosu od 50.926.151 kuna godišnje, s daljnjim godišnjim povećanjima tog iznosa za 3%.¹⁴⁰

Što se tiče međunarodnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, Republika Hrvatska ima sklopljene međunarodne ugovore o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja sa 72 države. Odredbe koje uređuju oporezivanje autorskih naknada u pravilu su sadržajno istovjetne, u smislu da iste propisuju da pravo oporezivanja autorskih naknada ima država primatelja naknade, no, nekim međunarodnim ugovorima pravo oporezivanja autorskih naknada dano je i državi izvora, ali samo do ugovorenog postotka od bruto iznosa autorske naknade. Navedena stopa oporezivanja autorskih naknada se može razlikovati od ugovora do ugovora pri čemu u ugovorima koje je sklopila Republika Hrvatska možemo naći 4 različite stope oporezivanja autorskih naknada, a kako je prikazano i objašnjeno u tablici u nastavku.

¹³⁸ Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit, Zagreb, listopad 2008., str.3.

¹³⁹ Zakon o porezu na dobit, NN, broj 177/2004, 90/2005, 57/2006, 146/2008

¹⁴⁰ Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit, Zagreb, listopad 2008., str. 4.

Tablica 2. Stope oporezivanja autorskih naknada iz međunarodnih ugovora o dvostrukom oporezivanju Republike Hrvatske

Stope oporezivanja autorskih naknada	Broj ugovora u kojima je ugovorena konkretna stopa oporezivanja	Postotak ugovora u kojima je ugovorena konkretna stopa oporezivanja
0% ¹⁴¹	13	18,05%
5% ¹⁴²	17	23,61%
10% ¹⁴³	40	55,56%
5% i 10% ¹⁴⁴	1	1,39%
12% ¹⁴⁵	1	1,39%

Izvor: Prilagodila autorica prema podacima s Internet stranica Porezne uprave dostupnim na:

<https://porezna-uprava.gov.hr/hr/dvostruko-oporezivanje/3997>

Navedena tablica u prvom stupcu prikazuje stope oporezivanja autorskih naknada koje Republika Hrvatska ima ugovorene u svojim međunarodnim ugovorima o dvostrukom oporezivanju. Konkretno iz tablice je vidljivo da Republika Hrvatska u trenutno važećim ugovorima ima ugovorene stope od 0%, 5%, 10%, kombiniranu stopu od 5 i 10% te 12%. U drugom stupcu tablice prikazan je broj ugovora u kojima je ugovorena konkretna stopa, a u trećem stupcu je prikazan je postotak ugovora u kojima je ugovorena konkretna stopa u odnosu na sveukupan broj ugovora. Konkretno, iz tablice je vidljivo da Republika Hrvatska za

¹⁴¹ Republika Hrvatska s 13 država ima sklopljene međunarodne ugovore kojima je pravo na oporezivanje autorskih naknada dano isključivo državi primatelja autorskih naknada dok država izvora nema pravo oporezivati autorske naknade odnosno porezna stopa u državi izvora je 0%. Takvi međunarodni ugovori sklopljeni su sa sljedećim državama: Austrija, Belgija, Bugarska, Francuska, Koreja, Mađarska, Malta, Mauricijus, Nizozemska, Njemačka, Španjolska, Švedska, Švicarska.

¹⁴² Republika Hrvatska sa 17 država ima sklopljene međunarodne ugovore kojima je pravo na oporezivanje autorskih naknada dano državi primatelja autorskih naknada te državi izvora do najviše 5% bruto iznosa autorske naknade. Takvi međunarodni ugovori sklopljeni su sa sljedećim državama: Andora , Armenija, Cipar, Gruzija, Hong Kong, Iran, Italija, Izrael, Japan, JAR, Kosovo, Lihtenštajn, Luksemburg, San Marino, Slovenija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Velika Britanija

¹⁴³ Republika Hrvatska s 40 država ima sklopljene međunarodne ugovore kojima je pravo na oporezivanje autorskih naknada dano državi primatelja autorskih naknada te državi izvora do najviše 10% bruto iznosa autorske naknade. Takvi međunarodni ugovori sklopljeni su sa sljedećim državama: Albanija, Azerbajdžan, Bjelorusija, BiH, Crna Gora, Češka, Danska, Egipat, Estonija, Finska, Grčka, Indija, Indonezija, Irska, Island, Jordan, Kanada, Katar, Kazahstan, Kina, Kuvajt, Latvija, Litva, Malezija, Maroko, Moldova, Norveška, Oman, Poljska, Portugal, Rumunjska, Rusija, Saudijska Arabija, Sjeverna Makedonija, Slovačka, Srbija, Turkmenistan, Turska, Ukrajina, Vijetnam

¹⁴⁴ Republika Hrvatska s Republikom Čile ima sklopljen međunarodni ugovor kojim kojima je pravo na oporezivanje autorskih naknada dano državi primatelja autorskih naknada te državi izvora do najviše 5% bruto iznosa autorske naknade za naknadu za korištenje ili za pravo korištenja bilo kakve industrijske, komercijalne ili znanstvene opreme te do najviše 10% bruto iznosa autorske naknade u svim drugim slučajevima.

¹⁴⁵ Republika Hrvatska s Arapskom Republikom Sirijom ima sklopljen međunarodni ugovor kojim kojima je pravo na oporezivanje autorskih naknada dano državi primatelja autorskih naknada te državi izvora do najviše 12% bruto iznosa autorske naknade.

oporezivanje autorskih naknada u više od polovice ugovora (55,56% ugovora) ima ugovorenu stopu od 10%, u nešto manje od četvrtine ugovora (23,61% ugovora) ima ugovorenu stopu od 5%, u nešto manje od petine ugovora (18,05% ugovora) ima ugovorenu stopu od 0% te samo u jednom ugovoru (s Republikom Čile) ima ugovorenu kombiniranu stopu od 5% (za naknadu za korištenje ili za pravo korištenja bilo kakve industrijske, komercijalne ili znanstvene opreme) i stopu od 10% (za naknadu u svim drugim slučajevima), a samo u jednom ugovoru (s Arapskom Republikom Sirijom) ima ugovorenu stopu od 12%.

Ovdje se još napominje da je međunarodnim ugovorima propisano da ako je, zbog posebnog odnosa između isplatitelja i stvarnog korisnika ili između njih oboje i neke druge osobe, iznos autorskih naknada, veći od iznosa koji bi bio ugovoren između isplatitelja i stvarnog korisnika da nema takva odnosa, odredbe konkretnog međunarodnog ugovora primjenjuju se samo na potonji iznos, a više plaćeni iznos oporeziv je prema zakonima svake države ugovornice.

Slijedom navedenog, Republika Hrvatska ima uređeno pitanje oporezivanja nematerijalne imovine u transakcijama između povezanih društava na način da je rješenja oporezivanja preuzela iz međunarodnih i europskih akata. Međutim, ističe se da je svijest hrvatskih trgovačkih društava o važnosti i vrijednosti nematerijalne imovine još uvijek niska te hrvatska trgovačka društva još uvijek ne ostvaruju u potpunosti potencijal nematerijalne imovine uključujući njezino iskorištavanje s ciljem izbjegavanja porezne obveze i premještanja dobiti. Naznake niske svijesti o vrijednosti nematerijalne imovine vidljive su, između ostalog, iz godišnjih financijskih izvješća hrvatskih trgovačkih društava iz kojih se može zaključiti da nematerijalne imovine čini veoma mali dio ukupne imovine hrvatskih trgovačkih društava.¹⁴⁶ Naznake pak neiskorištavanja nematerijalne imovine s ciljem izbjegavanja porezne obveze i premještanja dobiti vidljive su, između ostalog, iz nedostatka sudske prakse po tom pitanju. No, s obzirom na ubrzani razvoj svijesti o važnosti nematerijalne imovine biti će zanimljivo pratiti razvoj i iskorištavanje nematerijalne imovine, a posljedično i uređenje oporezivanja nematerijalne imovine u praksi u Republici Hrvatskoj u narednih godinama.

¹⁴⁶ Tako primjerice, iz godišnjih financijskih izvješća proizlazi da je na dan 31. prosinca 2025. godine nematerijalna imovina u ukupnoj imovini društva INA d.d. iznosila 2,94%, društva HEP d.d. 0,78%, društva HT d.d. 10,13%, a društva PODRAVKA d.d. 2,02%. Navedena društva uzeta su kao primjeri jednih od većih trgovačkih društava u Republici Hrvatskoj, a postoci nematerijalne imovine u ukupnoj imovini na dan 31. prosinca 2025. godine dobiveni su izračunom na temelju javno dostupnih podataka iz godišnjih financijskih izvješća (za INA d.d. dostupno na: [Untitled](#), za HEP d.d. dostupno na: [ACCOUNT TEMPLATE](#), za HT d.d. dostupno na: [GODISNJE IZVJESCE HR 2025.pdf](#), za PODRAVKU d.d. dostupno na: [Podravka-Inc.-Annual-Report-for-2025.pdf](#)).

8. Zaključak

Nematerijalna imovina danas predstavlja jedan od najvažnijih čimbenika stvaranja gospodarske vrijednosti te zauzima središnje mjesto u poslovanju multinacionalnih grupa društava. Razvoj digitalnog gospodarstva, tehnoloških inovacija i globalnih tržišta doveo je do situacije u kojoj su patenti, žigovi, autorska prava, poslovne tajne, softver i drugi oblici intelektualnog vlasništva postali ključni izvori konkurentске prednosti i profitabilnosti društava. Međutim, upravo posebna obilježja takve imovine istodobno stvaraju brojne izazove za porezne sustave država. Nepostojanje jedinstvene definicije nematerijalne imovine, njezina neopipljivost, složenost vrednovanja te mogućnost jednostavnog prijenosa između povezanih društava čine oporezivanje takvih transakcija jednim od najsloženijih područja međunarodnog poreznog prava.

Analiza provedena u ovom radu pokazala je da međunarodni, europski i nacionalni izvori prava različito određuju pojam nematerijalne imovine te mu pristupaju iz vlastitih regulatornih perspektiva. Dok pojedini akti definiraju samu nematerijalnu imovinu, drugi se usredotočuju na autorske naknade ili druge pojavne oblike korištenja prava intelektualnog vlasništva. Unatoč razlikama u terminologiji i svrsi pojedinih propisa, zajedničko im je nastojanje da obuhvate gospodarsku stvarnost i spriječe situacije u kojima bi se specifična obilježja nematerijalne imovine koristila za smanjenje porezne osnovice ili prijenos dobiti u jurisdikcije s povoljnijim poreznim režimima.

Posebno je važna spoznaja da se oporezivanje nematerijalne imovine ne može temeljiti isključivo na formalnopravnim kriterijima poput registriranog vlasništva ili ugovornog uređenja odnosa između povezanih društava. Razvojem međunarodnih standarda postupno se napušta pristup prema kojemu pravo na dobit automatski pripada pravnom vlasniku nematerijalne imovine. Umjesto toga, sve veći značaj dobivaju gospodarska stvarnost i stvaranje vrijednosti. Takav razvoj posebno je vidljiv u OECD-ovu projektu BEPS-a te uvođenju DEMPE koncepta koji polazi od pretpostavke da pravo na prihode povezane s nematerijalnom imovinom trebaju imati ona društva koja stvarno sudjeluju u njezinu razvoju, unapređenju, održavanju, zaštiti i iskorištavanju te pritom koriste imovinu i preuzimaju rizike. Time se nastoji osigurati da oporezivanje bude povezano sa stvarnim gospodarskim aktivnostima, a ne isključivo s formalnim pravima.

Istraživanje je također pokazalo da značajnu ulogu u oblikovanju pravila oporezivanja nematerijalne imovine imaju sudovi. Sudska praksa Suda EU-a i nacionalnih sudova dodatno

je razradila pojmove poput stvarnog korisnika, posebnog odnosa među povezanim društvima, društava provodnika, DEMPE funkcija i komercijalne racionalnosti transakcija. Takva praksa pokazuje da porezna tijela i sudovi sve više naglasak stavljaju na sadržaj i ekonomsku bit transakcije, a sve manje na njezin formalni oblik. Posljedično, porezni obveznici više ne mogu svoje porezne položaje temeljiti isključivo na formalnim ugovornim rješenjima ako ona ne odgovaraju gospodarskoj stvarnosti.

Posebnu važnost u sustavu oporezivanja nematerijalne imovine imaju transferne cijene. Zbog činjenice da između povezanih društava ne djeluju uobičajeni tržišni mehanizmi, potrebno je osigurati da cijene transakcija odgovaraju cijenama koje bi ugovorile nepovezane osobe pod usporedivim okolnostima. U tom smislu OECD-ove smjernice razvile su složen sustav analiza koji uključuje identifikaciju nematerijalne imovine, DEMPE funkcija, funkcionalnu analizu, te primjenu odgovarajućih metoda transfernih cijena. Iako takva pravila značajno pridonose pravednijoj raspodjeli poreznih osnovica, njihova primjena u praksi često zahtijeva složene gospodarske i pravne procjene te ovisi o dostupnosti pouzdanih informacija i usporedivih tržišnih podataka.

Na primjeru Republike Hrvatske vidljivo je da je nacionalni sustav oporezivanja nematerijalne imovine u velikoj mjeri usklađen s pravom EU-a i međunarodnim standardima OECD-a. Hrvatski zakonodavni okvir preuzima temeljna načela oporezivanja autorskih naknada i transfernih cijena te omogućava primjenu međunarodnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Time se hrvatski sustav uključuje u širi međunarodni okvir usmjeren na sprječavanje erozije porezne osnovice i premještanja dobiti.

Zaključno, može se utvrditi da je oporezivanje nematerijalne imovine u transakcijama između povezanih društava područje koje će zbog daljnjeg razvoja digitalnog gospodarstva i globalnih poslovnih modela u budućnosti dobivati sve veći značaj. Iako su posljednjih godina razvijeni brojni međunarodni mehanizmi za sprječavanje izbjegavanja porezne obveze, praksa pokazuje da se i dalje pojavljuju nova pitanja i izazovi, osobito u vezi s utvrđivanjem stvaranja vrijednosti, raspodjelom dobiti i vrednovanjem nematerijalne imovine. Stoga će daljnji razvoj međunarodnih standarda, sudske prakse i suradnje poreznih tijela biti ključan za osiguravanje učinkovitog, pravednog i gospodarskoj stvarnosti prilagođenog sustava oporezivanja nematerijalne imovine.

9. Literatura

Knjige

1. Adams, C., Za dobro i zlo, utjecaj poreza na kretanje civilizacije, Zagreb, 2006.
2. Arbutina, H.; Rogić Lugarić, T.; Cindori, S.; Bogovac, J.; Klemenčić, I., Javno financijski sustav Republike Hrvatske, Zagreb 2022.
3. Lang, M.; Pistone, P.; Schuch, J.; Staringer, C., Introduction to European Tax Law on Direct Taxation, Linde, Beč, 2023.
4. Lončarić-Horvat O.; Arbutina, H., Osnove međunarodnog poreznog prava, Narodne novine, Zagreb, 2007.
5. Maisto, G., Taxation of intellectual property under domestic law, EU law and tax treaties, IBFD Publications USA, Incorporated, New York, 2018.
6. Oguttu, A. W., Base Erosion and Profit Shifting, br. 1, 2021.
7. Screpante M., The OECD Transfer Pricing Guidelines and Value Creation, IBFD Publications USA, Incorporated,, New York, 2023.
8. Vanistendael, F., From Abuse to Base Erosion, How Did It Come to This?, u: Haslehner, W.; Pantazatou, K.; Kofler, G.; Rust, A., A Guide to the Anti-Tax Avoidance Directive, Edward Elgar Publishing, Cheltenham/Northampton, 2020.
9. Verlinden I.; Bakker A.; Mastering the IP Life Cycle from a Legal, Tax and Accounting Perspective : Grasping the Intangible, IBFD Publications USA, Incorporated, 2018.

Članci

1. Arbutina, H., Direktiva 2003/49/EZ o zajedničkom sustavu oporezivanja isplate kamata i autorskih naknada između povezanih trgovačkih društava različitih država članica – analiza direktive i hrvatskog prijevoda nekih termina iz direktive, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. 12, br. 1, 2021.
2. Gadžo, S., Međunarodno porezno planiranje multinacionalnih korporacija s posebnim osvrtom na ulogu nematerijalne imovine, Pravo i porezi, br. 5, 2016.
3. Gadžo, S., Nematerijalna imovina multinacionalnih korporacija u kontekstu međunarodnog poreznog prava, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 65, br. 5, 2015.
4. Garbarino, C., The OECD intangibles project and the concept of “intangible related return, Revista DireitoTributario Internacional Atual, br. 1, 2017.

5. Miyatake, T., Transfer pricing and intangibles – General Report, Cahiers de droit fiscal international, General Report to the IFA Congress, vol. 92a, 2007.
6. Silberztein C.; Guillaume M., Does Intangible Ownership Move with the People That Perform the DEMPE Functions?, International Transfer Pricing Journal, IBFD, Vol. 27, No. 2, 2020.
7. Taylor, J., Intangible assets, income tax treatment u, Cordes, J.J.; Ebel, R.D.; Gravelle, J.G., The Encyclopedia of Taxation and Tax Policy, vol. 2, The Urban Institute press. 1999.

Internetski članci

1. Chala, T., The DEMPE Concept: Your Key to Asset and Transfer Pricing Efficiency, T1 Advisory 2025., dostupno na: <https://t1-advisory.com/blog/the-dempe-concept-your-key-to-asset-and-transfer-pricing-efficiency/>
2. Rudzika K., DEMPE explained, Royalty Range, 2018., dostupno na: <https://www.royaltyrange.com/resources/dempe-explained/>
3. Santhos, R., Understanding the Profit Split Method for Transfer Pricing, 2026., dostupno na: [Understanding the Profit Split Method for Transfer Pricing | Santhosh Rupert posted on the topic | LinkedIn](#)
4. Singhal, T., Transfer Pricing – the concept of Bright Line Test, Bombay Chartered Accountants' Journal, Curiosity to Creativity, 2014., dostupno na: [BCAJ | Bombay Chartered Accountant Journal](#)
5. Sollberger, M., Can DEMPE functions impact your IP valuation?, KPMG Switzerland, dostupno na: <https://kpmg.com/ch/en/insights/taxes/transfer-pricing-dempe-functions-impact.html>
6. Srinivasan, N., Transfer Pricing issues- Royalty Transaction, 2023., dostupno na: https://www.linkedin.com/pulse/why-tax-authorities-focusing-pricing-intangibles-bdo-malta-e3oof?utm_source=share&utm_medium=member_android&utm_campaign=share_via
7. Strnišćak, T., Nematerijalna imovina, Odvjetnik Tomislav Strnišćak, 11. kolovoza 2021., dostupno na: <https://www.odvjetnik-strniscak.hr/strucni-clanci/nematerijalna-imovina/>

Pravni akti

1. Direktiva Vijeća 2003/49/EZ od 3. lipnja 2003. o zajedničkom sustavu oporezivanja isplate kamata i licencije između povezanih trgovačkih društava različitih država članica
2. Međunarodni računovodstveni standard 38 – Nematerijalna imovina (MRS 38)
3. Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit, Zagreb, listopad 2008.
4. OECD (2013), Addressing Base Erosion and Profit Shifting, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264192744-en> ; OECD (2013), Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264202719-en>
5. OECD (2015), Aligning Transfer Pricing Outcomes with Value Creation, Actions 8-10 - 2015 Final Reports, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264241244-enstr>
6. OECD (2015), Countering Harmful Tax Practices More Effectively, Taking into Account Transparency and Substance, Action 5 - 2015 Final Report, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264241190-en>
7. OECD (2019), Model Tax Convention on Income and on Capital 2017 (Full Version), OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/g2g972ee-en>
8. OECD (2022), OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>
9. Pravilnik o porezu na dobit, NN, broj 95/2005, 133/2007, 156/2008, 146/2009, 123/2010, 137/2011, 61/2012, 146/2012, 160/2013, 12/2014, 157/2014, 137/2015, 1/2017, 2/2018, 1/2019, 1/2020, 59/2020, 1/2021, 156/2022, 156/2023, 16/2025, 39/2026
10. Priručnik za nadzor transfernih cijena, Institut za javne financije, 2025.
11. Zakon o obveznim odnosima, NN, br. 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 155/2023, 69/2026
12. Zakon o porezu na dobit, NN, broj 177/2004, 90/2005, 57/2006, 146/2008

13. Zakon o porezu na dobit, NN, broj 177/2004, 90/2005, 57/2006, 80/2010, 22/2012, 146/2008, 148/2013, 143/2014, 50/2016, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 114/2022, 114/2023, 151/2025
14. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, NN, br. 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 52/2025

Sudske presude

1. Sud EU-a, presuda od 05.07.1964. godine, Flaminio Costa vs. ENEL, C-6/64, ECLI:EU:C:1964:66, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61964CJ0006>
2. Sud EU-a, presuda od 26.02.2019. godine, N Luxembourg 1 i dr. protiv Skatteministeriet, C-115/16, C-118/16, C-119/16 i C-299/16, ECLI:EU:C:2019:134, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:62016CJ0115>
3. Sud EU-a, presuda od 05.04.1979. godine, Tullio Ratti, C-148/78, ECLI:EU:C:1979:110, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61978CJ0148#MO>
4. Sud EU-a, presuda od 04.12.1974. godine, Yvonne van Duyn v Home Office, C-41/74, ECLI:EU:C:1974:133, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61974CJ0041>
5. Upravni sud u Austriji, presuda od 27.11.2020. godine, S GmbH, Ra 2019/15/0162-3), dostupno na: [Trademark Ownership Transfer Pricing – Austria \(2020\)](#)
6. Visoki upravni sud u Poljskoj, presuda od 20.11.2025. godine, IP restructuring Sp. z o. o., No II FSK 431/23, dostupno na: <https://tpcases.com/poland-vs-ip-restructuring-sp-z-o-o-november-2025-supreme-administrative-court-case-no-ii-fsk-431-23/>
7. Visoki upravni sud u Republici Češkoj, presuda od 04.02.2025. godine, YOLT Services s.r.l., 10 Afs 48/2025-64, dostupno na: <https://tpcases.com/wp-content/uploads/10-Afs-48-2025-60-ENG.htm>
8. Vrhovni sud u Danskoj, presuda od 29.08.2023. godine, Consulting A/S, B-0956-16, BS-52532/2019-OLR, dostupno na: [Intra-group Royalties & Loans – Denmark Appeal \(2023\)](#)

9. Vrhovni sud u Delhiju, presuda od 16.03.2015. godine, Sony Ericsson Mobile Communications India Pvt. Ltd., 16/2014, dostupno na: [AMP Expenses Bright Line Test – India High Court \(2015\)](#)
10. Vrhovni sud u Republici Španjolskoj, presuda broj: STS 20/2026 od 12.01.2026. (predmet Velcro Group), dostupno na: [Royalty Beneficial Owner – Spain Supreme Court \(2026\)](#)

Ostali internetski članci

1. Europska komisija, Transfer Pricing in the EU, dostupno na: [Transfer Pricing in the EU - Taxation and Customs Union](#)
2. Europski parlament, Unutarnje tržište: opća načela, dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/33/unutarnje-trziste-opca-nacela>
3. Financijska izvješća društva HEP d.d. dostupna na: [ACCOUNT TEMPLATE](#)
4. Financijska izvješća društva HT d.d. dostupna na: [GODISNJE IZVJESCE HR 2025.pdf](#)
5. Financijska izvješća društva INA d.d. dostupna na: [Untitled](#)
6. Financijska izvješća društva PODRAVKA d.d. dostupna na: [Podravka-Inc.-Annual-Report-for-2025.pdf](#)
7. mišljenje SU Porezne uprave KLASA: 410-01/06-01/45, URBROJ: 513-07-21-01/06-2 od 24.10.2006., dostupno na: [Mišljenja SU - Porezna uprava](#)
8. mišljenje SU Porezne uprave KLASA: 410-01/08-01/207, URBROJ: 513-07-21-01/08-3 od 26.03.2008., dostupno na: [Mišljenja SU - Porezna uprava](#)
9. Porezna uprava, Transferne cijene – Porezna uprava, dostupno na: [Transferne cijene - Porezna uprava](#)

10. Popis tablica i slika

Tablica 1. Ključne razlike oporezivanja nematerijalne imovine prije i nakon uvođenja DEMPE koncepta

Tablica 2. Stope oporezivanja autorskih naknada iz međunarodnih ugovora o dvostrukom oporezivanju Republike Hrvatske

Slika 1. Ilustrativni prikaz metode podjele rezidualne dobiti